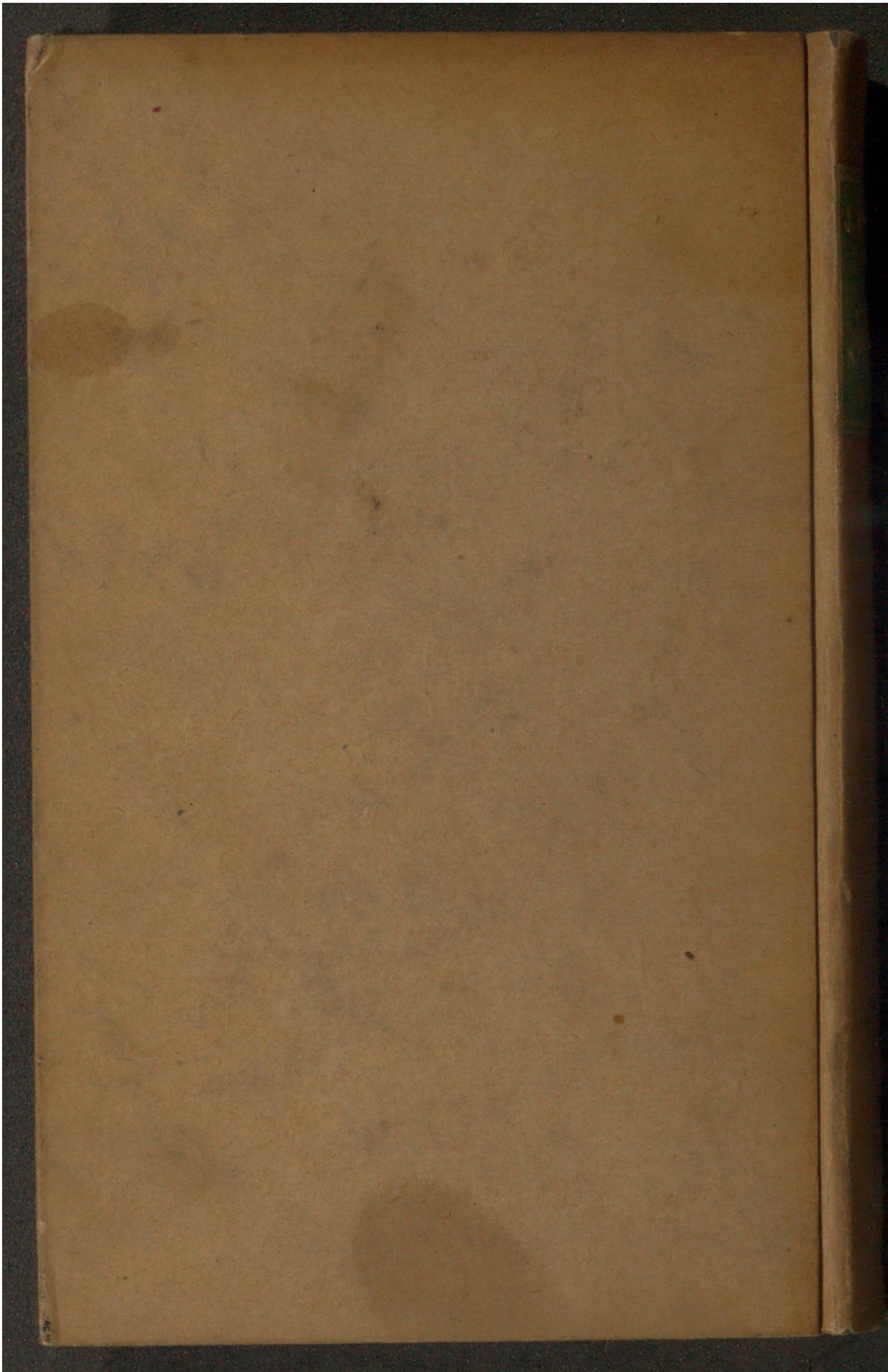

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5488/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5488/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5488/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5488/A

5488/A

K

N.vi

17/2

Dr. Ernst Darmstaedter

Dr. Ernst Hartmann

AD

IOA

RE
G

Ind

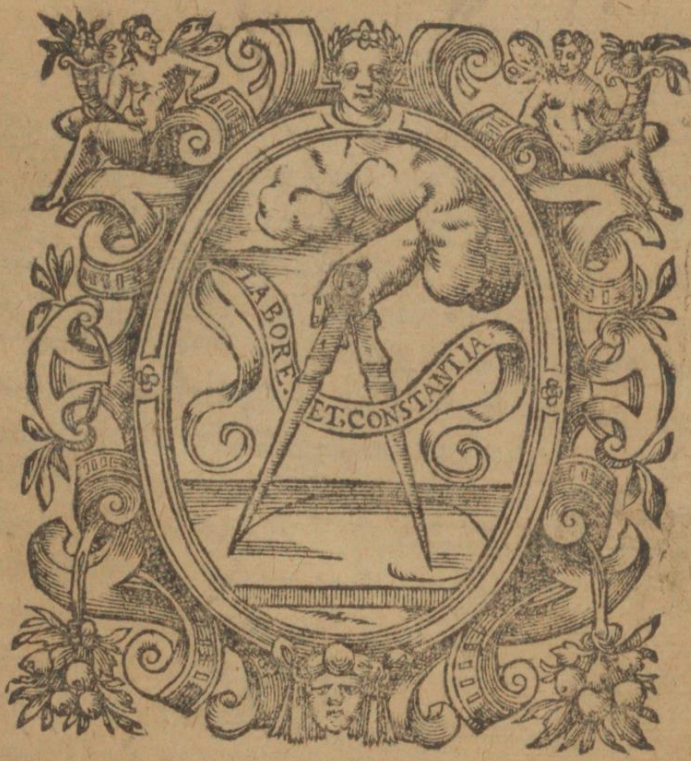
70950

AD LIBAVI
MANIAM,

IOAN. RIOLANI

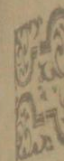
RESPONSIO PRO CEN-
sura Scholæ Parisiensis contra
Alchymiam
lata.

*Mi. B. Ric.
Lane, Ricen
Christolis pro
Ric. Ricen
Ric. Ricen
Ric. Ricen*

PARISIIS.
In officina Plantiniana, apud ADRIA-
NUM PERIER, via
Iacobæa.
1606.

Liber...

AD
NI
re

ius q
animo
Que
latter
Medic
venat
pharis
hoc ve
singul
potui
quod
lame
tantu
tuz b

AD LIBAVIMANIAM IOAN. RIOLANI
responsio, pro censura Scholæ
Parisiensis, contra Alchymiam lata.

T intelligatur quã iustè scholæ Parisiensis decreto damnata fuerit Quercetani Alchymia, atque vt æquitas nostræ causæ evidentiùs pateat, cõtentionis totius originem breuius quam fieri poterit, ab ouo repetam. Ad sis animo lector, & diligenter attende.

Quercetanus non ita pridem amicè & familiariter cum Medicis Parisiensibus exercebat Medicinam, nescio quo impulsus genio pro veritate principiorum Chymicorum Salis, Sulphuris & Mercurij librum edidit, quem (vt hoc veluti stimulo scholæ proceres irritaret) singulis nominatim inscripsit: quo libro non potuit suo furori temperare, euomuit virus, quod iam diu pectore conclusum tenebat, calamum strinxit in remedia nobis vsitata, nec tantum confirmando sua refutauit Hippocraticæ Medicinæ principia, sed etiam methodum

*this heres
Razeficium
medicorum*

medendi nobis familiarem in contemptum adducere tentavit. A Decano pro more convocatum Medicorum collegium, rogavit me ut candidè referrem ad scholam siquid ex isto libro detrimenti caperet respublica. Renuntiaui non tantum nobis iniuriam fieri, sed etiam claculum induci (ut ille ipse scripsit) quartam sectam Medicinæ, ab Hippocratica non tantum principiis, sed etiam morborum causis, signis & remediis differentem. Quibus positis & concessis non posse stare, quam tuemur, dogmaticam Medicinam. Audita hac renuntiatione & rationibus diligenter subductis, decrevit schola librum Quercetani indignum esse luce, & perpetuo silentio obruendum. Venit illi in auxilium Turquetus, qui celeberrimam scholam atrocissimis conuitiis proscidit, laceravit: sed Phaeton iste suæ temeritatis iustas pœnas dedit, pœnitet illum & pœnitebit scripti tam impudentis. Rediit ad certamen Quercetanus & novum librum pro veritate suorum principiorum publicavit, quo non in mixtis modò, sed etiam in elementis, nec in elementis tantum, sed in cœlis commemorata tria principia inesse affirmavit. Nonne tu ille ipse es Libavius, qui in scripta tua retulisti eum non videri tibi sanæ mentis, qui tam ineptum propositum defenderit? Nonne tu es ille ipse Antigramanicus, qui scripsit (pag. 556.) putida esse, caduca & falsa ista principia, quibus nihil stabile potest imponi: nec contentus his titulis, adiecisti (pag. 637.) non tantum esse

*In quibus
sepe habent
Theologia
In publicis
clericorum
dignitate
seculi*

*Un' d'origi
Radices ad
vivi combu
rium.*

*Quercetanus
Seus ipse con
filiis in tri
bus peribit
Vale d'una
mis factu
vocatur.*

*anilla & ph
Vole ram
credibile
universari
rapit im
Chama
vulgi &
scripto
lum eff
violat
Verum
stra letet
ber prior
ne quis
dico
Alch
nem
morbo
longe d
non d
quam
tios
dico
nata
dama
ne
prop
utia*

MANIA.

anilia & phantastica, sed etiam stulta & impia? Vnde tam subita & repentina mutatio? Non credidissem quod erat in ore omnium, Libanij versatile esse ingenium, quocunque illum rapit impetus deferri, Vertumno, Proteo & Chamæleonte inconstantiorum. Nisi hanc vulgi & doctorum hominum opinionem hoc scripto confirmasses, quo miris laudibus in cælum effertur, qui non ita pridem tibi desipere videbatur.

Tantus amor laudis, tanta est victoria cura.

Verum pergo, ut cœpi, controuersia nostræ seriem enarrare. Quercetani secundus liber prioris assertor iterum à schola damnatur: ne quis autem tibi similis, hoc est, ad contradicendum paratissimus, existimaret omnem Alchymiam damnari, schola hanc restrictionem adiecit: Alchymiam illam se proscribere, quæ ab Hippocratis Medicina principiis, morborum causis, signis & remediis tam longè distat, quàm cælum à terra, censuram non dirigi in doctorem, sed in doctrinam quam ipse tuetur. Quercetanus propriis viribus diffidens, implorat opem duorum Medicorum Aurelianensium, Bauchineri & Harueti: verùm Bauchinetus cum intellexit non damnari à nobis remedia Chymica, neque præparationis novos modos omnino improbari, sed quartam sectam à dogmatica planè differentem; quasi mutata sententia, à proposito destitit. Furiosus Haruetus conuitiando extremum spiritum efflauit, eum-

*Hy meliori
conuictione*

*Totus est
simul pro
Iudeis.*

que suo, id est Paracelsi magistro, reddidit. Bauchinetus, ut est verisimile, legerat librum à filio meo Pharmaciae & Anatomiae Professore Regio scholae iussu descriptum: quo quidem minutius institutum scholae declaratur, utque differat Hippocratis Medicina ab Hermetica, partium Medicinae longa inductione manifestè declaratur.

Venisti tu quintus, mendacissimae istius sectae patronus, quo pulsus genio, diuinare vix possum, nisi (ut olim Erostratus templi Dianae incendio) inde tibi nomen & famam quaeras quòd scholae quam omnes docti praeter te & tui similes venerantur, iustissimo decreto repugnaris. Hoc si speras Libavi, erras toto caelo, audacem te & temerarium posteritas iudicabit, qui audeas selectissimorum tot doctorum sententijs resistere: nam auctore Platone, non est ignorationis certius argumentum, quàm sapientum decretis obistere. Schola Parisiensis de quinquaginta doctoribus potest saltem decem seligere, quorum minimus, si tecum certamen ineat, remittet te inermem, aut proprijs armis iugulabit. Liberabo illos isto duello; quia tu nominatim me vocas ad certamen.

Ut autem ordine & ex arte procedat tota disputatio, Alchymiae nomen in primis distinguamus, ut constet de quo significato mota sit controversia: omne enim homonymum prius diuidendum est, quam definiatur, aut propriae affectiones de illo demonstrantur; alioquin vagus oberrat animus, nec habet certum sub-

*Multi quidem
venerantur
De venerabili
ore meo
fuit dicitur
et minimus*

*Horatius
in Epistola
ad*

iectum in quo subsistat. Habet autem Alchymia duo significata tam differentia, ut utrique solum nomen sit commune, ratio planè differens. Quid enim habet commune Alchymia metallorum in aurum transmutatrix cum medicatrice præter nomen? Huic sanitas est pro fine, illi auti ex cæteris metallis confectio: est homonymū ἀπὸ τῆς τυχῆς: Alchymia enim nomen utrique significato temerè impositum est, ut nomen canis sidereo, domestico, & marino, non ἀπὸ τῆς διανοίας consulto inditum, ut homo viuenti per se primo κατ' ἀναλογία πικτο. Cui enim prius & potius conuenit Alchymia nomen? aut quo consilio ex vno significato in aliud deriuatum est? Atqui Chrysopeam ut vanam & præstigiaticam schola Parisiensis per suum censorem inuictis argumentis refutauit; Illa pollicetur quod fieri nō potest: quia ad generationem metalli præter materiam idoneam requiritur duplex efficiens, Sol ut generabilium omnium communis parens, deinde certa vis & proprietas indita huic, non illi terræ, ferri aut argenti procreatrix, quæ est efficiens particulare, coniunctum & immediatū. Cur hîc veniunt felicius vna, arborei fœtus alibi, atque iniussa virescunt gramina? Quippe solo natura subest. Cur quibusdam terris congenita est vis horum non illorum lapidum, harum non illarum plantarum procreatrix? Quia à cælo & solo varia natura. Efficiens hoc, est causa sine qua generatio non fieret: sol & homo generant hominem, verum homo ut con-

iuncta & synonyma causa, sol vt remota &
 homonyma. Proprietas huic aut illi terræ in-
 sita, utpote plumbifica aut aurifica est vera
 & synonyma causa plumbi vel auri, quam
 ars ad ortum metallorum conferre non pos-
 sit. Itaque hanc Alchymix partem vt falla-
 cem quæ polliceatur quod præstare non po-
 test, schola Parisiensis merito proscripsisset,
 sed non fuit hoc illius consilium; quia tales
 impostores de republica expellere solius est
 principis aut Senatus. Non schola Medica
 Venerorum, sed æquissimus Senatus illos ex-
 pulit civitate, & tanquam seductores exter-
 minavit. Dirigitur ad Chymiam medicatri-
 cem scholæ nostræ censura. Verùm illa rur-
 sum subdividenda est, vt constet apertius quæ
 pars nostro decreto exulet. Est vna Chymia
 Medica, quæ auctore Quercetano quartam
 sectam constituit, proinde ab Hippocratica
 differentem. Huius Medicinæ (si modò isto
 titulo sit digna) principia sunt Sal, Sulphur
 & Mercurius, in quorum symmetria sani-
 tas, morborum causæ in istorum trium a-
 metria; remedia, potissimum cathartica, à
 mineralibus potius quam à plantis & anima-
 libus petenda; eaque morbis & morborum
 causis similia, vt sales salibus. Hanc sectam
 vt inanem schola suo decreto exterminavit,
 iterumque exterminat: Alteram vero quæ
 versatur in noua præparatione remediorum,
 si non approbat, saltem non improbat: li-
 berum relinquit cuique iudicium. Ego, vt

Apud legem
 rantes.

dicam libe
 corum,
 rum, qui
 tam enim
 ditare v
 purgan
 ciocti
 illi via
 rum p
 ali con
 Nam
 qui capi
 dum qu
 quod ex
 & pobi
 man
 cis p
 quia
 publi
 studio
 me lic
 vici g
 nouo
 macer
 quam
 aniqu
 formi
 otat
 auer
 trod
 mul
 medi

dicam liberè, contentus sum ordinariis Græcorum, Arabum & Latinorum Medicorum, qui nos præcesserunt, remediis: tantam enim copiam illorum scripta mihi suppetant remediorum, tam alterantium quàm purgantium, benignorum, vehementium, mediocrium, tot remediorum formulas summi illi viri mihi suggerunt, ut vix millesimam eorum partem experiri adhuc licuerit. Cur ad alia conuolem inuisitata? *docta insania!*

Nonne tu es ille Libanius Antigramanicus, qui scripsit (pag. 730.) verissimum esse remedium quod est tutissimum? tale autem esse quod experientiis pluribus est comprobatum & publicè receptum? Quid hoc aduersus Gramanum, si non existimes dogmatica chymicis præstare, quia tutiora? esse verò tutiora, quia pluribus experimentis comprobata & publicè recepta? Curiosis tamen & nouitatis studiosis, delectus libertatem relinquo; per me licet illis insanire, & neglectis frugibus vesci glande, dummodo noua remedia & nouos præparationis modos referant ad Pharmaceuticam. Arabes non tantum remediis quam plurimis amplificauerunt Medicinam, quæ antiquitas ignorauerat, sed etiam innumeris formulis, iulepis, apozematis, sirupis eam exornarunt. Verum propterea medendi nouam artem, seu Medicinæ quartam sectam non introduxerunt, sed remedia, eorumque nouas formulas illi omnes ad Pharmaciã reuocarunt, remedia ad delectum, formulas ad præparationem.

Itaque ad eorū imitationem quotquot excogitari vnquā poterunt noua remedia & nouæ remedium formæ ad Pharmaceuticam referenda iterum atque iterum contendo; neque propterea aut illa reijcio aut reijcienda esse existimo; proinde vt constet deinceps te ad mentem scholæ disputare, tibi ex officio incumbit confirmare quartam illam sectam principijs, causis, signis & remedijs ab Hippocratica differentem: nam si canem latrare ad disputandum proposuero, meamque thesin de domestico interpretatus fuero, frustra probabit aduersarius, neque marinum, neque fidereum latrare: quia dirigenda sunt argumenta ad mentem respondentis. Non tantum schola per suū censorem semel atque iterum significauit se non promiscuè Alchymiam omnem exterminare, sed eam tantum quæ principijs falsis & ridiculis Hippocratis Medicinam subuertit, verumetiam suæ censuræ hanc clausulam speciatim inferi voluit. Quam tu es mutatus ab illo Hectore, qui redit exuias indutus Achillis; quam tu es dissimilis ab illo Antigramanico Libauio, qui de illius sectatoribus vt Quercetano & Harueto triumphauit, qui tam animosè Hippocratis principia aduersus Paracelsica propugnauit. Efflabas tum calidum quando scribebas eum non videri tibi sapere, qui in cælo & elementis ridicula ista tria principia poneret; efflas nunc frigidum eodem ore, cum illorum fautorem ad cælum vsque extollis. Dedisti olim medicinæ studiosis panem, offers

nunc lapidem. Sola Antigramania veluti Ajax Mineruæ clipeo tutus possum tela quæ vibras pro Quercetano retundere; examinis tamen singula capita placet ad examen rationis sistere.

Exordiris à commendatione Alchymiaë eaque potissimum commendas ab antiquitate; miror te nouitaris studiosissimum antiquitatē tanti facere, vobis enim vetera in vitio, noua in honore esse solent. Aristoteles primo suæ sapientiaë docet artes omnes à rudibus initijs inchoatas cepisse sensim incrementum; rudes erant primùm & incultæ scientiaë, paulatim verò labore & industria hominum sunt perfectæ.

Sumpserunt artes hac tempestate decorem;

Nullaque non melior quàm prius ipsa fuit.

In natura quod est generatione primum, est vltimum perfectione: ouum vt origine prius est pullo, ita imperfectius; verum (vt ille ait) si Phinix non fuisset, nunquam Timotheus in Musica tam clarus extitisset. Primis auctoribus prima laus deberur: facile enim est inuentis addere, inuenire vero, vt difficilius, ita pulchrius.

Originem Alchymiaë repetis à Tubalcaino, qui fuit faber ferrarius, verùm comparatio fieri debet inter res eiusdem generis. Metallurgica toto genere differt a Chymiatica. Quare eius Alchymiaë de qua inter nos controuersia est, frustra repetis originem ab arte fabrili.

Non potest filia censerī nobilis, cuius pater fuit faber ferrarius. Tales artis socios Chrysopeii patienter non admittent; sunt fabri ferrarii infinitis in regionibus, ad quas nondum peruenit Alchymiae nomen. Vis, dicam, te iudice à quibus Alchymiae origo sit repetenda? Ab his,

Qui primi gladios hominum strinxere nefandos.

Hi sunt infelici sidere nati ad ruinam & perniciem generis humani, quemadmodum pyrri pulueris & sclopetorum inuentores, quos expediebat aut non nasci, aut quam ocyssimè aboleri.

Aegyptij post diluuium Alchymiam excoluerunt, in quibus Hermes ille ter maximus recensetur, qui, si Suidæ creditur, hac arte adeo potentes euaserunt, ut resisterent armis Romanorum. Estne verisimile Aegyptiorum principem ter maximum medicatricem Alchymiam exercuisse, eiusque beneficio Romanorum armis obstitisse? Hermes Chymicus, me iudice, fuit Arabs Medicus, cuius remedia quaedam, minimè tamen Chymica, extant apud Mesuræum. Sed impostores, ut quærent suis inuentis aliquam gratiam ex antiquitate & auctoritate tanti viri, Hermeti Trismegisto sua commenta adscripserunt, ut vos Alchymiam; Hoc sine infiniti libri Hippocratis & Aristotelis nomine circumferuntur, quos ex scribendi stylo & doctrinae dissensione posteritas tanquam spurios & adulterinos reiecit.

Verùm fuerit Hermes ille ter maximus non tantùm Chrysopeæ, sed etiam Chymiatricæ studiosus, attamen Hippocrates illum aliquot seculis præcessit, vt Genebrardus firmissimis *neg.* argumentis demonstrauit. Quare si ab antiquitate laus aliqua arti sit quærenda, Hippocratis Medicina à Galeno & Arabibus illustrata, vt antiquior; ita præstantior est Chymica. Navigatio Argonautarum ad vellus aureum haud dubiè designat Chrysopeam, quam Salomon calluisse perhibetur; hanc interpretor navigationem ad gentes peregrinas; nam vir sapiens maluit ista arte aurum quærere, & suos ditare, quàm arti fallacissimæ fidere. Eandem artem calluerunt & callent Hispaniarum reges, (Vtinam minus) singulæ enim navigationes ad Peru, totidem sunt veræ minimeque fallaces Chrysopeæ.

DE DEMOCRITO.

F Vi semper in ea opinione, Democritum, qui a vobis auctor Chymicæ perhibetur, nō fuisse illum Hippocrati contemporaneum, sed Arabem quendam Medicum, ex quo Mesueus nonnulla transcripsit remedia. Quercetanus tamen ad commendationem Alchymicæ inter antiquissimos auctores illū recenset; ego verò desipuisse illum affirmo, si vestræ philosophiæ studio sese excæcarit: est quidem philosophia abstractio mentis, qua animus ad liberius contemplandum sese colligit intra se:

corporei sensus & obiecta externa sunt impedimento contemplanti: verùm Alchimia, te auctore, in operatione consistit; operator, antequam perueniat ad perfectionem sui operis, debet potissimum ex colore de gradibus perfectionis iudicare: Itaque aut desipuit Democritus, si se Chymix studio excæcarit, aut (quod est verisimilius) Philosophia Democriti non erat Alchimia, sed physicarum causarum tacita contemplatio. Si probes factum Democriti, cur non imitaris? Aristoteles appellat prudentiam oculum mentis, mentem verò oculum animæ; quartæ sectæ Chymici cæcutiunt vtriusque oculi privatione.

Democritus iste quisquis fuerit, longè alius erat à Paracelso: neque enim Hippocrates inuenit illum in camino Anatomiam vniuersi, sed sub dio in aère libero topicam Anatomiam exercentem, quam tantopere despicit impius iste pseudomedicus, cuius discipulis faues. ita enim tu de Quercetano Panaceæ pag. 170 notis ne opponas in posterum eum qui potius vult esse Paracelsicus quam Galenicus, Harueus pleno ore profiteretur se Paracelsicum.

Democritus posuit generationis rerum omnium principia à Chymicis longè differentia: ex indiuiduis enim corpusculis componebat omnia, ad quæ effectuum omnium physicorum causas referebat: At principia Chymica sunt diuidua, quandoquidem mixta. Aristoteles docet nullum posse dari corpus atomum; quia sit continuum & dimensum; omne au-

tem continuum infinite diuiduum. Idem fu-
sius demonstrauit aduersus similem Xenocra-
tis opinionem de lineis infectilibus,

Illius opinionem de mundis innumerabili-
bus interpretaris de singulis sublunatibus, quæ
dum successione perpetuantur, innumerabiles
paruos mundos referunt. Nomen parui mun-
di male quadrat lapidi & metallo, neque si par-
ui mundi sint innumerabiles, idcirco magni.

Mallem ex Cleomene pro Democrito ita
respondisses : Extra mundum necessariò po-
nendum est spatium immensum, quod aut ina-
ne esse oportet, aut intermundijs plenum.

Necessariò verò ponendum esse spatium su-
pra firmamentum Archytas apud Simplicium
ex eo demonstrat, quod si ex hypothese asside-
ret aliquis primo mobili, vt Luciani Menalip-
pus Lunæ, velletque ultra brachium extende-
re, quid obstaret, cùm tenerum sit cælum, vt
vtar verbo Lucretij, nec difficilius cedat tan-
genti quam aër? Atqui spatium illud immen-
sum aut oportet esse vacuum (quod est im-
possibile) aut plures mundos in eo concipere,
quid enim aliud possis?

Opinionem Democriti de corpusculis indi-
uiduis malè accommodas Chymix principijs,
nequid dicam acerbiùs. Veteres Physici ex vno
primo principio eoque Physico fieri omnia
existimabant: Heraclitus ex igne, Anaximenes
ex aère, Thales ex aqua, Pherecides ex terra.
Idem cum Pherecide sensit Democritus, sed
diuersis verbis; nam pro terra, atoma corpuscu-

la reposuit, hoc subnixus argumento: Ex his primùm fiunt omnia, in quæ postremò resoluntur: Atqui concreta omnia cinerescunt tandem, abeuntque in pulveres xysmatis illis similes, quæ in aëre radio solis illustrato volitant, aut in alia si quæ liceat fingere minutiora: resolutio enim sensim utroque humido, aërio & aqueo, quibus veluti glutine terra continetur, permanent insectilia ista corpuscula, quæ si ramenta, scobes, arenulas dixeris, non motordem res intelligatur. Dic, si potes, ubi latent tria Chymica, vel, ut verius dicam, Chimerica principia, quæ singula constat esse mixta? An in humido iam resolutio, an in terra illa minutissima? Sententia illa Democriti, ut dicam liberè, mihi semper visa est omnium probabilior & veritati Christianæ magis consentanea, quia

In terram terra redimus.

Aristoteles tamen docet frustra quæsitum à veteribus Physicis ex quo primo principio fierent omnia; quia fiunt ex contrariis, contraria autem natura sunt simul, quare concurrere elementa omnia simul ad generationem mixtorum, nec vnum esse prius altero cum Empedocle concludebat.

Hanc Hippocratis & Empedoclis doctrinam pro tua maledicendi consuetudine appellas Aristorelis commentum, quia tuæ doctrinæ non fauet: Docti tamen non vident quid natura mortalis excogitare potuerit diuinius. Qui velut hospites peregrinantur, & philosophiæ

phiae mel tantum in superficie libarunt, merito Libauij nominantur.

Præterea Coryphaeus iste sapientum contra Democritum docuit non concretione & veluti agglutinatione istorum corpusculorum nasci mixta, sed mixtione, id est, quatuor elementorum vnitis essentiis, præcedente primarum qualitatum alteratione, mutua scilicet pugneturis omnibus & ad mediocritatem adductis. Hinc sublunaria omnia exceptis elementis docti omnes hodiè appellant mixta, non concreta. Sed cur laboro tantopere in examinando rhetorum, non philosophorum argumento? Fuerint multi olim chrysopœæ studiosi, at studium inutile tentarunt, cuius finem assequi non potuerunt: sæpè quod fit exemplo male fit. Quid enim est per immortalem Deum, quod exemplis & auctoritatibus non possim demonstrare? Estne ars tam inutilis, quæ non habeat suos auctores & fautores? simili argumento possum probare vitium potius amplectendum quàm virtutem: primo quia plures sunt vitiosi quàm virtute præditi: secundo quia vitium est antiquius virtute: natura enim humana procliuior est ad libidinem. Inuenis docebam philosophiam in schola Plesæa, vbi degebat Robertus Valensis, qui, vt tu, farraginem ex indicibus vndique collegit & veluti centonem consuit, vt auctoritate & exemplo demonstraret Chymiam esse artem antiquissimam, omnique studio & amore prosequendam. Bonus vir in hoc studio totum vitæ tem-

pus exegit, paternamque omnem hæreditatem inani spe decoxit, ex medico mendicus, nil minus quam Cræsi aut Midæ fortunam sperabat, verū ad Codri & Iri inopiam redactus est: Voluit me tum ad huius artis studium allicere: sed felix qui sapit alterius exemplo. Male sit arti quæ non alit, sed perdit potius suum artificem, præstaret hostiarum stipem cogere quàm malis artibus opes corradere

Verum perge. Qui sunt à te hæctenus commemorati summi viri, Alchymiam excoluerunt, non medicam, sed aurificam. non erat illis propositum Chymicis remediis sanitatem ægris reddere, sed ditescere. Qui proxime sequuntur, Albucasis, Rasis, Mesueus, Auicenna, Villanouanus, Syluius, Fernelius &c, medicatricem Alchymiam approbarunt. Quam? An quartam illam sectam ab Hippocratica principiis, causis, signis & remediis differentem? minime gentium. Neque enim ante Paracelsum huius tam peruersæ doctrinæ assertor ullus extitit. Nomina vnum Græcorum, Arabū, Latinorum Medicorum bonæ notæ, qui nomen huic sectæ dederit. Nouitatis studium summos istos viros ad Chymicam remediorū præparationem allexit, inexplebilis eorum genius videri voluit nihil ignorare. Mirum tamē quod suis antidotariis vix vnum remedium Chymicè præparatum inseruerint. Collegæ mei cum Syluio, Fernelio & Hollerio per diu medicinam exercuerunt, sed sanctè iurant nunquam se obseruasse ab his præscriptum vl-

sum remedium chymicum præter aquas stillatitias, distillata restauratiua & olea admouenda, non assumenda : verùm præscripserint non hi tantùm, sed quotquot farragine tua includuntur, quid hoc ad decretum scholæ? Schola damnat Medicinæ quartam sectam, cuius primus fuit auctor Paracelsus, defensor Quercetanus; tuum est probare istius sectæ antiquitatem.

Dogmaticorum doctrina his potissimùm quatuor capitibus concluditur: Ex calido, frigido, humido, sicco fieri mixta omnia. Ex istarum qualitatum ametria omnes ferè morbos oriri, quia aut sint intemperies aut cum aliqua partis vel totius intemperie simplici vel coniuncta, nuda vel cum materia. Signa remedium ex sapore & odore potius desumenda, quam ex signatura Physiognomica; signa verò morborum tam diagnostica, quàm prognostica non posse ex meliori fonte hauriri, quàm ex Hippocrate & Galeno. Remedia præsertim cathartica ex plantis potius quàm ex mineralibus petenda, eaque morbo & causæ morbi contraria, non similia esse deligenda.

Quartæ sectæ planè sunt differentia theorematata: Primum est Physiologicum, à Quercetano variis libris acriter propugnatum, Ex sale, sulphure & mercurio fieri omnia; quò pertinet Anatomia localis contēptus apud Paracelsum. Secundum principium est Pathologicum, Immoderatione potius trium principiorum commemoratorum, quàm primarum qualitatum

morbos exoriri. Remediorum vires & proprietates signatura Physiognomica certius quàm sapore & odore dignosci. Quartum est Therapeuticum præstare purgatrices essentias mineralium, catharticis quæ à plantis desumuntur: Placetne enumeratione Medicorum omnium primi nominis Græcorum, Arabum & Latinorū demonstrarem probari omnibus dogmaticorum sectam, ideoque hanc quartam improbari? Argumentabor logicè vno verbo: Nullus classicus & alicuius nominis Medicus à principiis Hippocratis commemoratis recessit. Si negas, cedo vnum. Ego proferam omnes à temetipso commemoratos Chymiatricæ doctores, Rasim, Auicennam, Mesueum, Villanovanum, Syluium, Fernesium, Hollerium, qui maluissent mori centies, quàm sectæ tam perniciosæ nomen dare. Itane summi isti viri veluti transfugæ desertis Hippocratis castris ad Paracelsicam confugerunt? Absit. Apage ergo istum centonem, quia nihil ad thesim; tuatum est partium quartam sectam medicinæ, quæ sola damnatur à schola Parisiensi, propugnare. Quæcunque præterea inseris de utilitate præparationis Chymicæ, sunt parerga.

Præcessit interpretatio censuræ, quæ Chrysopæos non attingit; solius magistratus interest damnosas artes ab vtilibus distinguere, neque cum schola sine adiuncto Alchymiam nominat; noua remedia & nouam remediorum præparationem intelligit; quia non existimat ea constituere nouam medendi artem, sed dog-

maticam illustrare: neque enim, vt dixi, Arabes qui nouis remediis & nouis remediorum formulis, quam à Græcis acceperant artem medendi exornarunt; propterea nouum Medicinæ corpus constituerunt, sed sua remedia eorumque formulas ad eam Medicinæ partem reuocarunt, cuius est de remediis & remediorum formulis tractare.

His ita præmissis instat vt examen tuum subducamus. Antiturqueti pagina 17. quærebam si varietas præparationum efficeret nouam artem medendi; quidni respondit Haruetus; cum sint artificiales? Ego contra: Arabum nouæ præparationes erant artificiales, propterea tamen nouam Medicinam illi non constituerunt. Quid respondet censuræ Parisiensis examinatore? sumit pro argumento quod est in quæstione: Audiatur: (pag. 8.) *Quod in artem affers formulas quibus illa amplificatur & illustratur, necesse est esse artem & scientiam: Alchymia est huiusmodi; ergo.*

Erasme ieiunus, cum hæc scriberes? singula remedia & singulorum remediorum formulas totidem sunt artis ornamenta; an propterea nouas & distinctas artes constituunt? Ars vnū & idem remedium in mille formas transmutat, dixerisne medendi tot artes? videris nescire artes omnes constare certo fine & certo subiecto, de quo propriæ affectiones demonstrantur. Didicisses hoc ex Analyticis, si fuisses in Aristotelis non Rami schola institutus.

Magna olim contentione pugnatum est, si

Medicina esset ars vna, an ex pluribus artibus constaret, Physiologia, Pathologia & Therapeutica: conclusum tandem esse artem vnam hoc argumento: Ars vna esse dicitur, cuius vnicum subiectum, vnus finis: Atqui Physiologia, Pathologia & Therapeutica est idem subiectum, nempe homo: idem finis, nempe sanitas. Pharmaceutice Therapeutica continetur; proinde vt partes totum, sic vniuersum Medicinæ corpus cum cæteris constituit: tantum abest vt noua remedia & remediorum nouæ formulæ nouas & differentes medendi artes efficiant.

Ad pag. 9.

Pergis tamen errorem errore nouo cumulare. *Chymicorum vt Pharmacopæorum Vestrorum præparaciones etiam auctore Riolano sunt artificiales, quidni artes?* In opere quidem & operatione ars seu artificis industria elucet; neutrum propterea artem sapienter dixeris, nisi vel eodem iure effectum causam appellare. Quicquid tibi per urbem obambulanti occurrat, vt domus & quicquid illa continet, mensa, cathedra, fenestra, quicquid vestit corpus, calcei, pileus, vestis, sunt artis opera, quæ quantumuis artificiose fuerint elaborata, non dixeris artes, sed artis specimina: nam ars, si nescis, est virtus mentis, cuius nullum inanimatum potest esse particeps: Ars, inquam, est habitus in mente artificis, non in opere, nisi vt causa in effectu. Ars differt à natura, quod ars sit externum, natura internum principium;

Ars est extra, natura intra subiectum. Operatio est artificialis si processerit ab artifice, qui operatus fuerit ex arte, alioquin inartificialis. Cæterum quando quærebam si nouæ præparationes nouam artem medendi constituerent, tum ars non erat habitus efficiendorum, sed methodica dispositio præceptorum ad certum finem tendentium. Cùm lego tam ridicula, deploro tuam vicem, qui in schola Ramaea institutus neglexeris Aristoteleam, id est, veram & solidam philosophiam. Nonne tu es ille Libanius Antigramanicus, qui pagina 484, & pagina 487. scribit *nouis præparationibus nouam artem non emergere, sed eandem illustrari? Artem traditam à veteribus, Chymicis quidem præparationibus exornari, nouam artem non constitui?* Itane contra Gramanum accessio nouorum remediorum & præparationum nouam artem medendi non efficit, sed artis præparatoriæ totidem sunt ornamenta, contra Riolanum, non tantùm sunt artis præparatoriæ ornamenta, sed artes? Male sedet qui duabus sellis insidet. Condonandum rabulæ qui venalem habet linguam, si vna die pro iustitia declamarit, altera contra iustitiam, vt olim Carneades; sed philosophum dedecet propositi inconstantia tam insignis.

Quarta secta nouam artem medendi constituit principiis, causis, signis, remediis ab Hippocratica differentem, non noua remediorum præparatio. Hanc sectam fateris esse falsam, si

principiis falsis innitatur: Atqui te auctore nō tantum falsis nititur, sed ridiculis, phantasticis, impiis: ergo ne illa quidem Quercetani Alchymia, quam recipis in tuam clientelam, meruit nomen artis. Quod obiicis olea, spiritus & aquas stillatitias Medicinam illustrare, nihil ad propositum: quia si quid est boni in Chymiatica, id totum ad Pharmaceuticam referendum, etiam te auctore contendimus: cetera quæ de sale, sulphure & mercurio dicuntur, puta quod iis constamus & nutrimur, quod ex his morbi oriuntur: falsa sunt omnia. Proinde si vis pugnare pro Alchymia, eamque mendendi artem nouam constituere coneris demonstrare: consiste in confirmatione istorum principiorum, doce causas morborū inde potius repetendas, quàm ab excessu vel defectu primarum qualitatū. Doce vires & proprietates remediorum certius cognosci physiognomia, quam sapore & odore: alioquin ludes operam; quia probabis, quod non negamus. Illustrari scilicet Medicinam Hippocraticam quorundam Chymicorum remediorum accessione, ut aquarum stillatitiarum & quorundam oleorum, sed quæ Arabum imitatione ad Antidotaria referri volumus, suoque loco & ordine collocari.

Quæ Alchymia dicatur diabolica.

Ad paginam 9.

Filius meus comparauit Hermeticam Medicinam cum dogmatica excurrendo per

singulas partes Medicinæ , vt demonstraret dogmaticam esse præferendam. Haruetus tuus illi respondit; quo toto responso Paracelsi Medicinam dogmaticæ præferendam esse contendit. Filius meus adiecit, scholæ parisiensi Libauij quidem Alchymiam non improbari, sed Paracelsicam, quam existimat esse diabolicam: quia ipsemet Paracelsus illam se à diabolo didicisse gloriatur. Sed Libauium intellexit Antigramanicum, qui Paracelsi principia putida, falsa, ridicula & impia esse pronunciauit, non illum Antiriolanicum, qui pro veritate istorum principiorum tanquam pro aris hodie decertat. Libauium inquam intellexit eum qui scripsit Paracelsi moriones. Qui Paracelsicis, vt Grammano & Amualdo olim bellum indixit, non triobolarem medicum qui Quercetani & Harueti, discipulorum Paracelsi medicinam ab Hippocratica principiis, causis, signis & remediis differentem suscepit defendendam. Iudicet lector, vter nostrum serpens dici mereatur, an ego qui serpentis artes fugiendas suadeo: an tu qui faues serpenti & eius artibus: Plenus es rixarum, vix est vllus vir bonus & doctus, cuius famam canina tua facundia non læseris. Ita Ramei solent esse contumeliosi, imitantur suum præceptorem, qui classicos auctores, Quintilianum, Ciceronem, Euclidem, & in primis Aristotelem insectatus est. Lubens in istam societatem includor; quia mihi laudi duco à te & tui similibus pro defensione tam iustæ causæ vituperari. Schola Parisiensis iam à quadra-

ginta plus minus annis damnauit vsum Antimonii & Præcipitati. In hoc confessu aderant Syluius, Fernelius, Hollerius, quos inter Chymicos primæ notæ recenset. Aderant celeberrimi Medici Gorraeus, Petraeus, Durerus, Placius, qui scripto publico suam de fugiendo stybio opinionem hoc potissimum Mesuei canone confirmarunt: quod mallent vti benignis & naturæ familiaribus remediis, quã malignis illis & venenatis, quæ à natura nostra absunt longissimè. Experimentis quotidianis docuerunt, si seruatus fuerit vnus antimonio, decem perijisse: quorum omnium experimenta Rulandi tui obseruationibus ausim opponere. Cur non quæris pari iure, cur tot Medicinæ lumina veluti serpentes & carcinomata schola Parisiensis aluerit? Si veram & solidam philosophiam primoribus labiis delibasses, non ita pudoris & modestiæ fines excederes: nisi temperes tuo furori, inuitus deponam modestiam in sinum iracundiæ, trasque ineptias seuerè castigabo.

An ars quæ multa mala, pauca bona continet, sit reijcienda.

Ad pag. II.

IMo vero ars quæ pauca mala continet, plura bona, spernenda est, si modo illa mala sint magni momenti: In artibus enim idem contingit quod in Magicis mysteriis, qui cadit

à syllaba, cadit causa. Athenienses omnia
 Protagoræ scripta quamuis doctrinæ & eru-
 ditionis plena damnarunt tamen, quod illis
 hanc clausulam inseruisset; De Dijs utrum
sint non ausim affirmare. Schola damnare po-
 tuit vniuersam Paracelsi Medicinam, hac tan-
 tum ratione, quod illam à diabolo profectam
 fateatur. Non dubito quin Ecclesia Romana
 eius scripta hoc nomine indigna luce iudicarit:
 Ars falsa iudicatur, si falsis nitatur principiis,
 quemadmodum ædificium ruinosum quod
 super caduco fundamento struitur. Epicurus
 describat philosophiam moralem, eiusque pri-
 mum principium ponat, non virtutem, quia
sit laboriosa: sed voluptatem, quia sit naturæ
nostræ magis grata & amica. Ratione huius
 principij tota ars reiicienda est; quia ex hoc fal-
 so principio non possunt sequi conclusiones
 veræ. Aristoteles, Parmenidis & Melissi phy-
 sicam reprehendit: quia ex vno constituerent
 omnia, etiamsi multorum opinione per vnum
 non materiam, sed Deum intelligerent: quia
 rerum physicarum principia syngenea, id est,
 physica esse debent: Deus autem est meta-
 physicum, nec tantum naturalium, sed etiam
 supra naturalium, denique omnium commu-
 ne principium.

Atqui Medicina Paracelsi non constat vnico
 falso principio, sed innumeris: Vt magica reme-
 dia præstare naturalibus, Anatomem locale esse
 meram lanienam: Denique auctore Libauio
 homicidiū, est scelus proprium Paracelsitarū.

Lege illius moriones, intelliges illum esse similem Delphico gladio, scindere vtrinque, nunc esse harum, nunc illarum partium, peregrinari semper & vagū oberrare, nullo in portu quiescere.

Ad paginam 12.

Vt cōfirmes essentiae mineralis usum in mēdendo, vr̄ges nos obseruationibus Rulādi, qui affirmat se vidisse multos vsu antimonij à magnis morbis liberatos. Non est fidendum testibus, qui alicui sectae nomen dederunt; quia mallent se perdere, quàm de suae sectae Paradoxis aliquid remittere. Vestros errores terra regit, benefacta sol aspicit. Si seruetur vnus antimonio aut praecipitato, decem pereunt. Qui manet superstes, antimonium vt Dei manum auxiliarem palam praedicat, quem fortassis naturae bonitas ab istius veneni cacoethia praeseruauit. Defuncti conqueri non possunt, si reuiuiscerent, Dij boni quantas turbas! audires pro vno laudatore decem vituperatores. Obseruationibus Rulandi oppono Libauij Antigramanici firmissimum argumentum: Vis cathartici (inquit) manet ignaua, nisi à nostro calore promoueatur ad actum, vis illius purgatrix regi debet à natura: Atqui essentiarum mineralium vis purgatrix non potius regi potest à natura, quàm venenorum: accedunt propius ad naturam venenorum, quàm medicamentorum. Itaque consultore Libauio fuge essentias minerales, quarum vsus est admodum periculosus: abbreviant vitam, inquit

*Quae, quae
vis quid sit!*

Crato, etiam si ad tempus prodesse videantur.

Vt stat & incertus quâ sis sibi nescit eundem,

Cùm videt ex omni parte viator iter.

Ita cùm studiosi Medicinæ videbunt se observationibus Rulandi ad vsum extractorum mineralium à Libauio Paracelsico inuitari: Cum ratione verò tam certa & manifesta ab eodem Antigramanico dissuaderi, hærebunt, vt canis venaticus in biuio, nescientes quam in partem potius debeant inclinare. Verum me iudice, qui sapit, deliget iter tutius: fugiet viâ plenam periculi: neque facile suam vitam crederet versipelli consultori.

Vt demonstrarem nostras præparaciones præstare Chymicis, nosque naturam in remediis conseruare, quam illi corrumpunt: ita ratiocinabar: Infusione & decoctione crasim retinemus, cum crasi formam, cum vtroque vires & proprietates naturales tam manifestas quàm occultas: Chymici verò vt essentias extrahant, dum materiam corrumpunt, necessario violant temperiem, cum temperie formâ, cum vtroque naturales facultates: forma enim physica materiæ inseparabiliter cohæret, non minus quàm accidens inseparabile suo subiecto. Non potest operari sine materia certo modo temperata & conformata: ergo sublatis istis instrumentis, sine quibus operari non potest, quid reliquum est, quàm vt actionibus naturalibus priuetur, acquirat exoticas, violentas & à natura priore longè differentes? Ex tem-

peratis fiunt intemperata, calorem suum naturalem & moderatum permutant immoderato, qui febrili similior est quam natiuo, corruptori quam seruatori. Ab his principiis quæ procedunt actiones possuntne non esse violentæ? At, inquam, ista omnia infusione & decoctione integra conseruamus, & qualia dedit natura in infusis & decoctis retinemus. Declarabam hoc familiarati exemplo. Rhabarbarum est calidum siccum ad secundum gradum. ecce temperamentum. Habet præterea vim purgandi billem cum delectu: ecce proprietas occulta. Infundatur in aliquo proprio liquore, permanebit in infuso calor eiusdem gradus: experientia autem quotidiana demonstrat permanere quoque vim bilis purgatricem. Constat itaque à nostris Pharmacopœis, non tantum manifestas, sed etiam occultas vires & qualitates medicamentorum, quales natura dederat, conseruari. Idem dixeris de Sennæ, Agarici aut ellebori decocto: in eo enim cum temperamento conseruatur specificum. Possitisne vos de essentiis præsertim mineralibus idem polliceri? Essentia rhabarbari tam laboriose extracta ex materialium ingenti copia, potestne amissa crasi & forma retinere actionem naturæ congruentem? In illius extracto minor est vis purgandi quam in infuso: quia ad infusionem duplex coctio accedit, quibus non potest de vi purgatrice aliquid non deperire: Quoniam illa in spiritu seu tenuissi-

ma portione consistit. Accedat quod in extracto maior copia, minus purgat, quam minor in infuso: In infuso vna dragma plus purgabit, quam duæ in extracto.

Superest vt obiectionibus tuis paucis satisfaciam: Quercetanus primùm, deinde Haruetus idem plane obiecerunt, cur repetis? ferres idem responsum. Si Chymici, aiebant, extractione quintæ essentiæ corrumpant mixta, dogmatici quoque alimentorum & medicamentorum præparatione eadem corrumpunt: quandoquidem illa suo corpore, suoque crassamento, vt nos, spoliant. Respondebam illis, quod tibi nunc repono, longè disparem esse rationem: Quia præparatione alimentorum & cathartorum nostrorum non tollitur temperies homogenei, conseruantur illius vires & qualitates naturales. Pistor panem conficit ex hordeo refrigerantem, ex tritico modicè calefacientem, nostri coqui abiectis partibus edendo ineptis, reliquum assant aut elixant igne moderato, quæ vos torretis, vritis, corrumpitis igne immoderato. Nostri Pharmacopœi in medicamentorum artificiali præparatione imitantur bonos coquos, infundunt & coquunt igne moderato: vos imitamini malos coquos, qui non assant carnes, sed torrent, vrunt, corrumpunt. Quomodo igitur potest esse vestra præparatio pro vsu & necessitate medendi meliote ordinaria? Sit calfaciendum aut refrigerandum leuiter, vehementer, mediocriter.

natura suggeret mihi infinita, quorum alia primo, alia secundo, tertio gradu calfaciant vel refrigerent: possum ex ista copia, quæ placet, seligere, decocto temperiem qualem dedit natura melius quàm vos distillatione conseruare: propterea aquis stillatitiis rarò vtimur, quãdo herbæ suppetunt, reseruantur in hyemem, cum herbarum penuria laboramus. Sit purgandus humor morbificus, pituita scilicet aut alterutra bilis, natura suggeret mihi Cholagoga, phlegmagoga, melanagoga, blanda, mediocria, vehementia, quæ vel blandè vel potenter purgent humorem noxium de prima, secunda, tertia regione corporis. De mineralibus extractis possisne idem polliceri?

An ortus essentia Chymica sit ortus simplex, an ortus secundum quid?

Aristoteles definit ortum simplicem, mutationem non entis in ens: entis quidè, sed potentia tantum in ens actu: ortum verò secundum quid, mutationem entis in non ens: entis videlicet nobilis in ignobilius, congenitæ & substantialis formæ in aduentitiam, naturalis in artificialem. Atqui ortus essentia Chymica est mutatio formæ nobilis in ignobiliorem, essentialis in accidentariam, naturalis in artificialem: ergo est ortus secundum quid, interitus simplex. Demonstrò assumptionem: Nulla arte potest effici opus melius naturali. pertritum est apud Aristotelem: factum est à natura:
ergo

ergo non potuit melius. Potest quidem ars opera naturæ reddere pulchriora, potest naturam adiuuare, vt luxatum membrum reponere: Medicus enim est naturæ minister, non potest vllum opus efficere, quod æquare possit opificium naturæ. In vna musca viuente plus inest ingenii & industrię quàm in omnibus artis operibus. Zeussius vuas tanta arte pinxerat, vt aues ad eas conuolarent, nil tamen ad veras & naturales vuas: quarum duntaxat erant imagines. Archytas tanta arte columbam effinxerat, vt volaret: quid ad naturalem? Sculptor equam tam benè imitetur, vt equos fallat, illamque insiliant, nihil tamen ad equam naturalem, Quia non potest dare internum principium motus. Atqui perquisitione essentialium eripitis cum materia mixtis natiuam temperiem, cum temperie formã, cum vtroque principio facultates & proprietates inde consequentes. In locum naturalis, corruptæ, illa quam introducitis, non potest esse naturalis: neque enim vos estis datores naturalium formarum, vt Auicennæ Colchodea: Intemperiem potius inducitis, accidentariam formam, vires & actiones violentas, quales intemperiem solent comitari. Ergo ortus essentialium Chymicarum est ortus secundum quid, interitus simplex: priuatio nobilioris formæ ignobilioris introductio. Oleum quod prælo elicimus ex oleosis, quale natura dedit educimus, seruata crasi & forma naturali: At Chymicum quod ex temperatis, vt nuce muscata,

○

cariophyllis, cynamomo elicitur igne vehemēti, longè aliud est ab illo naturali succo, alterius temperamenti, alterius formæ, alterius facultatis. Cum suppetat copia calfacientium aut refrigerantium leuiter, potenter aut mediocriter, cur corrumpam temperata, vt sublata naturali mediocritate inducam qualitatem violentam?

*An Chrysopcea & Chymiatrice possint cogi
in idem artis corpus.*

ARs & artifex quantum possunt, sese componunt ad imitationem naturæ: natura autem res suas constituit materiæ & formæ coniunctione: Itaque artes omnes totidem constant primis & præcipuis partibus, subiecto, quod est analogum materiæ, & fine, qui proportione respondet formæ. Vt ergo vnus rei vnica est forma & perfectio summa: ita eiusdem artis & artificis vnus finis. Diuersa quidem sunt artium & artificum officia: quia tamen ad eundem finem destinantur, à Latinis destinata & fines intermediu nominantur. Destinata, quia destinantur meliori: fines medii: quia his veluti mediis ad vltimum peruenitur. Per multos gradus formarum itur ad hominis perfectionem, vegetando primùm, deinde sentiendo: quæ tamen ad vltimam referuntur, qua introducta deponunt nomen formæ. manetque hoc apud

physicos indubitatum: Vnius rei vnicam esse formam. Vnius ergo artis vnus finis. Equidem Chymiatrice vtitur auri tinctura, nos quoque vtimur auro puluerato aut foliato: verum ad sanitatem seruandam vel restituendam, non propterea dixeris nos Chrysopeos. Interroga illos si destinent suos labores medicationi; si ars promittat suis pro fine bene medendi scientiam. Maius quiddam se cogitare respondebunt. Cum ergo manifestè instituto & fine differant Chrysopeus & Chymiatros, eadem arte concludi non possunt; Vt rerum maxime propriæ & essentielles differentia sumuntur à forma; sic artium à fine. Non potuisses certius Chymiatricæ vanitatem demonstrare: nam si vna & eadem arte includantur, qui docuerit chrysopeo studium esse inane, Chymiatricæ quoque studium inane esse demonstrabit. Ars ex parte falsa ex toto falsa iudicari potest: Quia est vnum ingens corpus ex partibus syngeneis conflatum: sic sunt concatenatæ conclusiones omnes, vt vna pendeat ex altera: omnes ex primis quibusdam principiis, ex quorum falsitate artis totius falsitas arguitur. Caterùm valdè temerè affirmas in Pharmacopocorum nostrorum officinis nullum reperiri posse remedium, quod æquare possit tincturam auri: vidimus exhibitam minori profectu quàm confectionem Alchermes aut de Hyacintho. Turetus ille quondam præses non tantum tempus, quo nil carius, sed bo-

sed bona quoque omnia in chrysopea perdidit: redactus ad inopiam obtulit Henrico tertio lagenam auri tinctura plenam, cuius usu futurum promittebat, ut Rex Christianissimus Nestoreos annos viueret, scripto publico, quod extat, affirmat primos parentes ante diluuium in tam longum tempus Alchymiae beneficio vitam produxisse. Rex videns hominem vix natum annos quadraginta quinque iam canum, & ardore camini, ne dicam inedia, exuccum: Serua hoc tibi, inquit, vix attigerat annum quinquagesimum, cum è viuis excessit. Hoc est in illo ut in cæteris Chymicis admirabile, quod quanquam bonas horas tam malè locarint, bonaque sua tam stultè profuderint, omnes tamen ad huius artis studium pollicitationibus alliciunt. Solatium est miserorum multos habere pares: vellent omnes in eandem calamitatis foueam secum attrahere, & quam fecerunt bonorum iacturam simili arte ab aliis reposcere.

An Chrysopea sit possibilis.

Ad pag. 15. 16.

ARistoteles permittit aliquando poni falsum gratia doctrinae facillioris: geometra enim iure postulat sibi dari hanc lineam centipedalem, quæ vix est pedalis. Non permittit vnquam poni impossibile: Atqui Chrysopea est impossibile. Doceo quatuor argumentis. Primo: Non potest natura, multo minus ars

opus vllum efficere sine proximo & synony-
mo efficiente: Sol non efficit hominem sine
homine, nec bouem sine boue: Atqui auri
proximum efficiens est vis aurifica huic, non
illi terræ insita: quam ars conferre non possit.
Ergo auri confectio seu transmutatio cætero-
rum metallorum in aurum est impossibilis.
Secundo: Procreare simile est proprium ani-
matorum, quandoquidem procreandi facul-
tas est præcipua facultas animæ: Atqui aurum
etiam philosophicum est inanimatum: neque
enim ars potest ex inanimato efficere animatū:
hoc vnus Dei proprium est. Ergo spiritus au-
ri non potest aurum procreare.

Tertio: Verum aurum debet habere natu-
ram, seu temperiem & formam naturalis auri,
vires quoque & proprietates vtriusque prin-
cipii consequentes: Atqui peritiores Chryso-
pœi dare possunt aliis metallis, vt hydrargyro
qualitates accidentarias veri & naturalis auri,
colorem, duritiem, pondus, &c. Essentiales
verò nempe crasim, formam & proprietates,
minimè: Quia temperies pendet ex certo mo-
do mixtionis, qui auctore Galeno soli Deo &
miscenti naturæ cognitus est. Estne verisimi-
le vnum granum auri philosophici argenti-vi-
ui sex vncias in aurum trāsmutare posse, quod
possideat veri & naturalis auri crasim, formam
& proprietates? Nemo mihi persuaserit, in-
quit Libavius Antigramaniæ pag. 511. *Trans-*
formatum idem esse cum naturali. est idem accidē-
te, non essentia. Aristoteles depingit Sophi-

stam, eum qui fallit vt plurimum accidente ;
Sophistæ rerum ita qualitates accidentarias in
subiecto exprimunt, vt incautos fallant : pauci
enim sunt, qui essentias ab accidētibus possint
discernere. Humanæ sapientiæ non vltima laus
est, cito non credere.

Quarto : Etiam si demus arte fieri posse au-
rum purum, putum ; tamen ex centum mille
milibus, qui in hoc studium incubuerunt vix
duo aut tres à te memorantur, qui opus absol-
uerint, quos existimo fefellisse accidente : cæ-
teri operam & carbonem perdiderunt. Ergo
est ars damnosa ; ideoque vt alea fugienda. Pe-
trus Bonus qui de margarita pretiola creditur
accuratissimè scripsisse ab annis ducentis se-
ptuaginta, ingenuè fatetur se opus nunquam
perficere potuisse : nec mirum cum illo aucto-
re Chrysopoea sit scientia infusa paucissimis,
quos æquus amavit Iupiter, singulari priuile-
gio concessa. *Si infundatur, non acquiratur, cur
doctur ?*

Vt duo sunt doctrinæ & doctoris prima lu-
mina, perspicuitas & breuitas : ita duo summa
vitia, prolixitas & obscuritas. Propterea Ari-
stoteles passim reprehendit veteres, qui ænig-
matis philosophiam inuoluebant, malebant
vti metaphoricis quàm propriis & significanti-
bus verbis. Si quis, inquit, in docendo, vt defi-
niēdo, vtatur vocabulo obscuro aut metapho-
rico, hoc solo definitio refellatur : quia debet
esse perspicua & breuis. Atqui tota Chymia
est αινιματώδης, sua præcepta vt olim dæmon

minime

Quæ argu-
mentum

sua oracula, amphibologia obscurat. Cur ita, nisi ut falsitas tegatur? faciunt intelligendo ut nihil intelligatur.

Parergas laboro in probanda Chrysopoeæ ἐδωκίαι; cum ad Chymiaticen tota hæc disputatio referatur, ad quam aggredior, si prius aliquot, Libaumanici deliria discussero. *in quibus deli*

Totum, perfectum & finitum ita se consequuntur, ut totum necesse sit esse perfectum, id est, suis numeris & partibus omnibus absolutum: tale autem est, inquit Aristoteles quarto Metaphysicæ, capite decimosexto, in quo τὸ πᾶς inest, quod finitum est, ex eo enim quod finem habet, πᾶς, id est, perfectum unumquodque nominatur. Exempli gratia, plumbum est totum, proinde perfectum: si perfectum, finitum. Cur forma corporis physici, ἐπιπέδον, dicitur? quia re perfecta natura πᾶς ἔχει, opus ad finem perduxit: figulus detorquet poculum, eo momento quo finem imponet operi, poculum ut finitum, ita totum & perfectum, non antea, verè dixeris. Sublimis ista doctrina est verè Metaphysica; tamen quia tu βαιουτικῶς artes potius quam philosophicas didicisti. *Garrus censor, inquis, de toto, perfecto, & finito tam aniliter, ut iures conspirasse omnes quisquis* *schola Parisiensis quæ sub scamnis studiosorum pedibus calcantur.* Ex hoc ungue leonem. Aristoteles scribit ad solum Metaphysicum examen principiorum cuiusque scientiæ pertinere; tu Metaphysicæ planè ignarus quo iure examinatoris titulo insolesces? *et in quibus alchymia.*

Eiusdem est farinae quod proximè subiungis: *Finis est cuius gratia sunt cetera, ut alia creatura propter hominem, homo propter Deum, aurum propter usus humanos.* Ab Aristotele in libris animae duplex finis constituitur $\pi\lambda\sigma\varsigma \omega$, & $\pi\lambda\sigma\varsigma \bar{\epsilon}$, finis cui, & finis cuius. Sanitas est finis Medicinae, cuius gratia traduntur omnia de medendo praecepta: homo est finis (cui,) in cuius gratiam scribuntur. Homo est finis (cui) sublunarium omnium. Quia ab opifice omnia illi destinantur: Deus verò est finis cuius gratia homo ipse creatus est: domus est finis cuius causa architectus aedificat, paterfamilias cui aedificat: naupegius nauem construit, ecce finis cuius causa operatur, cuius nautae. Disce loqui propriè & philosophicè. Philosopharis & ignoras primas finis differentias, quae est apud Arist. prima & potissima causarum: quia omnes efficiētes, Mens, Natura & Ars aliquo fine efficiunt.

*Et autem in hac
sola refula
non est
quasi quilibet
tas agit.*

Tota ferè pag. 18. nugaris. Quæritur, si aurum sit finis cæterorum metallorum, hoc est, cum natura facit plumbum, si intendat aurum: nam si hoc sit, haud dubiè plumbum erit ens incompletum, quemadmodum ouum respectu pulli cui destinatur, chylus ratione sanguinis, sanguis respectu carnis, ad quam veluti ad finem refertur. Habebit formam incompletam non aliter quàm fœtus, cum primùm viuit vita plantæ, deinde animalis. Anima vegetans est quidem finis & perfectio plantæ, non est finis & perfectio animalis cum vegetat antequam sentiat. In planta est forma completa,

in animali incompleta, sic homo cum primùm incipit viuere vita plantę, habet animam vegetantem pro forma incompleta, cum primùm incipit sentire, animam quoque sentientem habet pro forma incompleta; quia meliori, nempe rationali destinantur; qua introducta completum opus dicitur. Natura non consistit in chylo, neque in sanguine, sed continenter pergit, donec ex illis carnem generarit, in qua veluti adepto fine conquiescit. Plumbum & argentum sunt analoga carni, non chylo, nõ sanguini aut ouo, sed pullo; quia singula sunt entia perfecta, quibus formatis finitur naturę motus, in eoq; termino, veluti adepto fine, cessat generatio. Cum non posses istis difficultatibus te explicare, velut sepia aquam turbat suo atramento, ne capiatur; ita tu veritatem per se claram & perspicuam ambagibus obscuras.

Ad finem pag. 18, & ad pag. 19.

Subiungebam aliud argumentum: Si cętera metalla fiant auri gratia, sitque finis & perfectio cęterorum,posito possibili, vt loquuntur philosophi, nihil absurdi sequetur. Ponamus ergo omnia in aurum mutata, mundus erit immundus, non erit totus, non erit perfectus: quia aliquot partibus mutilatus; si modo species sint primę & pręcipuę illius partes. Explicemus hoc paulo diffusius, quia res est magni momenti.

Res dicuntur perfectę duobus modis: absolute aut comparate. Sub luna præter hominem nihil est vndique perfectum: cętera ad il-

lumrelata sunt imperfecta; omnia tamen in suo genere perfecta, quia definitam habent formam, & corpus illius actionibus obeundis congruenter temperatum atque conformatum: propterea conquiescunt singula in sua forma, neque ad nobiliorem aspirant, frustra planta desideraret in animal transmutari, quia non haberet instrumenta suis naturalibus actionibus obeundis idonea, temperiem & cōformationem conuenientem; propterea neque forma plantæ potest regere corpus belluæ nec forma belluæ corpus plantæ. Itaque Natura quæ nil facit frustra, sed ad certos & definitos vsus omnia: plumbi & ferri materiam certo modo temperat, qui congruat fini cui destinantur: non enim ex quolibet quodlibet, sed ex determinato determinatum: vt non fit Mercurius ex quolibet ligno: ita neque plumbum ex qualibet, sed ex materia certo modo disposita ad excipiendam formam non auri vel argenti, sed plumbi. Vis plumbifica huic aut illi terræ à natura insita non alium spectat finem quam plumbum, in quo genito conquiescit: quia $\pi\lambda\omicron\varsigma \epsilon\chi\epsilon\tau$, habet finem ad quem contendeat. Ferrum habet suum vsum vitæ humanæ non minus vtilem quam aurum, plumbum quoque habet suum vsom etiam in medendo, fortassis qui non cedit auro, præsertim in externis affectibus, ergo si ex hypothese cætera metalla transmutata essent in aurum: non tantum mundus esset imperfectus: quia aliquot partibus ad perfectionem totius necessariis pri-

uatus, verum etiam homo, cui destinantur omnia, priuaretur naturæ operibus ad vsu[m] vitæ non minus necessariis quàm aurum.

Quid obiicis examinatore ineptissime? *In ignem feruntur omnia, velut in finem, transmutantur inuicem elementa, tamen non desinunt species.*

Quid hîc primùm reprehendam? omnia enim aut sunt falsa, aut inepta. Primò tota ista Libauimania contendis pro tuo cliente aduersus Aristotelem nullum esse ignis elementum, phantasticum esse Aristotelis commentum. Potestne imaginarium elementum esse finis & perfectio cæterorum? Ponamus existere: cur aliorum potius finis quam terra, alterum sublunaris mundi extremum, in quod recidunt omnia? Vltro citroque transmutantur quatuor elementa: nec minus extinctus ignis aërescit, quàm rarefactus aër ignescit. Humorū quidem est recta generatio, non reciproca: nam ex pituita fit sanguis, ex sanguine bilis flaua, ex flaua atra: sed non retromeat generatio, vt in elementis: Hanc reciproca-tionem Aristoteles putat ideam quandam referre motus in orbem, vtriusque causa mixtorum generationem perpetuari: quia vicifitudo illa perpetuo nouam materiam suggerit: cùm interitus vnius sit alterius ortus: Motus autem in orbem fit efficiens continuum & indefinens. Metallorum transmutatio neque est recta, vt humorum, multo minus reciproca vt elemētorum. Dissimilitudinis ratio hæc est: quod elementa respectu mistorum

sint entia incompleta, habent formas incom-
 pletas, quæ complentur in mistis, quibus de-
 stinantur nō aliter quàm ouum pullo aut chy-
 lus sanguini. Metallorum verò formæ sunt cō-
 pletæ, neque à natura auro vt fini destinantur.
 Huc pertinet Metaphysica illa quæstio à nobis
 in opere de abditis rerum causis disputata: Si
 perfectorum entium metamorphosis sit possi-
 bilis: si magi vi verborum, si dæmones ipsi pos-
 sint Apuleium in asinum permutare, Io in va-
 cam, Hecubam in carnem, An sit imaginatio-
 nis figmentum, vt de lycanthropis affirmant
 Medici, An præstigiatores spectantium oculos
 ita fascinant, vt videantur esse quæ nec sunt,
 nec esse possunt. Animalcula quædam imper-
 fecta natura transformat, vt erucam in papilio-
 nem, non aliter quàm ouum in pullum: sed
 perfecta, cuiusmodi sunt metalla, numquam
 crediderim arte transmutari posse: nisi forte
 accidentibus, quorum causa imperitæ turbæ
 videntur esse naturalia. *Delirat Censor, cum scri-
 bit chylum esse substantiam incompletam, &c.* Nun-
 quam ne depones manum de ista tabula? Vt
 totum dicitur perfectum, quando finitum, sic
 imperfectum quamdiu indefinitum: tamdiu
 autem manet indefinitum, quamdiu contem-
 dit ad meliorem finem, habetque formam, vt
 loquuntur scholæ, incompletam: Atqui chy-
 lus & sanguis destinantur fini meliori, nempe
 nutritioni, eoque vna & continua motione fe-
 runtur: tandemque formam suam permutant
 formæ viuentis, & cum eo fiunt vnum. ergo

*hinc sunt
 hi qui non
 credunt
 non capiunt*

sunt entia incompleta, qualia qui dixerit metalla, toto cœlo aberrabit.

An sit quinta quadam essentia ab elementaribus quatuor distincta?

Ad pag. 20.

Natura, inquit Aristoteles, proximè coniunxit mundum sublunarem cœlesti, vt faciliùs ab illo regeretur: regitur autem illius opinione, motu & lumine, non influxu: quia concurrat cœlum ad generationem & conseruationem mixtorum, vt causa vniuersalis tantum, non vt particularis. Vehiculo luminis descendit calor cœlestis, cui inest vitæ principium: ignis enim elementaris vitæ potius & corrumpit, quàm generet: quia calorem opificem oportet esse benignum & moderatum: ignis autem calor est immodicus & intemperatus. Descendit ergo qualitas non essentia, accidens non substantia. Quæritur in quo subiecto primùm subsistat vitalis iste calor, In humido pingui, an in spiritu: vtrumque enim afficit, vtrum prius & potius? In spiritu dices: Cur ergo vtrique natura supponit humidum aëreū, vt esset vita permanentior: spiritus enim est fugax & euanida substantia. Atqui substantia spiritalis, siue dicatur ignea, siue aërea, siue vtriusque conjunctione constituta, est elementaris. ergo qui à vobis extrahitur spiritus erit elementaris: neque calor qui illi inest, dici potest cœlestis aut cœlesti analogus: quia immo-

deratus: calor enim naturalis debet esse moderatus, cum primùm exuperat, fit igneus, febrili similior quàm natiuo, elementar quàm cœlesti. Si essentia auri quæ veluti essentiarum omnium idea proponitur, habet calorem tam vrentem, vt Medici melioris notæ scripto publico affirmarint illius vsu frequenti elephantiasim induci, sanguine & iecore exustis; de cæteris quid sperandum? Ridiculè igitur scribis vitam in actiuoie subiecto esse oportere quàm sint elementa; quia si calor naturalis esset actuosior, corrumperet, non generaret. Calor igneus vrit, quia siccus, siccitas autem est lima caloris; At calor humidus generat, genitaque conseruat: quia humor acereus illum contemperat. Propterea demittitur è cœlo acere intermedio, eoque veluti proprio & accommodato subiecto excipitur, & aliquamdiu conseruatur. Quàm tu es hîc dissimilis ab illo Libauio Antigramanico, qui scripsit pag. 634. *Nihil sunt aliud humani spiritus, quàm aer quidam subtilissimus.* Quando te in aliquo portu quiescentem videbimus?

Conueniet nulli qui secum disidet ipse.

Ad pag. 21.

Constant mixta omnia duobus principijs materiæ & forma, &c. Quæritur si essentiæ Chymicæ ad materiam, an potius ad formam sint referendæ? Haruetus, quia forma est principium actiuum, materia passiuum, cuius causa mixta patiuntur tantùm, non agunt (nam si ignis esset immaterialis, inquit summus Ma-

gister, nunquam pateretur) essentia autem
 sint corpora efficacissima, mauult ad formam
 pertinere. Stoici auctore Galeno spiritum
 non tantum naturæ, sed etiam animæ sub-
 stantiam esse asserbant, hac tantum distin-
 ctione: quod spiritus humidior esset essentia
 naturæ, sicciior animæ: quo modo probabi-
 lius respondisses, vos formam, hoc est, spiri-
 tum, vt primum agendi principium de mixtis
 extrahere. Verum quia essentia vestra sunt
 corpora mixta, & quatuor elementorum mix-
 tione euidentius constant, quam meteora ig-
 nea, aerea & aquea: doctius nobiscum sentis
 ad materiam potius referri debere: quia reue-
 ra vestri spiritus, præsertim minerales nihil
 sunt aliud, quam materiæ portio tenuior at-
 tione adhuc tenuata: quæ idcirco refert natu-
 ram sui parentis, nempe Vulcani. Verum si
 essentia minerales sint substantia maximæ
 actiuitatis, possuntne esse materiales? Graui-
 tas & leuitas sunt *διφοραὶ καὶ ὕλη*, mate-
 riales, inefficaces: Calor verò & frigus *δι-
 φοραὶ καὶ ἄδω*, formales, actuosæ: vestra
 essentia vtris similiores? Incendiario Vulcano,
 non calori Prometheus, benigno scilicet tempe-
 rato, seruatori.

Contra negantem principia non est dispu-
 tandum; Axioma est physicum: A celo ex qua-
 tuor elementis fieri mixta omnia. Tu negas coe-
 lum necessario concurrere, quod si aliquid cō-
 tribuat, essentiam non solam vim aut efficacem
 qualitatem contribuere. Vtrumque falsum &

omnibus physicæ principijs repugnans. Deinde negas ex quatuor elementis semper fieri mixta: quia fieri possunt ex seminario sine concursu quatuor elementorum: hoc quoque tã falsum vt nihil magis falsum. Doceo vtrũque! Imprimis cœlũ concurrere tu ipse ex Aristotele demonstrabas, quia natura de industria immediatè coniunxit elementarem mundum cœlesti, vt ab illo facilius regeretur. Contribuere verò non essentiam, sed qualitatem tu ipse eodem auctore demonstrabas: Ignis elementaris, non generat, inquit ille, sed calor solis, cui principium inest vitale. Itaque reliquum est vt demonstrem qualitatem tantũ non essentiã cœlitũs deriuari ad generationem mixtorum.

Prima ratio est: Nihil est æternum sub cœlo, si mentem excipias. Atqui substantia cœlestis est impatibilis & immortalis. ergo in elementari mundo nulla substantia cœlestis.

Secundò: Sola miscentur quæ sunt symbliata, Atqui cœlum est asymbliatum, incomparabile, & improportionatum elementis. Aristoteles appellat symbliata quæ communi materia participant. Atqui cœlo & elementis longè diuersa subest materia: cœlo, loco tantũ mobilis, elementis, transmutabilis.

Tertio: Grauitas & Leuitas sunt causæ cur alia deorsum alia sursum moueantur: Atqui cœlum neque graue neque leue: ergo neque præcipitatur pondere ad generationem mixti, neque ascendit materiæ leuitate, vt reuniatur toti, dissoluto mixto. Quarto authore Aristot.

in ani.

in animalium stercorebus remanet caloris vitalis vestigium, cuius vi emergunt infinita animalcula imperfecta vt Scarabei & Crabrones, ne otietur calor opifex producit viuens imperfectum, facit quod potest non quod vult, sed præstat hoc, quàm feriari; Arqui non est verisimile in sterquilinio permanere post mortem substantiam coelestem. Imo non remanet viuificus calor qualis inerat in perfecto animali, sed illius reliquæ, Igniculus verius quam ignis: ergo coelum demittit qualitatem non substantiam. Subiungis; *Cum agens naturale repariatur, cœlum non nuda qualitate erit in mixtis.* Quod arguit crassam & supinam physicæ ignorantem, cœlum enim non agit *σωματικῶς*, sed *ἐνεργητικῶς* si malis *κατ' ἐπιπέλειαν*; sola autem quæ agunt *σωματικῶς* reparantur agendo: coelum attingit nos contactu physico, nō mathematico, qualitate, non substantia, vt magnes ferrum poeonia appensa cerebrum: proindè non reparitur agendo. Superest illud non tātum falsum, sed ridiculum & omnibus physicæ principiis aduersum. *Ex seminario principio in quo erant potentia, perfectè mixta prodeunt absque concursu quatuor elementorum.* Sem en plantæ, vt triticum proiectum in terram, putret, putrescens coelo & solo acquirit vim procreandi simile: putredo enim duplex; vna quæ ducit ad interitum, altera quæ ad procreationem similis; ad quam respiciebat Empedocles, quando finiebat vinum aquam quæ purruit in vite: eodem quoque spectabant veteres qui putre-

D

dinem pro coctione vsurpabant. Proiectu
 igitur semen in terram illa vi genitrice quam à
 coelo & solo accepit, non aliter quàm foetus
 ex utero, de sinu terræ succum allicit naturæ
 suæ conuenientem. Hic succus, si nescis, non
 minùs quàm sanguis maternus, est corpus mix-
 tum, & elemētis quatuor temperatum: iisdem
 enim vnūquodque generatur, quibus nutritur,
 nutritur autē planta misto, non vno & simplici
 elemento: quod postea fusius & opportunius
 demonstrabitur. Succus ille quem coctione
prima ex alimentis educit natura, est naturalis
alchymia quinta essentia. Atqui citra contro-
 uersiam est corpus elementare, sui parentis nē-
 pè alimenti seruans elementarem naturam.
 Sanguis qui secunda spagyria fit ex chylo, con-
 stat quatuor humoribus, qui quatuor elemen-
 tis proportionem respondent: Quinta essentia
 veræ & naturalis Alchymia erit elementaris,
 Chymica erit coelestis? Et audes cū istis nugis
 probris nos incessere, qualia nemo nisi temulē-
 tus vomuerit? De tuis scriptis deleantur conui-
 tia, vix restabunt in singulis paginis sex integræ
 lineæ. Vt Annibalem iuueniliter exultantem
 Fabius patientia superauit; ita iuueniles tuos
 furcres compescam philosophica modestia.

Ad pag. 22.

☉ Semen & maternus sanguis sunt prima no-
 stræ generationis principia: vtrumque elemen-
 tare, quamuis semen sit igneum magis & aë-
 reum, menstruum verò aqueum & terrestre:
 nihil habent coeleste præter calorem qui insi-

det aërio spiritui, quem si ab effectis diuinum & coeleste corpus dixeris cum Aristotele, non habebis me repugnantem. Controuertitur inter Peripateticos melioris notæ, si genitor iste spiritus remaneat in opere perfecto, an potius dispareat, & à se perfectum opus introductæ formæ committat regendum: non est verisimile illum simul cum forma permanere: quia vis procreandi simile animæ tribuitur: proinde permaneret illic otiosus. Quod si dispareat opere perfecto, cur perquiritis, quo iure à vobis extrahi gloriaris? Extrahatur sanè, attamen consentiente Libanio Antigramanico est elementaris, quia aërius: Quis non videt hæc à te disputari, non veritatis inquirendæ, sed contradicendi studio?

Aristotelis Priuatio defenditur à reprehensione Libanij.

Eiusdem est farina, &c. Aristoteles rerum physicarum constituit tria principia, duo constitutionis, ex quibus res quæque constat, materiam & formam: vnum transmutationis, cuius causa sublanata omnia assidue mutantur: propterea principium maleficum ab eodem nominatur. Apperitus iste nouitatis est Galeni *συνεπινοησις*, necessitas inuitabilis, propter quam debemur morti nos nostraque: illius enim causa materia elementaris exiit veterem formam vt induat nouam, quod de coelesti materia non dixeris: nam tantum

D ij

abest vt in substantia mutationem admittat ortum scilicet vel interitum, cum ne alterationem quidem manifestam vllus in ea adhuc obseruarit. Propterea à D. Thoma dicitur habere potentiam ad vbi, non ad esse: quia pars cœli quæ manè est in oriente, vesperi erit in occidente. Super isto principio ferè tota physica vertitur, quod eo studiosius contemplandum, quia maleficum, omnisque mutationis, ortus, interitus, alterationis, accretionis & decretionis principium: nam omnes affectiones physica acquiruntur aliquo motu, natura ipsa definitur principium mutationis, Idemque est naturale corpus, quod mutabile. Atqui ratione priuationis est mutabile, coelum verò immutabile, quia non habet illam adiunctam. Itaque vt mutationis, ita naturæ verum principium censeretur debet. Platonici appellant occasionem mutationis. Si me audis, desereres fallacem artem, & ad Aristotelis philosophiam animum adiunges: plus enim senties voluptatis ex contemplatione huius causæ fatalis interitus, quàm vtilitatis ex perquisitione margaritæ pretiosæ.

— Vt femina marem, res turpis pulchritudinem: ira materia appetit formam: verùm istū appetitum non potest explere, hanc potentiam non potest ipsa per se ad actum promouere: quia est principium passiuum: proinde ab externo aliquo promouenda est. Hoc quale sit, magna animi contentione veteres physici disputarunt. Platonici hanc vim attribuunt

MANIA.

63

animæ mundi, quam contendunt esse diffu-
sam per vniuersum, argumentis sanè verisimi-
libus, quæ olim in vnum collegi libro de Ani-
ma mundi. Hanc quæstionem in vtramque
partem liberè disputari: quia D. Augustinus
in Enchiridio, & B. Thomas contra gentes exi-
stimant in schola Christiana non referre, vtrū
defendatur: thesim esse problematicam. Stoi-
ci verò hanc vim attribuunt igni, quem vni-
uersi causam continentem appellant: quia il-
lius præsentia singula viuunt, eiusque absentia
moriuntur. Aristoteles verò negat perma-
nentem esse vllam substantiam coelestem quæ
materiam elementarem informet, seu vim illi
congenitam ad actum perducatur: quia non sunt
entia, vt loquuntur scholæ, sine necessitate
multiplicanda, frustra que fit per plura quod
fieri potest per pauciora. Atqui calor qui quo-
tidie nouus cælitus demittitur, satis est potens
ad introducendas formas & animandam ma-
teriam: proinde cum hæc causa sit sensu notif-
sima, non est quod ad ignotam & dubiam con-
fugiamus. Verùm calor iste est accidens, pro-
inde non potest per se cohærere, sed in aliquo
subiecto subsistat, necesse est. Quo, si non ac-
re? Hunc calorem cum aëre animalia perfecta
continenter attrahunt inspiratu, ad regeneran-
dos spiritus dissipatos, in cætera per poros sese
insinuat: est enim aër ἀναπνευστικός, cuncta re-
rum permeabilis, vt loquitur Plinius. Aëre
igitur vectore quoquouersum sese insinuat ca-
lor ille qui quotidie nouus affulget mundo.

D iij

Quamobrem etiam si spiritus otiosus & inutilis in mixtis post mortem remaneret, & igne Chymico extrahi posset, nihil tamen coeleste, sed elementare extraheretur. Consideremus iam quid obiicias.

Aristoteles ipse, inquis, affirmat calorem coelestem excipi spiritu, qui est corpus. Quid tum postea? Excipiatur spiritu, quem ab effectis diuinum & coelestem verè dixeris: at non demittitur coelitus cum spiritu, sed cum lumine descendit & ab aëre contiguo, vt proprio & conuenienti subiecto excipitur. Sic Platonici animam rationalem descendere in corpus existimant duobus vehiculis subnixam, primo coelesti, quod, si placet, esto lumen, altero aëreo seu spiritali, quo veluti moderatore, fit mundanus, atque, vt illi loquuntur, ciuis generationis. Ad hæc quid obiicit examinador. Quasi parua victoria his verbis triumphat. *Aristoteles scribit ex humore fieri bullam, quomodo hoc fiat, dic Censor?* Disce tyrõnibus notissima, semen consistare calore, spiritu & spuma; hanc fieri ex humore à calore & spiritu. Albumen diu agitatum incalescens motu, totum vertitur in bullam, moxque illa in humorem resoluitur: quomodo semen si refrixerit, puta si in terram cadens priueter suo spiritu, mox aquescit, resoluitur in substantiam elementarem. Qui hanc vitam despiciendam suadent vt momentaneam respectu futuræ, comparant eam bullæ. Vt despiceremus cœlestes tuas essentias, fugitiuosque tuos spiritus sperneremus, non potuisses

melius quàm bullæ cōparare. Ecce tuus Achilles qui totam disputationem terminat. Calor cœlestis ex humore bullā efficit, essentiæ Chymicæ analogam; Atqui bulla est corpus spiritale & cœleste. ergo dari potest in elementari mundo essentia quædam cœlestis. Imo quia bulla fit ex humore, & soluitur in humorem, non est cœlestis. Accedat quod sit excrementum, quamuis benignum, per se inefficax: proinde secundum istam analogiam vestræ essentiæ erunt inefficacia excrementa. In bulla distingue calorem, spiritum, & spumam, & considera tu ipse quodnam horum sit cœleste, spiritusne, te iudice, aëreus, spuma *αἰθήρ*, excrementum per se inefficax: an calor à quo utriusque vis & energia.

Ad pag. 24.

Spiritus naturalis est duplex, vnus fixus, alter influens: hic accedit illi in subsidium: cum enim spiritalis essentia sit euanida, ab influente reparatur; cuius quidem influxu priuatum membrum, paulatim contabescit: sunt autem fixus & influens eiusdem naturæ: congenerem enim esse oportet, qui fixi iacturam reparet. Ergo si influens, qui partim fit ex vapore sanguinis, partim ex aëre inspirato, si mauius ex aëre & igne temperatis, sit elementaris, quidni fixus eiusdem erit naturæ? Quod si genitor spiritus qui maximè omnium spirituum perhibetur cœlestis, sit tamen substantia sua elementaris, qualitate tantum & viribus cœlestis, quo iure fixus erit conditionis & naturæ melioris?

D iij

Verùm demus essentiam spiritus fixi esse cœlestem : at non est efficax, nisi quia calidus, morte autem refrigescit : quia mors est natiui caloris priuatio. Fortassis vertitur in halitum, perditque cum calore & energia nomen spiritus, veriusque tum flatus aut halitus diceretur. Esto tamen spiritus, sed cùm morte refrigescat, unde extractis vestris tantus calor, si non ab incendiario Vulcano? Quem Prometheus clepserat diuinum & cœlestem calorem ad hominis formationem & conseruationem vos Vulcanio & vltulatori, permutatis.

Intendisti haec tenus omnes neruos, & veluti pro focus & furnis tuis disceptasti, vt probares Chymicos spiritus esse cœlestes: nunc te reprimis, faterisque tantùm κατ' ἀναλογίαν esse cœlestes. Verùm vt sint cœlestibus analogi, debent esse moderati: natiuus enim cùm exuperat, fit febrilis: quandoquidem diaria febris nascitur accenso spiritu. Atqui vestrorum spirituum præsertim qui de mineralibus extrahuntur, calor est intensissimus. ergo neque analogia respondet cœlesti. Huius quæstionis tam contentiose disputatæ non aliam postulo iudicem quàm Libauium ipsum, qui Panaceæ pag. 145. ita scribit: *Prolepsis de extracto igne cœlesti, vana & nugatoria est: non enim ex elementaribus extracta natura ignea, potest esse cœlestis.* Quare oportet mendacem esse memorem? Ne ore proprio conuincatur mendacii.

Cæterum quod obiter inferis de Cometa, est commentum Cardani à viris doctis iam pri-

dem refutatum, quibus placet cum Aristotele, Cometam esse meteorum igneum in suprema aeris regione ab exhalatione genitum, fieri tamen potest vt subsit stellæ, eamque veluti ducem comiteretur barba, cuius causa stella barbara creditur: verùm in hoc parergo non sunt si-
ræ Latii opes, pergamus.

Aristoteles ens metaphysicum diuidit in actum & potentiam; quia quicquid simpliciter dicitur esse, aut tale esse, actu aut potentia tale esse necesse est, potentia, inquam, proxima vel remota: proxima si iam materia ad actum inclinēt: sic chylus est sanguis, quia leui alteratione conuerti potest in sanguinem; eodem modo sanguis est caro: At panis potentia remota est sanguis, quia non nisi per varias alterationes conuerti potest in sanguinem. Actu autem vnumquodque tale dicitur præsentia formæ, quæ idcirco ab Aristotele passim actus nominatur. cùm natura facit chylum ex pane aut sanguinem ex chylo, proximam potentiam deducit ad actum, si maior, facit vt materia actualis reddatur, qualis poterat esse. non dixeris propriè illā de pane chylum, aut de chylo sanguinem extraxisse, sed mutatione potentiæ in actum effecisse. Nos coctione & infusione discernimus de mixtis temperamentum & qualitatem specificam: quia vtrumque actu inest. At essentiæ vestræ non insunt actu in mixtis, sed fiunt à vobis ex materia variis alterationibus præparata, non aliter quàm chylus ex pane, cor & iecur ex sanguine. Propterea essen-

ria auri, vt sit hoc pro multis exemplum, non possidet eam temperiem & formam quam aurum integrum possidebat. Ita sit, inquis, sed mutatio illa à nobis fit in melius. Acquirat quidem essentia auri à Vulcano calorem intensiorem, & vim longè vehementiorem, an propterea meliorē? Natura offenditur omni excessu sola mediocritate conseruatur. Crede mihi, nunquam Quercetanus tuus benè medetur, nisi cum ordinariis et iam longo vsu probatis remediis medetur: medendum quidem citò, sed tutò.

Ceterum extra rem dubitas, si Deus extraxit mannam de sole miraculose: potuit naturaliter ex concreto rore in densis siluis, si potuit ordinaria, non erat necessaria absoluta & extraordinaria potentia, ad quam pertinent miracula.

Ad pag. 25.

Forma mixti vel est temperies, vel temperiē proximè sequens essentia: Atqui essentiarum secretionem cum materia temperies soluitur, cum temperiē forma, cum vtroque proprietates inde consequentes: Hoc argumento, quia premitte sentis, respondes pro tuo more conuiniando. Verùm si temperies à materia sit inseparabilis, forma à temperiē, quis neget destructa materia crasim simul & formam corrumpi? Negas essentiam Chymicam esse formam, verùm duæ tantùm substantiæ mixta constituunt, materia & forma, hæc principium est actiuum, illa passiuum. Essentiæ vestrae sunt

efficacissima principia, actuosissimæ substantiæ, cur igitur denegas illis nomen formæ? forma est principium omnis perfectionis & unio- nis: Materia verò multitudinis & confusionis. Cur ergo maus essentias Chymicas ad malefi- cum, quàm ad beneficum principium referre? nisi vt insinues tacitè illas esse maleficas. At hoc sciebamus etsi non dixisses. Age verò, bre- uiter tua subducamus.

Mens, inquis, est forma physica; atqui illa est sepa- rabilis: ergo aliqua forma physica est separabilis. Mentem qui dixerit esse formam physicam, il- le idem dixerit esse mortalem: propterea quod omnes formæ physicæ vt connascuntur, ita cõ- moriuntur corpori. Enimverò si forma physsi- ca te consentiente sit temperies aut temperiẽ necessariò consequens essentia, ita enim Liba- uis Antigrammiæ pag. 374. forma illa ipsa est crasis substantialis quæ facit vt mistum sit id quod est: solum temperie, quis non videri necessariò formam perire? Sapientius Aristote- les inter metaphysicas formas reponit, & in libris animæ scribit sublimioris esse scientiæ de- mente differere. Sit tamen forma physica: At- qui sola est separabilis: vos illam igne non se- paratis, sed solus opifex cum numeros exple- uit. Ergo nullam formam naturalem potestis separare; sed materiæ portionem igneam in- cendiario Vulcano magis magisque incenditis; quomodo incensus spiritus facit febrem dia- riam. Vtinam non esset spiritus mineralis dia- riæ pestilenti quàm simplici similior, non esset

Spiritui venenato quam calidiori cognator.

An expediat reipublica Medicum fungi Pharmacopœi & Chirurgi officio, an potius ita distinguere, ut illi Medico ministrent.

Sunt artes quædam Architectonicæ quæ inferiorum artium ministerio suum finem consequuntur, cuiusmodi sunt architectura & medicina. Architectus enim superbi alicuius ædificij exemplar circumfert mente, cuius perficiendi gratia utitur opera latomi, fabri ferrarij & lignarij. singuli operantur secundum formulam ab Architecto præscriptam, & formæ quam ille meditatus est suum quisque opus accommodat. Differunt ergo quod Architectus versatur circa formam, ideam domus semper versans animo, in eamque perpetuo cogitationem defigens: cæteri artifices materiam propriam & arti suæ convenientem aptant formæ ab Architecto præscriptæ; proinde penes Architectum est sciëntia & imperium, penes operarios operatio & obsequium. Medicus similis est Architecto; habet pro fine sanitatem Socrati restituendam: spectatis infinitis diorismis, morbi specie, magnitudine, viribus, ætate, temperamento, sexu, consuetudine. quærit deinde remedia, quorum formulam Pharmacopœo præscribit, hic circa materiam versatur: præparat enim remedia secundum datam formam. Ut autem dignior est artifex qui versatur circa formam, quàm

qui circa materiam : ita Architectus & Medicus suis operariis longè antecellunt. Potestne Medicus ipse remedia præparare salua artis suæ dignitate ? Potest operariorum inopia , vt in vrbibus , in quibus non sunt artifices distincti : At in populosa ciuitate , vbi sunt distincti , vt olim Romæ , hodie Lutetiæ , non debet iacere falcem in alienam messem. Contentus sit ministris operandi formam dictare. Equidem Galenus cum in Asia Medicinam faceret , vbi vnus & idem erat Medicus , Chirurgus & Pharmacopœus , medebatur , prout ferebant mores patriæ : At cum primùm appulit Romam , atque ibi distinctos artifices reperit , Chirurgis operationes Chirurgicas commisit , Pharmacopœis Pharmaceuticas. si quando ipse manum admouit operi ministrorum inopia , idem fecit quod Imperator qui necessitate belli urgente sese demittit ad gregarii militis officia. Nihil tam facile quam secare venam , aut cauterium admouere , facilius parare & iniicere clysterem ; tamen istas operationes Pharmacopœis nostris & Chirurgis libenter relinquimus. Si tu hîc esses , lubentius ista ministeria tibi cederemus. Præst Medicus cadauerum publicis dissectionibus , vt Doctor ; vbi singularum partium situm , vsum , & consensum demonstrat : quod est versari circa formam , dissecat Chirurgus , quod est versari circa materiam. Medicus præscribit ægro apozema ex multorum simplicium collectione compositum ,

Pharmacopœi officium erit ista simplicia colligere, coquere, & ex præscripta à Medico formula apozema componere, compositum ad ægrum deferre. Lutetiæ cum seges est morborum, quotidie viginti plus minus ægros habemus bis inuisendos, mane & sub vesperam, vix possemus duobus sufficere, si quæ præscribimus remedia, deberemus ipsi conficere, præsertim cum ægri sapissimè longissimis distent à se invicem interuallis. Artes circūscriptæ sunt suis finibus: Chirurgia & Pharmaceutice sunt artes Medicinæ subiectæ, atque, vt dicitur subalternæ. Itaque concludantur suis finibus, tractent Chirurgi chirurgica, Pharmacopœi pharmaca, neque vnus in alterius possessionem inuadat, vtrique Medicus quid factu sit opus præscribat. Si quod tamen Medicus habet rarum & arcanum remedium, poterit parare domi; quia hoc nihil detrahit artis dignitati; sed domum Medici esse pharmacopolium, in qua prostant remedia venalia, domum Medici esse tonstrinā, est contra decus atque honorē artis & artificis. Permissi specificum à Medico parari domi, nescio si iustè. Vidi enim non semel ægrum ea die qua sumpserat cassiæ vnicam vnciam vitam cum morte commutasse, inopinato, vt credibile est, rupta vomica. Parentes & vulgus accusabant remedium, non morbum: neque potuisset Medicus calumniam effugere, nisi ex officina Pharmacopœi constitisset vnicam cassiæ vnciam fuisse præscriptam. Quod si remedium hoc quanquam innoxium domo ipse attulisset,

set, nunquam se à calumnia liberasset, quic si
 essentiam mineralem? Item si Medicus parat
 remedia domi suæ, poterit impunè pro indle
 aconitum præbere. Quis enim poterit fraudè
 detegere? At formula remedij apud Pharma-
 copœum inuenta, accusabit aut excusabit Me-
 dicum: Item affirmet se exhibuisse Bezoati-
 ca, eaque chymicè præparata, qui sciri poterit
 si mentiatur? Exigat centum, si placet, mille
 aureos, quis pretio statuet modum? Itaque vi-
 detur à magistratu optimè constitutum, ut ne-
 dendi artifices ita sint distincti, ut Medicus im-
 perer, pareant Pharmacopœi & Chirurghi, hi
 circa materiam versentur, ille circa fornam.
 Defunctus est Pharmacopœus suo officio, quã-
 do apozema quale præscriptum est à Medico,
 composuit, non est illius inquirere si berè aut
 accommodate, quia Medicus illo veluti instru-
 mento ad sanitatem utitur: Pharmacopœum
 permittimus tenere parata utriusque generis
 remedia tam chymica quam dogmatica, ut
 seligat Medicus quæ velit pro morbi necessi-
 tate. Egyptij singulis morbis singulos Medi-
 cos destinabant, ut in vno quisque magis ex-
 celleret; quia occupatus in pluribus in singulis
 est ignauior. Medicus alicuius nominis Lute-
 tiæ ab aurora ad vesperam cogitur urbem cir-
 cuire, ut sufficiat tot agris; quomodo pararet
 domi tot remedia, aut suis ministris præsens
 adesset? Quàm tu es dissimilis ab Antigramma-
 nico illo Libauio qui scripserat: *Pharmaco-
 pœorum est à Medicis præscripta pharmaca manu mi-*

scire & adhibere clysteria, quod ipsi non præparemus, in causa est magistratus, qui in publicum consulit, vs scitur quæ medicamenta præscribant Medici: Itaque publice fiant, examinentur & prostent unicuique emenda. Quo vsque perges inconstantia tua & euitatis certissima nobis dare argumenta? Di obsecro, quando & vbi te sedentem inuenienu?

Cæterum falsum est te docuisse quod quaeritur, Medicatricem Alchymiam, quæ principis causis, signis & remedijs differt ab Hippocratica, olim fuisse vsitatam: Quia Rhafis, Mesueus, Auicenna, Fernelius, Syluius, Hollerius erant dogmatici, cæteri vt principes à te commemorati erant chrysopœi non medici. Metallurgica est communis Chymiatro & Chrysopœo, verum illi fundunt metalla longè diuersæ fine: Chymiatro ad sanitatem, Chrysopœo ad opes.

Queris, si Chymiatrice sit ars liberalis. Respondeo, si spectes scientiam esse liberalem, si operationem, illiberalem. Doctor qui Pharmacium scripto & voce profiteretur, qui præscribit ministris pharmaca, chymica vel dogmatica, non refert, est ingenuus. At ex præscripta formula operari, ex alterius voce & scripto pendere, seruile est.

An Spagyrica remediorum præparatio ad bene medendum sit necessaria.

Summus opifex mundum, mundanaque omnia creauit, vt quemadmodum artis & artifi-

artificis industria cernitur in opere; ita in mundo & mundanis suam maiestatem demonstrat: singula enim manifestè opificis sui excellentiam declarant. Non est animalculū in quo non eluceat sapientia singularis, cœlum & terra & quæcunque illis continentur, enarrant gloriam Dei. Omnia autem sunt in suo genere perfecta, singula pro fine & vsu cui ab opifice destinantur congruenter temperata atque conformata. Clypei sunt Mineruæ, si quid adicias aut detahas, totum ruet opificium. Peccant igitur grauius in naturam, dicit aliquis, Laniones, dum omne genus animalium, quadrupedes, volucres & pisces iugulant: peccant quoque grauius in naturam Pharmacopœi, dum viuentes adhuc plantas euellunt, vt ex illis suas compositiones efficiant: iustaque fuit olim Pythagoreorum querimonia, qui parcebant viuentibus, ne fieret iniuria operi & opifici; quibus ita satisfactum velim: Homo est sublunarium omnium $\pi\lambda\omicron\varsigma\ \delta\epsilon\ \theta\epsilon\omicron$, omnia à Deo in illius vsu creati sunt, exercere potest imperium suum in omne rerum genus, illisq; pro necessitate vti, non abuti: proinde Laniones dum illi macerant oues in alimentum: Pharmacopœi dum vellunt plantas vt illi languenti subueniant, non repugnant opificis consilio & instituto. Quid si dixeris illos de animalibus & plantis benè mereri, eo quod illa per assimilationem amissam vitam permutant meliori? Hoc hominis imperium imitantur potentiores animantes, dum vescuntur imbecilliori-

E

bus easque perquirunt in prædâ; verùm sine arte & apparatu illis vescuntur: Homo qui solus sapit, qui solus natus est ad ciuilem societatem tam alimenta quàm medicamenta præparat. Hinc coqui sanis alimenta, Pharmacopœi ægris medicamenta præparant: quo titulo si includam chymicos, quæ fiet illis iniuria? Potest-ne aliquid esse gloriosius quàm languentibus arte aliqua subuenire? Deus est iuuare mortalem: pro Diis habiti sunt qui artis alicuius inuento humanum genus adiuuerunt. Pharmaceuticæ inuento humano generi quid vtilius? Nouæ præparationes sunt additamenta ad Pharmaceuticam. An ad benè medendum necessaria? Distinguo. Necessarium dicitur duobus modis, absolute & secundum quid. Absolute necessarium dicitur, sine quo aliud fieri non potest. Potuerunt Hippocrates & Galenus, potuerunt Aëtius, Oribasius, Ægineta, Græci denique omnes & Latini melioris notæ, vt Celsus, ignorata Alchymia benè mederi (utinam vobis tam benè) quidni eorum salutaribus præceptis instituti Dogmatici neglecta Alchymia poterunt mederi? Altero modo necessarium dicitur quod vtile est, & confert ad melius medendum. Atqui ne hoc quidem modo necessariam esse Alchymiam aliquis ita probabiliter contenderet: Aut illa constituit quartam sectam quæ nouis principiis & insolentibus, Hippocratis doctrinam funditus euertit, quam defendimus non tantum esse inutilem, sed per-

niciosam; non habeo illum pro Medico, sed pro insano, qui pro ista Alchymia parte velit pugnare. Restat preparatoria quæ seruat Hippocraticæ Medicinæ principijs, cuiusmodi Rasis, Auicenna, Mesueus, Albucasis à te memorantur, Pharmaceuticæ remedijs nouis, & nouis remedijs formulis illustrarunt: quibus hæc debetur gratia, quod cum Hippocrates cathartics vehementioribus, vt peplio & elleboro, benigniorum inopia, suos ægros purgare cogeret, illi benigna & amica naturæ inuenerunt, Mannam, cassiam, rheum, tamarindos, myrobolanos, &c. quibus dici vix potest quantum adiuta sit ars bene medendi: Verùm Chymici in illorum locum conantur introducere extracta mineralia peplio & elleboro longè vehementiora, ac si hanc gratiam inuideant mundo, naturæque ruinam & perniciem intentent, vulgus curiosum & appetens nouitatis neglectis istis benignis ad Paracelsi extracta malefica veluti ad sacram anchoram confugit: Hacque veri specie deluditur, quod sint palato gratiora, sua quippe face & crassamento repurgata, quodque minima quantitate sumptâ multum purgent; quibus titulis commendari possunt venena. Ecquid utilitatis reipublicæ afferre possunt essentiæ, cum Libani auctore Durnesio affirmer ex vna libra materialium vix vnâ dragmam spiritus elici? Chrysopœa suis diuitias promittit, spirituum vsus frequens inopiam. Estne verisimile in vna dragma spiritus plus inesse virium,

siue purgandum sit, siue astringendum (quæ sunt prima & communissima medētis officia) quàm in dimidia libra materiæ? Præsertim cùm auctore Galeno siccitas terrestris ad astrictiōnem requiratur? Atqui hoc necessarium est, si modo inuentio utilis reip. iudicari debeat. Soleo mirari, Medicos Arabes, qui à te inter Chymicos magni nominis memorantur, essentialium mineralium nunquam meminisse quoties in magnis morbis præscribunt vehementer purgantia: extremæ enim fuisset malitiæ tam nobilibus inuentis posteritatem fraudare. Lege diligenter Auicennæ, Rasis, Mesuei therapeuticen, abundant sylua cathartorum, sed nullum præter ordinaria & nobis vsitata reperies. Itaque vestris extractis facile careremus, neque tamen extracta omnia reprobamus, sed ad Pharmaceuticen suo loco & ordine referri volumus, & in Pharmacopoliis parata teneri, vt si quis extractum rhei malit quàm infusum, præferatque extractum ellebori illius decocto, inueniat illic paratum. non extractum minerale, metu periculi.

Quod perfectio Medicina consistit potius in dignotione morbi, quàm in preparatione remedij.

Ad pag. 28.

T^{εξμαρσις} est prima & præcipua pars Medicinæ, primum enim est in medendo, vt dignoscas partem affectâ, vbi est sedes morbi, de-

inde causam tam externam quàm internam. Externam, vt te deducat in cognitionem latentis. Tertio species morbi diligenter inuestiganda est; quia ignoti nulla est curatio morbi. Hæc tria qui ignorat, pugnat cum hoste clausis oculis, sanat ex euentu, non arte & consilio. Quibus cognitis inueniendum est remedium morbo & morbi causæ accommodatū. Si febre tertiana, quam bilis committit, æger laboret, deligendum cholagogum, si quotidiana, quam efficit pituita, phlegmagogum. Inuenire proprium remedium non est facile, sed nihil facilius quàm inuentum præparare, imo sine vlla præparatione sæpiùs exhibetur. Tam facile est inuentum remedium arte præparate & in mille formulas reducere, vt nullus sit in arte medendi mediocriter versatus, qui non possit datum quodlibet remedium ex tẽpore saltem in duodecim formulas transmutare; deligat æger quam volet formam, dogmaticus in rem præsentem describet, non afferet domo meditatam: longè difficilius est morbo & morbi causæ proprium remedium inuenire, difficillimum verò partem afflictam, speciem & causam morbi dignoscere. In quo summa laus & perfectio medendi consistit, hoc opus, hic labor est; paucis hoc concessum est, his scilicet qui longo vsu & experientia medendi sunt valde periti. Verùm difficillima pulchra; qui potest difficilius potest facilius. Propterea iure scripsit summus medendi magister; qui potest dignoscere, potest curare.

Celsus suadet præferenda remedia, quorum maiores nostri tulerunt pericula. Possunt cæteri artifices in vili suo subiecto artis suæ facere experimenta minima iactura: At mineraliū extractorum experimenta non possunt fieri in tam nobili subiecto sine vitæ periculo, periclitatores ludunt de vita humana, nō aliter quàm cæteri artifices de vili suo subiecto. Meliora semper iudicata sunt remedia, quæ infinitorum seculorum auctoritate sunt comprobata. Respondes Chymica purgantia non esse noua, sed iam à multis seculis probata. Cedo vnum in tota Rasis, Mesuei aut Auicennæ therapia. Illi suffecerunt benigna in locum vehementiorū, an ad vehementiora, illa vehementissima adiecissent?

Ad pag. 30.

Spagyrici ipsi, &c. Medicina scripta est ægris, non sanis. Spagyrici cūm ægrotant, malunt curari dogmaticorum, quàm Chymicorum præfidiis, id est, benignis potius quàm violentis. Itaque patet hoc signo ab illis ipsis dogmatica Chymicis anteponi, non est in argumento sed in ægro fallacia si sanus redeat ad vomitū, puta, si Turquetus remediis & Medicis maledicat, quorum ope à magno morbo conualuit; Laudatis ægroti dogmatica, sani vituperatis. ergo quoties ægrotatis corpore, toties estis sani mente: cūm verò sani estis corpore, ægrotatis mente.

Chymica sunt altiora. Toties inculcas Chy-

mica esse actiuiora & maioris actiuitatis, vt cogar obiter te monere latinus & significantius dici potuisse actuosiora, efficaciora, energiae maioris: verum sint actuosiora, an propterea meliora? Venenum quò efficacius eo deterius. Pestis spiritalis interficit celerius quàm humoralis.

Depulsio manifesta calumnia.

Ad pag. 31.

SI crasis est forma mixtorum, nos autem auctore Riolano extrahimus formam, quæ dementia est nos accusare corruptæ crasis? Quis vnquam audiuit tam stulta? Egone scripsi vos extrahere formam? Vbi? plusquam viginti locis demonstraui vos esse naturæ hostes, quia naturam natura spoliatis: exuitis mixta sua naturali forma, vt vestiatis aliena. Quoties docui vestris extractionibus cum materia diripi temperiem, cum temperie formam, cum forma proprietates formam necessario consequentes: quia diruto fundamento stare non possunt, quæ superstruuntur: materia autem quam corrumpitis essentiarum extractione est istorum omnium primum & commune fundamentum. Hæc cum docerem, Haruetus sic obiiciebat: Forma est principium actiuum, Atqui remanet principium actiuum in extractis: ergo forma. Item non potest mixtum absque temperie subsistere: extracta subsistunt: ergo cum temperie. Audi iam quid illi responderim.

E iij

Equidem vestra extracta habent aliquam formam, quia actiua; habent aliquam temperiē, quia mixta; sed longè aliam à naturali, longè differentem ab ea quam natura dederat mixto: causa enim dignoscitur suis effectis, forma viribus & actionibus. Atqui vestræ essentiæ vires & actiones longè alias habent ab iis quas habebat mixtum cū natura sua integra constaret: ergo immutata est forma extractione, mutata temperies cum materiæ destructione. Respondebat iterum mutatam quidem esse formam, mutatam temperiem, sed in melius. Ego contrà; Vestrorum spirituum actiones sunt violentæ & exuperantes, cum integro mixto inessent moderatæ: mixtum integrum habebat calorem temperatum, vos igne flagranti redditis intemperatum, vt comparatione spiritus auri cum auro declarabam: qui à vobis veluti extractorum omnium idæa proponitur: proinde concludebam: vt febris est calor natiuus mutatus in igneum: ita vestros spiritus esse substantias, quas Vulcanus ex temperatis fecit intemperatas, ex moderatis violentas. Possem infinita alia quæ sunt dispersa in vnum congerere, nisi hæc satis euidenter te conuincerent imposturæ & falsitatis. Quoties sentis te premi, Aut, veluti Thrax emissio iaculo, fugis euomito conuitio: aut conficte aliquo mēdacio aduersarium imperis. Moneo te quando voles mentiri, vt probabilius mentiaris. Præstitisset te propositis argumentis respondere, quàm mentiri tam impudenter.

Ceterum
 tu Libavi A
 tractis: Ille
 esse pernici
 aut charib
 lus est Lib

Facis in
 quod non
 causam di
 proinde
 Atqui posu
 lus essentia
 garanti d
 in hauc
 vias de
 Gen
 in vno
 prouoc
 lus est e
 parare, et
 monit
 ratus cog
 nea ven
 dno; alla
 tum & t
 quæ tim
 vntore
 spagie
 corret
 quia l
 ratus e

Cæterum nolo repetere quæ fuerit sententia Libauii Antigramanici de mineralibus extractis : Ille inuictis argumentis eorum vsum esse perniciosum, nec minus quam Scyllam aut charibdin fugiendum demonstrauit. Prima laus est Libauii perpetuò loqui pugnancia.

Ad pag. 32.

Facis iniuriam manibus viri doctioris te, quod non potuerit in seipso colici cruciatus causam dignoscere : putauit esse à flatu : quia pro remedio, anisi chymicum oleū vsurpauit : Atqui potentius fuit anisi decoctum quàm illius essentia : Non video quo iure possis denegare anisi decocto vim dissipandi flatu : cum sit flatulentorum correctiuum, & quotidianus vsus demonstret esse potens carminatiuum.

Genuina virtus manet in extractis potius quam in infusis aut decoctis, &c. A Libauiio Chymico prouoco ad Antigramanicum, vbi ille ita. Solius est caloris moderati purum ab impuro separare, exuperans enim corrumpit, quod demonstrat hoc argumento: Venter temperatus cogit homogenea in chylum, heterogenea verò vt fæces separat : quod si fuerit calidior, assabit, non elixabit, corrumpet alimentum & malè nutriet. Alchymia igitur nostra quæ similior est elixationi, quia calore blando mixtorum vires separat præferenda est vestra, spagiriæ, quæ calore vehementi non assat, sed torret, vrit, quinetiam te iudice corrumpit : quia solus ignis moderatus separat : immoderatus corrumpit. De alio genere extractorum,

mirabor tecum cur præferant Chymici extractum ellebori eius decocto: cum sit ingratius & vehementius. Ut fiat extractum Rhabarbari, infusio coquitur ad consumptionem liquoris, expressio iterum coquitur ad crassitiam mellis, adiecto saccharo: Duplici illa coctione non potest aliquid virium illi non deperire: quia vim purgatricem habet in spiritu: Propterea nos præferimus infusum extracto.

Placet-ne ut teipso iudice lis tota componatur? Reuoca in memoriam quæ scripsisti Antigramaniæ pag. 376. *Veteres longè feliciores & circumspetiores fuerunt in extrahendo per simplices infusiones, quæ reuera potissimam essentiæ partem non soluta illa prima mixtione & intima educunt. Et quidquid veri de essentiâ habent Paracelsici, id omne tali extractioni debetur: reliqua operæ potius sunt corruptiones, &c.* Quid aliud sperare possis à iurato dogmatico, qui velit suas infusiones Chymicis extractionibus præferre? Tam differt iste Libavius Antigramanicus ab Antiriolanico, quàm sapiens à phrenetico.

Ad pag. 33.

Reyaz
 Ut demonstrarem quemadmodum olim veteres, ita hodie dogmaticos sine vlla sanitatis iactura Chymicis præparationibus carere posse, sic ratiocinabar: Præparatio Chymica est carior, minusque efficax: ergo inutilis. Carior rem esse demonstrabam; Primò, quia longior fit & operosior nostra ordinaria & vulgari. Secundo, quia auctore Dornesio & approbatore

Libauio ex vna libra materialium vix vna dragma spiritus elicitur. Ita enim Libauius An-
 tigramaniæ pag. 276. Essentia de toto aliquan-
 do vix est centesima portio : nam , vt affirmat
 Dornesius, Chymici reducuntres ad eam te-
 nuitatem vt libræ respondeat dragma vna :
 Centenario ponderi libra : Amphoræ dimidia
 mensura : mensuræ tres guttæ. Vt autem lon-
 giorē esse & operosiorē ostenderem, com-
 parabam decoctum cum distillato, infusum
 cum extracto. Nostrī Pharnacopœi dicto ci-
 tius parant apozema à Medico præscriptum,
 Chymici non ita expeditè distillatum. Infu-
 sum rhei citius parari quàm extractum patet :
 Quia infundi prius , deince bis coqui debet
 extractum : Quod minus sit efficax quàm
 infusum, ex eo monstraban, quod vna dra-
 gma rhei in infuso plus præstet quàm duæ in
 extracto. Prætermitto mineralium purgatri-
 ces essentias, quas Libauus tanquam venena
 putat esse fugiendas: Ex his concludebam
 dogmaticos chymica remedium præparatio-
 ne facile carere posse, neque tamen illas asper-
 nari, dummodo ad Pharnaceuticem referan-
 tur, suoque loco & ordine in antidotariis col-
 locentur, non nouam Medicinæ sectam con-
 stituant ab Hippocratica tam distantem, quàm
 cœlum à terra.

Non modo homini ad benè beateque vi-
 uendum necessaria est boni scientia, verùm
 etiam mali cognitio : quamuis vnum eligere
 ad vsū, alterum fugere perpetuò debeat.

Historiographi nobis ob oculos ponunt res præclare gestas à viris illustribus, vt eas veluti vitæ exempla imitemur, sceleratorum quoque hominum facinora oculis obiiciunt, verùm vt ea delinemus. Proposui historiam præfidis, quem Chrysopea perdiderat, vt cæteros illius exemplo ab artis damnosæ studio deterrerẽ. Proposui ad eum finẽ Roberti Valensis historiam: potui alios innumerabiles.

Felix quem faciunt aliena pericula cautum.

An à plantis prius quam à mineralibus petenda sint remedia.

HOc est vnun ex præcipuis capitibus nostræ contentiõnis aliàs à nobis contrarios clientes disputatum, recoquemus nihilominus hanc cramem: Primum argumentum eiusmodi fuit: Medicamentum oportet vinci à natura nostra vt reducatur ad actũ: Plantæ cæteris paribus melius reducuntur ad actum à calore nostro quam metallica: Illa enim sunt duriora, quàm vt à benigno & moderato calore vinci possint. Accedat quod sunt venenata. Respondebant tui cliẽtes posse arte ita præparari, vt facile vinci possint à nostro calore & venenata qualitas superari: Verùm placet medicis notæ melioris igne reddi deteriora, vt que agendi, ita nocendi maiorem celeritatem ab illo accipere: quia venenũ

habent in spiritu si non omnia, saltem magna ex parte. Secundum argumentum erat eiusmodi: Præferenda sunt remedia naturæ nostræ similia: plantarum autem cum natura humana maior est similitudo quàm mineralium: quia similius est animatum animato, quam inanimatum: maior est eius quod vixit cum vivente similitudo, quàm eius, quod nec vivit, nec vixit unquam. Ut enim maximè differunt, quæ specificis & essentialibus differentiis distinguuntur: ita maximè sunt similia, quæ consentiunt formis, & quo maior est formarum inter sese, eo rerum quoque affinitas maior, Animæ cum anima, vegetantis cū sentiente, maior est cognatio, quàm naturæ cum anima, inanimati cum animato. Obiecerunt tui clientes idem planè quod tu, quasdam scilicet plantas esse venenatas, plurima quoque animalia venenata, quæ ἰσχυρὰ ζῶα nominantur. Verùm an quia multa animalia venenata, idcirco non erunt potius ab animalibus quam à mineralibus petenda alimenta? Multæ sunt plantæ venenatæ, quid tum postea? An non homo accepit prudentiam ad eum finem, ut discernat ab utilibus nocitura? Facilius possunt vincī plantæ quàm metalla, cæteris paribus, inquam, hoc est, comparando utile cum utili, non fugiendum cum expetendo. Sapiebat itaque Libanius Antigramanicus dum scriberet pag. 636:

Dogmatici non sunt adeò dementes, ut si parabiliora & securiora suppetant ex vegetabilibus, animalibus & calore cœlesti, mutabilia & admodum suspecta

mineralia, iaque non sine magno labore & pretio redimenda approbent & surpentque.

Vt logicus primam rerum distinctionem sumit à specificis differentiis: ita physicus à maxima distantia. Mineralia à nobis distant longissimè, proinde absunt non tantùm logica, sed etiam physica differentia, longius quàm plantæ. Cùm igitur suppetant ad manum tot plantæ & animalia, cur itur in viscera terræ, vt tanto cum labore mineralia cathartica perquirantur? Hæc Riolanus: quæ valdè consentiunt cum sententia Libavii Antigramanici nouissimè transcripta. Riolanus, inquam, qui ne somnians quidem hæc cogitavit: *Chymici auctore Riolanus faciunt quintas essentias, quæ non sunt in mundi medio.* Libavii proprium est imponere, mentiri, conuitiari. Scripsi materiam essentiæ mineralis latere in mundi medio, nostrorum vero remediorum in superficie terræ.

*An nutrire possint quæ nunquam
vixerunt.*

HÆc quæstio copiosè disputata fuit aduersus Buacinerū, qui idem quod tu, obiiciebat, Aquam scilicet nutrire quæ nunquam vixit, aëre reparari spiritus. Cui respondi partes tantùm solidas verè & propriè nutriri: Aquam verò non nutrire, quia similis est sero, fluida constat substantia, quæ nihil habet pinguedinis, cuius causâ affigi possit: Præter Hippocratis, Aristotelis & Galeni auctoritates, plurimæ

propofui argumenta Antharneti pag. 73. & pag. 141. Cur non foluifti, priusquam ftadium quod infeliciter illi decurrerunt, recurreres? Aut cur gladiis non pugnas acutioribus? Placet, quam tum attingi demōstrationem, paulo fufius explicare. Affimilari non potest viuenti, quod nunquam vixit: quia non potest fieri actu viuens nifi ex potentia viuente: Potentia autem viuere dicitur, cui inest appetitus & veluti inchoatio vitæ, fi malis, propenfio naturalis ad vitam (ita enim docti potentiam interpretantur) atqui lapides & metalla, dum naturam feruarent integram, nullam habebant ad vitam inclinationem. Non appetebant viuere, quia hoc feciffent præter naturæ institutum: Vnde igitur illis diffolutis ifta appetitio? vnde naturalis ifta ad vitam propenfio? Obiicis mel nutrire quod nunquam vixit: Refpondeo fieri ex his quæ vixerunt, retinereque ex illis vitæ primordia: fic mel acreum quod fit ex concreto rore, ab arbore, cui innafcitur, accipit vitæ rudimentum. Aristoteles docuit vnico elemento nihil generari aut nutriri poffe: Quæ nos circumftant impura & alieni contagione infecta, non potius nutriunt. Sunt enim elementa mixtorum communis materia, ad omnes peræque formas affecta: fed cum mixtione definitur & præfentia nouæ formæ in certam rerum fpeciem materia illa adducitur, deponit iftam potentiam indefinitam, neque potest amplius in aliam fpeciem permutari.

*Si similibus sanitas seruanda sit: morbi
contrarijs depellendi.*

Contentio puerilis est de contrarijs & similibus,
&c. In medendo primum est vt digno-
scas, deinde vt cures. Inueniendum autem re-
medium quod conueniat morbo depellendo:
Indicatio prima sumitur à morbo, qui hoc ip-
so quod naturam lædit, se depellendum indi-
cat. Quali remedio? Simili- ne an contrario?
Non agit simile in simile: sed quicquid patitur
à contrario patiatur necesse est. Querendum
igitur contrarium. In hoc consistit curatricis
medicinæ primum principium: remedium
enim non est nomen absolutum, sed refertur
ad suum contrarium, nempe morbum, finiri-
que potest illo tanquam correlato, depellendi
morbi instrumentum. Vnum & idem potest re-
ferri ad seruandam sanitatem & ad eandem re-
stituendam: verùm seruabit sanitatem vt ali-
mentum, dum substantia sua vires restaurabit,
restituere verò vt medicamentum, dum aliqua
qualitate, vt frigore, tori vel pauci alicui calidio-
ri temperiem & sanitatem restituere. Pona-
mus *ἰσχυρόν* Socrati cui sit iecur calidius,
præscribere artem seruandæ sanitatis, duos ha-
bebit scopos: aut intemperiem illam natu-
ralem, quæ non longè à mediocritate re-
cessit, conseruare, aut si absit longius, cor-
rigere & ad temperiem reducere. Prio-
rem scopum vsu similibus consequetur, po-
sterio-

steriorem vsu contrariorum. Quid si intemperies illa fuerit morbosa, & actionem manifestè lædat? Nōne Therapeutes potius quàm ὑγιεινός contraria præscribet? Non est ergo puerile hoc Hippocratis theoremata: Contrariorum contraria debere esse remedia. Non est puerilis demonstratio huius axiomatis apud Galenum lib. de Constitutione artis: sed puerile est existimare in medendo parum referre, si simile an contrarium remedium deligatur: nō enim à Pharmaciā tantum, sed etiam à diætā, (seu rerum nō naturalium vsu) dependet morborum depulsio: sit καυσομήτρος præscribendus aër, est-ne puerile dubitare, si similis an contrarius conueniat morbo depellendo? Existimas ne puerile dubitare quis potus illi conueniat, calfaciens an refrigerans? Vnus ex tuis clientibus (scis quem velim) Chymico subnixus principio de viuis ægrum sustulit, puerile erat nō cogitare, simili-ne an contrario esset æger percurādus. Hic erat status totius accusationis: Cur nō excusas? Cæterum nolo mihi deinceps rem esse cum Quercetano: quia inueni, quem quærebam, athletam robustiorē. Utinam Aristoteleæ, hoc est, veræ & solidæ philosophiæ peritiorem: non esset mihi toties aduersus negantem principia disputandum.

Egōne scripsi integra esse præferenda? Non memini. Damus enim sapius infusa vel decocta, sed scripsi à nobis infundi & coqui totam substantiam remediorum tam alterantium quàm purgantium, vt cum forma & temperie

naturales facultates tam manifestas quam occultas melius in liquorem transumanus; quod non possitis de vestris essentiis polliceri, quorum materiam corrumpitis, cum materia crassim, cum crasi naturales facultates. Vtar tuis verbis, Laceratis mixta ut inde tria arcana Chymica producat ope Vulcani, qui essentias internas euocet, & veluti licitor dominis tradat. Hoc est vnum ex capitibus præcipuis nostræ disensionis: proinde paulo fusius nobis demonstrandum.

Quod Aristoteles scripsit de anima, verius de natura seu forma corporis similis dici potest: Forma physica est in toto & in qualibet parte tota, temperies corporis similis, æqualis est in toto & in qualibet eius parte: naturalis spiritus fixus, (quem vos queritis non influentem) non est potius in hac quam in illa parte; sed per totum corpus æqualiter diffusus. Atqui ut illum extrahatis, materiam totam corrumpitis, quasi ille certa in parte resideat, cum materia crassim, cum crasi formam & spiritum. ergo vos estis naturæ hostes & destructores. Alchymia naturalis similitudo miserum est perfugium: Quia anima coquit ministerio caloris moderati, cuius solius est generare & genitum conseruare: cuius solius est heterogenea separate & homogenea in vnum cogere. Adde quod Alchymia naturæ fit in instrumentis animatis, ut in ventriculi & iecoris officinis, quæ extracto vim suam, temperiem, calorem & spiritum naturalem

MANIA.

33

impertiunt: quinetiam fit tandem naturæ beneficio ex mortuo viuens, ex inanimato animatum. Dant illi nouam formam & priore longè meliorem, qualem vos calore immoderato dare non potestis, neque datam à natura efficere meliorem. Vnde ergo, dices tanta vis & energia chymicis extractis? Dicam paucis: Ab externo non interno principio, ab igne febrili, non naturali, à corruptore, non seruatore.

Ad pag. 35.

Quamquam sit abundè demonstratum exemplo infusi Rhei & decoctæ sennæ nos tam manifestas quàm occultas qualitates calore blando in liquorem allicere, idque quotidiana experientia & effectis confirmetur, quæ suam causam necessario demonstrant, placet tamen ex tuis obiectionibus idem declarare. Assatione, inquis, non elicitur, sed retinetur succus, verum hoc, quia calor densat poros: Sed essentiæ mineralis extractio non est similis assationi, sed vstioni: calore sicco assantur carnes, sed moderato, qui si fuerit vehementior torret, vrit. Huic calori similis est Vulcanus essentialium mineralium extractor: Proinde vrit, corrumpit, non assat. Assatio & elixatio sunt effectus moderati caloris, elixatio humidi, assatio sicci. Proinde, vt dixi, similes estis malis coquis, qui non assant, sed torrent, vrunt, corrumpunt carnes.

F ij

Obiectis deinde accidens non migrare de subiecto in subiectum; proinde alterandi & purgandi vires non posse euocari nudas in liquore, sed cum aliquo effluuio. Idem obiecit Baucinetus; cui respondi quasdam qualitates de subiecto in subiectum migrare posse, vt scientiam à doctore in discipulum, Imaginem ab obiecto in speculum, imò à carbone ardente videtur calor ad obiectum quamuis disiunctum sine effluuio deferri intermedio aëre: Qui enim contiguus est, incalescit, deinde consecutione ad rem vsque obiectam fertur calor, sine carbonis spiritu.

Exercuit viros doctos nobilis ista quæstio, Si alteratione sola seu qualitatis nuda & simplici transmissione vis agentis excipiat à patiente, an cum effluuio aliquo, vt ἀποκρίσει, expiratione, spiritu. Fracastorius libro de sympathia hanc quæstionem disputauit, sed doctis non satisfecit. Audiamus quam sententiam de tanta quæstione tuleris, Panaceæ pag. 75. *Vitrum antimonij coctione & maceratione deponit quidem purgantem vim in liquorem, sed ipsum nihil perdit. Qui fieri hoc potest, dicit aliquis? Respondes: Efficacia alteratiua id fieri iudicandum est, quanquam aliqui etiam spirituum quid communicari existimēt. Quàm dissimilis est iste Libavius ab Antiriolanico! Cæterùm liquorem quo vis medicamenti purgatrix aut alteratrix excipitur, assimilauit materię primæ, propter eam quam habere debet recipiendi potentiam, cuius causa debet esse expers omnis alienæ qualitatis. Idem dici po-*

est de oleo, quod infusorum & decoctorum
vim & temperiem facile recipit, quia *ἀσπιον*

Medici debent Hippocrati artem bene me-
dendi: Primus enim scripto quod extet, tradi-
dit communes regulas, quibus optimè institu-
tus vix falli potest. Galenus doctissimis com-
mentariis tenebras discussit; sine quibus do-
ctrina reip. vsque adeo necessaria sepulta ia-
cuisset. Arabes hanc doctrinam excoluerunt,
& nouis remediis illustrarunt, quæ posteritas
approbavit, & ad vsum familiarem reuocauit:
quia essent naturæ magis amica & familiaria,
quàm vehementiora illa, quibus meliorum
inopia Hippocrates vti cogebatur: ne diu frua-
mur tanto beneficio, sufficitis in eorum locum
essentias minerales, catharticas, quibus Hip-
pocrates vti cogebatur, longè vehementiores.
Hoc cene est de republica bene mereri, & sani-
tatem ciuium procurare?

SEQVNTVR LAVDES

ALCHYMIÆ.

Ad pag. 36.

A Deste physici, medici, sphi, vt audiatis
encomiasten, qui animi & exercitatio-
nis potius quàm veritatis causa vituperavit ha-
ctenus laudanda, nunc laudat vituperanda.
Schola Parisiensis non damnat præparaciones
chymicas (quanquam suas malit) sed quartam

F iij

sectam principiis, causis, signis & remediis ab Hippocratica differentem. Ille hanc sectam nō laudat, sed quas non damnat, chymicas præparationes, ad cœlum extollit. Singula encomia ego quoque animi & exercitationis causa vocabo ad examen rationis, vt intelligatur tam malam causam opus habuisse meliore patrono. Ecce prima laus:

Chymica magis prosunt apoplexiæ, epilepsia, Syncope & hysterica suffocationi. Faciamus apoplexiam aut epilepsiam esse à sanguine, qualem in dissecis non semel obseruavi; quis erit vsus vestrorum spirituum. Sola spes in venæ sectione, si non iuuerit, non est ab vlllo alio remedio sperandum auxilium. Confert ne etiã pituitosæ? Confert quidem, non ratione morbi, sed causæ antecedentis, nempe repletionis, quæ nullo tam prompto remedio depleri potest. Essentiæ vestræ occurrunt quidem symptomatis, vt animi deliquiis & hystericis suffocationibus, sed non tollunt morbum, neque morbi causam. Vera autem curatio consistit in remotione causæ, quam ex præceptis & remediis dogmaticorum potius sperare debent ægri. Hystericis qui iniiciuntur clysteres, putida quæ naribus, odorata, quæ hypogastrio & pudendis admouentur, vt ambra zibetum, moscum, cucurbitula quæ retrahit vterum, sunt ne chymica remedia? Verùm his paucis morborum accidentib. conueniant, pluribus tamen nocent: quia pauci sunt magni morbi sine febre, pauci sine aliqua partis ali-

cuius aut totius inflammatione, quibus nocent
vestrae essentiae.

Sequitur secundum encomium ; *Quod sint
sua faece repurgata.* Imò infusa & decocta no-
stra, ut apozemata, ita dicam, clarificata, sunt
puriora : vos enim spoliatis mixta proprio cor-
pore, ut vestiatis alieno. Proiicitis homogenea
ut sufficiatis heterogenea ; spiritum vitrioli
diluitis multa aqua, ac si naturalem pedem
amputaretis, ut ligneum in illius locum repo-
neretis.

Audite tertium encomium. *Chymia sugge-
rit meliora diætetica.* Qualia ? Nam est diæteta sa-
norum, est & ægrorum propria : Illa non eget
præparatione chymica : quia oportet patiens
analogum esse agenti, calor sanorum requirit
alimentum quod resistat : diæteta verò ægro-
rum non tantum consistit in cibi & potus, sed
in cæterarum rerum non naturalium modera-
tione. Quis aër conuenientior, si expediat æ-
grum vigilare, an dormire, quod genus exer-
citiū sit aptius depellendo morbo, quæ pertur-
bationes fugiendæ, quæ excernenda vel reti-
nenda, ut si menses vel hæmorrhoides sisti de-
beant, vel prouocari : quæ non præscribet chy-
micus, nisi ea arte & methodo, quam docuerūt
Hippocrates & Galenus, eorumque discipuli
Græci, Arabes & Latini. Potus ægrorum ut
aqua decoctionis hordei, graminis, acetosæ,
Aëtii potus diuinus in morbis calidis cum
refrigerandum. aut hydromel, boucetum,

aqua decoctionis coriandri vel cynamomi, vinum in morbis frigidis & flatulentis, non est chymicum remedium: quia principiis chymicæ contrarium, quæ curat similibus. Aqua carniū expressa, consummata, gelatina, non sunt chymicorum inuenta: quibus tamen omnibus vt & destillatis restauratiuis, iuscula carniū facilè prætulerim. Non tantùm quia celerius distribuuntur, sed etiam quia herbis propriis & morbo conuenientibus alterata, præbent in alimento medicamētum: ergo dogmatici vestra diætā facilè possunt carere: Vos non potestis benè & ex arte mederi ignoratis Hippocraticæ diætæ singularibus præceptis

Sequitur quartum encomium: *Sunt palato gratiora.* An etiam naturæ? Veneficus de venenis saporem & odorem ingratum tollit, vt fallat incautos, nec fraus tam facilè detegatur: Proinde eodem encomio venenatas suas essentias potest commēdare, quæ tamen acquirunt igne cum vehementia promptitudinem nocēdi. Nescio si manna, cassia, thamarindi, myrobalani conditi, palato sint ingratiōra vestris extractis: in quibus hoc solùm agnosco commēdabile quod parua dosi multum possint. Verùm, vt ait Libavius Antigramanicus, *In paucis sæpè magna noxa.* Deteriora sunt venena quæ minori quantitate interficiunt. Quòd si metalla sint venenata, habeātque potissimum in spiritu venenum, quo erunt spiritualiora, eò funestiora.

Sequitur quintum encomium: *Floruit olim*

Alchymia apud principes. Floruerit chrysopea, an chymiatrice? Floruerit preparatoria, an quarta secta? Verum floruerit; hæc laus communis est Hippocraticæ medicinæ. Auicenna, qui à vobis inter chymicos refertur, fuit princeps, Hippocratis & Galeni sectator, à quarta secta alienissimus. Plura Rasis, Mesueus, Fernelius, Hollerius, Syluius ex Hippocratica medicina quàm ex chymica in sua scripta retulerunt, siue theoriam spectes, siue praxim mendi.

Claudis encomium hoc insigni elogio, quod sint actiuora, an propterea meliora? An quia febrilis calor est actuosior naturali, idcirco melior & optior? Præstatne febris ardens diarræ, eo quòd sit vehementior? Natura vt in temperie essentiam habet, ita exuperantia omni corrumpitur. Enimvero si auctore Libauio vehemens calor corrumpit, solus moderatus cõseruat, cur chymica à vehementia & actiuitate commendantur, nostrisque benignis & moderatis præstantiora iudicantur?

Concluditur vno syllogismo dogmaticorum medicinam præstare quarta secta.

Q Vanquam res ipsa per se satis loquatur, neque egerat patrono Hippocraticæ medicinæ veritas, ipsa suo candore satis commendabilis: quia tamen chymicis fumis denigratur, placet vnico syllogismo fumos istos dissipare. Medicorum secta præstantior iudicari de-

bet, quæ nititur principiis & morborum causis verioribus: signis tam morborum quam remedium minus fallacibus, remediis naturæ familiarioribus. Atqui dogmaticorum secta eiusmodi est. Demonstro: Principia physica definiuntur, quæ neque ex aliis fiunt, neque ex se inuicem, sed ex his omnia. Calidum, humidum, frigidum, siccum neque fiunt ex aliis, quia sunt prima & simplicissima sensibilia: materia enim & forma quibus constant, intelliguntur, non sentiuntur, imò ratione spuria & similitudine tantum rerum artificialium materia prima intelligitur. Hæc principia non fiunt ex se inuicem, quia neque calidum ex frigido, nec frigidum ex calido: quamuis subiectum de calore mutetur in frigus: sed ex his omnia. Principia quartæ sectæ, sal, sulphur & mercurius fiunt ex aliis, quia mixta, fiunt ex se inuicem, quia ex sale sulphur, neque ex his omnia, quia nemo prudens prima & simplicissima corpora, cœlum & elementa dixerit ex mixtis constituta. Itaque veriora sunt dogmaticorum quam chymicorum principia: imò verò chymica, quia mixta, principia propriè dici non possunt.

Causæ morborum quæ à dogmaticis constituuntur, veriores sunt, quàm quæ à chymicis: pugnare enim ratione contra sensum non est hominis prudentis. Atqui sensus manifestè demonstrat quosdam morbos fieri à sanguine, vt phlegmonem & synochum putrem:

alios à bile, vt erysipelas & caustum : Quare non possunt carere reprehensione, qui nouas & sensibus ignotas morborum causas introducunt.

Signa partis afflictæ, causæ morbificæ & morbi tam diagnostica quàm prognostica sapientum omnium consensu nemo vnquam doctius quàm Hippocrates & illius interpres Galenus explicarunt. Signa quibus remediorū vires & qualitates dignoscantur potius à sapore & odore desumenda quàm à signatura physiognomica nemo prudens negauerit.

Remedia verò præstantiora iudicari debent quæ cum causâ morbum, cum morbo tollunt symptomata, cuiusmodi sunt cathartica. Atqui illa quæ nobis sunt in vsu familiari, & quæ debentur Arabibus accepta : quia benigniora & naturæ nostræ familiariora chymicis extractis præferim mineralibus, quæ instar venenorum auctore Libauio Antigramanico naturam conturbant, sunt præstantiora.

Hæc possunt sufficere ad confirmandum scholæ decretum, quo quarta illa medicinæ secta reprobatur, quæ nouis principiis, causis, signis, & remediis Hippocratis doctrinam funditùs euertit: non illa medicatrix Alchymia quæ seruatis Hippocratis & Galeni de medendo salutaribus præceptis pharmaceuticem nouis quibusdam præparationibus adauxit. Cum enim schola sua, hoc est, veteribus vsitata remedia iudicat meliora, non excludit chymica. Imò ita tibi potius fuit

ratiocinandum : Comparatio fieri debet inter
 res eiusdem generis : Parisiensis schola sua re-
 media chymicis meliora esse iudicat: ergo chy-
 mica iudicat esse bona. Hæc, inquam, quæ præ-
 cesserunt, possunt esse satis ad censuram scholæ
 confirmandam : satis ad probandum te obli-
 què non directè disputare, quia non ad men-
 tem respondentis, qui tuis clientibus nomine
 totius scholæ centies significavit, non damnari
 chymicas præparaciones, dummodo cum illis
 feruetur Hippocratis medicina : sed quartam
 sectam à Paracelso, hoc est, à Diabolo aliquo
 introductam in ruinam generis humani, à
 Quercetano duobus libris, & ab Harueto no-
 uissimè defensam odio prosequi plusquam Va-
 riniano. Pergam nihilominus singulis tuis ob-
 iectionibus paucis respondere.

Ad pag. 38.

Disputatum est, si chymica remedia dogma-
 ticus idcirco essent postponenda, quia cariora,
 quia minus tuta: minus tuta, inquam, quia mi-
 nima dosi etiam cum violentia operantur, non
 aliter quàm venena : ideo enim in eorum vsu
 facilè peccatur, quod si vel dimidio grano do-
 sis superetur, æger in vitæ discrimen coniici-
 tur: à nostris catharticus non imminet tantum
 periculum, etiamsi in dosi fuerit peccatum.
 Reperis disputationem de pretio, quod scripsi
 vestrorum maius esse debere : primò quia sit
 longior & operosior eorum confectio : secun-
 dò, quia ex vna libra materialium vix vna dra-
 gma spiritus elicitur. In enunciato illo si pecca-

tum sit, Dornesi & Libauii Antigramanici peccatum est, non Riolani. Si bono publico consultum vultis, docete in vna dragma spiritus tantum virium inesse, quantum in dimidia plus minus libra materiae: estne verisimile in vna dragma spiritus coralli tantam esse vim astringendi, quanta est in libra coralli? Praesertim cum terrestri siccitas ad restrictionem requiratur.

Ad pag. 40.

Tota hac pagina nihil obiicitur ad mentem respondentis, quia non reiicit remedia chymica, sed dogmatica praeferenda esse contendit, comparando decoctum cum destillato, infusum cum extracto. De infuso quae fuerit Libauii Antigramanici sententia nouissimè explicatum est. Ille non tantum extractis omnibus anteponebat, sed etiam ceteras praeparationes nihil esse quam corruptiones, si infusioni cõparentur existimat. De destillatis vero quid ille idem senserit, audiatur. *Iudicent sapientes, inquit ille, Antigramaniae pag. 340. Possitne id esse rei essentia, quod corruptione prioris genitum est. Destillatio aquas elicit potentia existentes: non enim fit secretio ut in lacte, sed transmutatio in vapores & aërem spirituosum. Ex hac secunda transmutatione redeunt in aquas vel olea. Hoccine est essentias educere? Possuntne afferri certiora argumenta quam quae veritas ab aduersario extorquet? Potestne aduersarius melius quam ore proprio conuinci?*

*Quod verè cathartica purgent cum delectu : pro-
pter eam quam habent cum humore purgan-
do substantiæ similitudinem, non pro-
miscuè quosuis humores excre-
trice irritata.*

DEiectiones non sunt quantitate sed quali-
tate estimandæ si quale oportet purgetur,
humor qui morbum facit, vacuetur, confert :
alioqui auctore Hippocrate nocet : quia cæ-
teri humores ad vitam non minùs sunt neces-
sarii quàm sanguis. Dogmaticus autem facit
delectum remedii purgantis pro varietate cau-
sæ morbum cõmittentis: si bilis peccare videat-
ur, deliget cholagogum, si pituita, phlegma-
gogum. Essentiæ minerales quemlibet purgant
sine delectu: ergo nocent potius quam profint.
Item dogmaticus prout videt ex vsu deligit ca-
tharticum benignum, vehemens aut medio-
cre: contentus est benigno seu *εὐκρηστικῶ* si
humor morbificus in prima regione residere
videatur, nec admodum sit rebellis & contu-
max, præfert vehemens, vt diagrediatum, si in
habitu sedem habere videatur, aut copiosior
vel contumacior quàm vt à benigno vel me-
diocri trahi possit, deligit mediocria, quando
humor occupat mediam regionem, vehemen-
tiora reseruat ad necessitatem, depletis prius
clystere aut minoratiuo primis regionibus :
quia si laborarēt naturales istæ partes, haberet-
que in illis morbus suam sedem, traherent vn-

dique ad partem afflictā & morbum auferent.
Atqui essentia minerales vndique trahunt potentissimè. ergo quoties latebit causa morbi in prima aut secunda regione corporis : quoties ventriculus, mesenterium, hepar laborabunt, vt sapissimè laborant, non possunt tutò nec sine manifesto periculo præscribi: vt neq; quoties suspitio est internæ inflammationis. Definitæ purgationis causam Galenus refert ad substantiæ similitudinem, hoc argumento : Quia causa magnes trahit ferrum, eadem catharticum humorem noxium. Atqui magnes trahit ferrum substantiæ similitudine. ergo catharticum eadem causa trahit humorem purgandū. Magnetis cum ferro similitudinem Cardanus hoc signo demonstrat. Quod si recondatur in scrobibus ferri vt diutius conseruetur, magna ferri portio absorpta videatur. Tibi valde displicet ista magnetis similitudo cum ferro : Primò ne præmatis argumento à simili : nam si in extracto magnetis non remanet vis attrahendi ferrum, cur remanebit in mineralibus extractis facultas attractrix humoris peccantis? Annon potius naturam conturbant, vt venena, excreticem cacoëthia suâ irritando? Secundò quia similitudo totius substantiæ includit formam cum materia, quam vos corrumpitis essentiarum extractione. Irritatio similis est malæ crisi, quæ fit in principio morbi dum adhuc cruda sunt omnia : Natura enim tum *ἐπεισομῶ*, humoris copia grauata, aut eiusdem malitia laceffita, indifferēter exercuit.

Vt ergo crasis illa à medicis iudicatur, mala, quæ fit irritatione; ita purgatio quæ fit à simili causa artificialis non potest iudicari.

Similitudinem cathartici cum humore purgando Conciliator hoc indicio demonstravit: Quod si benigna, vt cassia, manna, thamarindi, syrupi rosarum aut violarum, &c. frustrentur suo actu, cedent in alimentum, maligna verò nisi cum humore noxio secedant, retenta, non aliter nocent quàm venena: Mediocria verò vt rheum, senna & Agaricus, si non attrahant humorem, quo cum maiorem habent similitudinem, ab illo attrahentur, & in illius substantiam conuertentur, quia omne trahens nititur tractum in se conuertere, vt viuens, alimentum. Memini Aristotelem aduersus Anaximandri principium, quod ille ponebat infinitum, obii-cere: Non misceretur, quia cætera in se transmutaret: Quandoquidem naturale est vt agens potentius, patiens sibi assimilet: sic ignis acrem in se cõuertit, si potentior fuerit, vicissimq; acr igne. Inde illud apud Galenum. Omne trahens eo sine trahit vt fruatur tracto. Vesicula isto sine trahit fel, eoque oblectatur, eodem sine liẽ attrahit limum, renes serum: ergo humor peccans propter similitudinem catharticum imbecillius in se transmutaret. Ista tamen demõstratio ex verisimilibus concludit, non ex necessariis: sensus enim ostendit à rhabarbaro bibilem primò & definitè vacuari, pituitam ab agarico; Atqui, vt est apud Platonem, nihil fit sine causa, etiam si à nobis sapius ignoretur. In hac

hac rerum caligine quia diuinandum est. Non video ego quæ possit verisimilior causa excogitari sententia Galeni, cui respondet Hippocratis doctrina, qui vtitur hac similitudine. Quemadmodum semen plantæ ingressum terram succum naturæ suæ familiarem attrahit, ita assumpta cathartica humorem peccantem, Atqui semen trahit cõgenerem succum cum delectu propter familiaritatem substantiæ : ergo eadem causa catharticum non quemuis indifferenter attrahit, sed cholagogum bilem, phlegmagogum pituitam.

An crasis maneat in essentjs chymicis.

Phyfici appellant calidum in cuius mixtione vicit calor, temperatum, in cuius mixtione primæ qualitates æqualiter sunt mixtæ & mutua pugna ad mediocritatem adductæ : Medici verò, qui ad hominis vsum referunt omnia, definiunt calidum, quod hominem nõ quemuis, sed temperatum calefacit, frigidum quod eundem refrigerat : sumus enim nos mensura rerum, quia quod præstat, debet cæteris esse pro regula. Quod à temperie & mediocritate illa recedit, nõque magis vel minùs calefacit, magis quoque aut minus calidum appellant. Propterea non fuerunt contenti primis qualitatibus temperamentorum prima genera distinguere, sed etiam certos temperamentorum gradus in singulis generibus constituerunt : Vnde plures species seu differentiæ

G

temperamentorum emerferunt. Nam quæ leuiter nos calfaciunt primo gradu calida iudicantur, quæ summè quarto : imò vt definitiùs singulis morbis propria remedia accommodarent, atque, vt dicitur, ne paruo pedi magnum calceum aptarent, in singulis generibus tres ordines constituerunt, principium, medium & finem. Nec satis illis fuit dixisse hoc primo, illud secundo gradu calidum, sed etiam adiecerunt in principio, medio, vel fine primi gradus esse calidum. Tantus fuit veterum labor in differentiis temperamentorum distinguendis, vt morbus à suo contrario facilius vinceretur : contrarium enim appellant Medici, quod à medio distat pari gradu : neque enim morbus ad tertium gradum calidus à remedio primo gradu calido expugnaretur.

Atqui in destillatis & extractis genus quidem non speciem temperamenti conseruatis, vt nos infusione & decoctione : propterea non possum non mirari quod scribis : *si chymici natium calorem augent, quomodo possunt crasim dissipare?* Nam hoc ipso quod augent calorem, non seruant speciem temperamenti. Quid est febris? natius calor mutatus in igneum. Quid est essentia chymica? Natina mixti essentia mutata in igneam. Declaremus hoc familiaribus exemplis : Oleosus humor, qui à moderatè calidis, vt nuce muscata, cariophyllis & cynamomo extrahitur, siue in capitellum sursum attrahatur, siue in subiectum vas defluat, non potest

extrahi nisi ignis violentia, eruntque olea hac
arte extracta, vehementer si non summè calida:
ergo non seruat^s crasim mixti in essentiis, sed
cum crasi formam corrumpitis. Disputatio
rota hoc syllogismo concludatur. Non ser-
uat temperiem mixti qui ex temperato facit
intemperatum, ex leuiter aut mediocriter cal-
faciente vehementer aut summè calfaciens:
Atqui essentialium extractione ex substantiis
temperatis facitis substantias intemperatas, ex
mediocriter calfacientibus spiritus vehemen-
ter calfacientes: ergo non retinetis temperiem
mixti, quam nos infusione & decoctione in-
tegram conseruamus: nam infusum rhei non
tantùm conseruat vim definite purgandi bi-
lem (quod est minus credibile) sed eundem
temperamenti gradum: est enim ad secundum
gradum calidum siccum, non aliter quam
rheum integrum. Iuscula lactuca alterata æ-
què refrigerant ac lactuca ipsa, præsertim
cùm virescat & viger, transmittitque in liquorem
cum succo temperiem. Oleum terebinthinæ
chymicum, quod tu profers in exemplum, au-
ctore Hollerio non est tutum calculosis: ma-
lim terebinthinam, quia solet esse coniuncta
calculo renum intemperies calida, imò vt plu-
rum phlogosis, si non inflàmatio. Est autè ca-
lidius quàm vt conueniat affectionibus cali-
dis. Oleum de nuce muscata non chymicum
(quanquam chymia non imperitus) ad pa-
ralysin mirificè commendat Auicenna. Oleum
de cynamomo vulgare ad eundem affectum

Valescus non putat habere par : Eadem argumenta proposuerat Haruetus, qui tulerat idem responsum, Cur recoquis hanc cramben? Aut non demonstras calorem à vobis seruari in essentis eodem gradu? Neque enim satis est seruare genus temperamenti, sed species quoque & maximè propria differentia conseruanda est: alioquin febris retineret temperamentum caloris natiui, nec differret intemperies calida à natiuo & moderato calore partis. Idem quoque obiecerat Baucinetus; cui respondi intentionem & remissionem in accidentibus constituere species differentes. Declaravi hoc exemplo prodigalitatìs, liberalitatìs & auaritatìs, qui omnes habitus consistunt in dando; verùm quia vnus dat plus, alter minus, tertius in eo tenet modum, longè differentes species constituunt. Intensus calor non tantùm aduersatur remisso, sed etiam moderato; vtrumque enim corrumpit.

An remedia chymica secundis qualitatibus ita nos immutent atque dogmatica.

Ad pag. 43.

HOc argumento demonstraui nostra remedia vestris præstare: Aut sunt purgantia aut alterantia. Purgantia præsertim mineralia, quæ sola schola repudiat, etiam Libaui auctore sunt perniciofa. Alterantia verò aut immutant nos prima, secunda aut tertia qualitate. Habemus alterantia, quæ prima qualita-

te melius nos immutant, quia temperamen-
torum gradus, & graduum ordines nostris præ-
parationibus melius retinemus. De secundis
qualitatibus idem ferri potest iudicium, quia
dependent ex primis in materiam immerfis.
Sit emolliendum membrum quod induruit,
decocto plantarum remollientium, mucagine
aut magmare, certius hoc consequemur quàm
vos vlllo chymico; magisque emolliunt non
tantùm vnguenta & emplastra emolliētia, quæ
prostant in officinis quamplurima, sed etiam
olca, medullæ, axungia. Quod si membrum
tensum videatur relaxandum, habent dogma-
tici relaxantia meliora. Sit astringendum; non
dubito quin habeant chymici multa astringen-
tia, sed quæ non sint cum dogmaticorū astringen-
tibus comparanda: quia terrestris substan-
tia ad astrictionem necessaria est. Bolus arme-
na, terra sigillata, corallum magis astringunt,
quàm vlla chymica. Testes appello chirurgos,
si experti sint vnquam vlllo chymico tam benè
fisti fluxiones, & laxiores vias constringi, quàm
bolo cum albumine agitato. Habent-ne me-
lius emplasticum? Siue igitur quod contra na-
turam retinetur, vacuandum sit, siue restrin-
gendum quod sine modo fluit (quæ sunt duo
prima & communissima medentis officia) Ha-
bent dogmatici ad vtrumque scopum reme-
dia vestris potiora.

Pag. 43.

*Qua fronte ausus es Censor scribere spiritus n
igneos, serosos humores tollere, crassos & obstruer*

G iij

stros
res re

linquere? Mesueus ca. de Melancholia hypochondriaca monet in hoc affectu abstinendum à cathartics vehementioribus, quia sunt ignea: vt enim ignis, inquit, prius vrit paleam quàm tignum, suamque vim exerit citius in subiectum aptius pati: ita cathartica vehementiora, quia sunt ignea tenues primùm & serosos humores trahunt, vtpote sequi paratiores relictis crassis. Huius sententiæ nominavi illum auctorem, cur inueheris in Riolanum? Non es ausus Mesueo maledicere, quia est chymicus. Mirum est quod nunquam à certamine recedis nisi relicto aculeo. Nunquam ne depones veterem istam maledicendi consuetudinem? Non spero, quia iam transit in naturam. Annosa vulpes mutat pellem, non mores.

An chymica remedia tertijs qualitatis. ita nos immutent ac dogmatica.

Ad pag. 34.

Remedia vel oppugnant morbos manifestis vel occultis qualitibus. Appello manifestas primas vel secundas, quarum causa est euidens; piper enim calefacit, quia temperamento est calidum; vicit calor in illius mixtione, de quibus adhuc transegimus. Occultæ verò dicuntur, quarum effectus patet sensui, verùm causa ignoratur. Experientia docuit rhabarbarum primò & definitè purgare bilem, de causa dubitatur. Dogmaticos melius purgare, quia definitius, nouissimè do-

cuius : non enim quemuis indifferenter, sed peccantem primò vacuant, ceteros consecutione seu fuga vacui. Ad occultas qualitates pertinent venena, quæ quo spiritualiora, eo deteriora, quia efficaciora. Hanc prerogatiuam spagiriæ facile concedimus. Huc quoque pertinent, quæ substantiæ quadam similitudine cum singulis partibus consentiunt, vnde nomen acceperunt. Quæ consentiunt lie- ni, splenica, quæ hepatis hepatica, quæ cerebro cephalica. Non dixeris cur betonica plus habeat similitudinis cum cerebro, quàm cum lie- ne aut iecore. Hoc experientia longa maiores nostri obseruarunt, causamque in substantiæ similitudinem retulerunt, quam nos decoctis & infusis melius quàm vos extractis aut destil- latis, conseruamus. Ad hoc etiam genus qua- litatum pertinent, quæ certis morbis proprie- tate quadam resistunt, vnde epileptica, nephri- tica, arthritica cynancica nominantur. Hæc substantiæ inexplicabili dissidio aduersantur morbo: Vt vngula Alces, cranium humanum, viscum quernum, stercus pauonum, pæonia, epilepsiæ; de quibus qui materiam separarit, specificum simul sustulerit: quia resistit mor- bo totius substantiæ contrarietate inexplicabi- li. Qui dicit totam substantiam cum forma includit materiam quam vos corrumpitis vt delitescentem in illius sinu essentiam (si Diis placet) eruatis.

*Examini pars secunda, qua defenduntur à Libaui
tria principia chymica, in Antigramania
olim ab eodem animosè, fortiterque
expugnata.*

QUæ præcesserunt encomia Alchymiaë præparatricis, parergos præmissa sunt: quia patronus probauit quod non est ab aduersariis negatum, laudauit quod non est vituperatum: nunc ad rem ipsam aggreditur. estote attenti. Ars noua medendi à Paracelso introducta, à Quercetano & Harueto defensa, cuius principia Hippocratis doctrinam funditus subuertunt, à Libaui propugnatur, qui Antigramania pag. 729. promittit sanctè & iurat se à veteris medicinae principiis ne latum vnguem vnquam discessurum; qui tria illa quartæ selectæ principia eodem libro caduca, putida, falsa, anilia, phantastica, impia nominauit; qui putat eos desipere, qui illa constitutionis aut nutritionis ponunt esse principia: qui sæpè accusat Paracelsum & illius discipulos, quod cū constituerent illa tria vt constitutionis, ita nutritionis principia: nos tamen solo mercurio nutriri existimarent, prima coctione sulphur, secunda salem separari. Audebo ne etiam inserere quod ille aduersus Gramanum Paracelsicum, istorum principiorum defensorem acerrimum euomuit? Audebo, quanquam animus meminisse horret, vt intelligatur quo animo ad principia tam peruersæ doctrinae defen-

denda accesserit, contradicendi scilicet & vincendi studio, non inquirendi veri. Audiatur: *Qui artis medicæ ab initio mundi vsque huc comprobata principia interna repudiat, & exotica quærit, is ab arte tantum abest, quantum ab eius principijs: quãsoque pertinacius in exoticiis hæret.* Assume, inquit, Assumo: Atqui Libavius artis medicæ ab initio mundi vsque huc comprobata principia interna repudiat & exotica quærit. In locum principiorum Aristotelis & Hippocratis, chymica substituere conatur, quæ alias caduca, putida, falsa, anilia, phantastica & impia esse affirmavit. *Conclude, inquit; Concludo.* ergo Libavius à vera medendi arte abest lōgissimè. Subiungit: *Vnde consecraria illa pulchrè emergent, nempe quòd vt immundus canis, & amica luto sus, aut anguis & vipera, sacrario medico sis arcendus.* Gramanus à Libauio quòd tria Paracelsi principia approbarit, vipera, sus, canis iudicatur; Libavius Antiriolanicus, qui nūc personam induit Gramani, qui eādē causam, eademque principia defendit, quidni iisdem honorabitur titulis? Cum renuntiaretur Alexandro Philippum cœpisse quidem Olynthum, sed solo adæquasse; quando, inquit, talem civitatem ædificabit? Facile est demoliri, sed cōstruere difficillimum. Libavius Hippocraticæ medicinæ & Peripateticæ philosophiæ fundamenta conatur destruere, vt totam artem subuertat; quando talem ædificabit? quando iaciet tam solida fundamenta? Verūm quibus machinis diruantur, expendamus: etiamsi Aristoteles

non putet esse sapientis, curare quid quisque dicat. Libauimaniam exorditur à reprehensione trium principiorum Aristotelis: quia his positis & concessis ruunt Paracelsica: nam si sit materia quaedam prima, primarum & simplicissimarum qualitarum primum subiectū, aut nihil erit prius, aut falso ista absolutè prima nuncupantur.

Rerum naturalium tria principia ab Aristotele constituta, à Libauimania defenduntur.

Summus ille & mirabilis opifex vniuersi generationis rerum sublunarium hunc ordinem instituit, vt non ex vno solo principio, sed ex pluribus, iisque contrariis fierent sublunaria omnia: mutatio enim omnis à contrario est: quicquid patitur à contrario patiatur necesse est: quia non agit simile in simile. Nisi res sublunares constarent principiis contrariis, perstarent in eodem statu non minus quàm cælum & astra; neque mutarentur assiduè. Voluit autem Deus mutari nihilque esse subluna sempiternum. In eum finem Aristoteles existimat non tantùm contrarietatem adiunctam elementari mundo, sed etiam dedisse cælo contrarios motus; vnum ab ortu in occasum, quo firmamentum quotidie rapit secum inferiores orbes; Alterum ab occasu in ortum, qui est proprius planetarum. Timæus motum planetarum valdè dissimilem existi-

mat esse causam naturæ vsque adeò dissimilis. Doctius me iudice Aristoteles contrarios quos dixi motus efficientes mutationis in inferiori, mundo existimavit. Prima contraria sunt primæ qualitates primorū & simplicissimorum corporum. Calor ignis, frigus aquæ, humor aëris, siccitas terræ, quæ transmutantur, aguntque vicissim & repatiuntur in communi subiecto, de quo veluti de communi possessione decertant. Si fortè calor vicerit, exurget inde mixtum temperamento calidum, si frigus calorem superarit, orietur mixtum temperamento frigidum: talia enim dicuntur mixta à victoria & dominatu primæ qualitatis. Commune illud subiectum primorum contrariorum Aristoteles materiam primam appellavit, neque melius potuit materiam primam definire, eiusque vim & naturam ob oculos ponere, quàm quod primis elementarium qualitatum transmutationibus subest: sunt enim accidentia, neque possunt, mutari aut subsistere sine aliquo subiecto. Hoc primum primarum qualitatum subiectum materiam primam appellavit, quæ nulli certæ formæ addicta: omnium tamen vicissim excipiendarum est capax, non aliter quàm tabula nuda quarumlibet impressionum, aut mens notionum. Pone tibi ob oculos materiae sublunaris quamvis portionem, illam incallescere & refrigerescere, humescere vicissim & siccessere ipso sensu observabis, omnesque contrarietates tam facile admitte,

vt nulli esse definitè alligatam inde certò con-
 stare possit, sed ad omnes peræquè affectam,
 naturam habere indefinitam, non certa quali-
 rate aut forma terminatam. Hæc potentia
 Aristotelem induxit, vt illi comitem priuatio-
 nem adiungeret : est enim per se, naturaque
 sua informis ; quia nulli addicta formæ, vt cœ-
 lum, omnium tamen peræque capax. Vtrum-
 que vno priuationis nomine simul inclusit, ab-
 sentiam scilicet formæ introducendæ, ne prius
 sit res quàm fieri incipiat, potentiam tamen il-
 lius excipiendæ, quia non fit quodlibet ex quo-
 libet, sed ex determinato determinatum ; præ-
 ire debet generationem ἐπιτηδ' εἰότης, aptitu-
 do materiæ, præparatio, inclinatio quædam ad
 formam. Hinc patet materiam non aduersari
 formæ per se ; sed ratione annexæ priuatio-
 nis, videlicet quòd sit informis atque ideò de-
 formis, forma autem sit μορφή, pulchritudo
 & perfectio rei, nam quicquid habent res na-
 turæ pulchritudinis & perfectionis, id totum
 acceptum debent formæ : materia illam appe-
 tit, vt res turpis pulchritudinem. Substantia
 igitur non aduersatur substantiæ qua substan-
 tia est, sed quia talis, vtpote deformis. Sic ignis
 repugnat aquæ, non ratione suæ substantiæ,
 sed qualitatis, sic quantitas aduersatur quanti-
 tati (vt linea lineæ) non quia quanta, sed quia
 talis, vna recta, altera obliqua : Quibus ita cõ-
 stitutis tuæ vanescunt obiectiūculæ. *Aristoteles,*
inquis, ponit corpus esse principium & contrarietates.
hoc autem quò fieri potest, nisi confundat prædicamen-

ta duo & substantiæ dicantur in *notato* contra-
ria? Primò falsum est materiam primam esse
corpus: quia concipienda est informis: secun-
dò non aduersatur formæ per se, sed ratione
priuationis. Hæc cum sint tyronibus notissi-
ma, tamen quasi victor redeas à certamine. *Re-
uera, inquis, principia Aristotelis sunt phantasmata
speculantiũ, aut notiones rationales generalissimæ.* Plu-
tarchus præuidebat exorturos sophistas tibi si-
miles, qui sola freti audacia & temeritate re-
prehenderent, quòd propter animi imbecilli-
tatem intelligere non possunt. Qui Aristote-
lis doctrinam reprehendunt, inquit, etiamsi
dicant probabilia, tamen propter reprehendē-
di audaciam à scholis philosophorum exclu-
dantur, iudicentur indigni philosophi titulo.
His solis Aristoteles placet, qui in illius doctri-
na diu multumque versari sunt. Libauis, qui
superficie tenus illius delicias libarũt, qui cor-
ticem tantũ, non medullam attigerunt, qui
primis tantũ labris illius nectar gustauerunt,
quid mirum si displiceat?

An tria principia chymica sint in cælo.

Nomen principii sali, sulphuri, & mercu-
rio malè attribui, demonstratum est ar-
gumento sumpto à definitione principii: quia
fiunt ex aliis, cum sint mixta: fiunt ex se inui-
cem, quia sulphur ex sale, neque ex his om-
nia: quia non est verisimile elementa fieri ex
elementatis: multo minus cælum quod est

corpus primum & simplicissimum. Quidni;
 inquis, sunt in cœlo, cùm *παροπείμια* sit in so-
 le? Dignus hoc responso qui pereas fumo fu-
 miuendule, tu te scripto publico professus es
 Paracelsicorum capitalem hostē, scripsisti non
 videri tibi sapere qui ista principia in cœlo po-
 neret: tamen aduersus scholam dogmaticam,
 Hippocraticæ familiæ alumnos, defendis ho-
 minem, qui te auctore mauult esse Paracelsi-
 cus quàm Galenicus. Vt illius paradoxa defen-
 das, coniiicis te in laqueos è quibus nunquam
 te expedies. Aristoteles docet cœlum non ad-
 mittere elementares naturas, cùm docet Solē
 non nutriri expirationibus, quas ipse suscitāt è
 terris: vapor enim consistit in media, exhalatio
 in summa aëris regione, ex quibus illic fiunt
 meteora, ignea, aërea, & aquea. Sunt quidem
 in sole omnia: verùm, vt loquitur B. Thomas,
 causaliter: Aristoteles *δυνάμει*, energia, *ἐντελέ-
 χεια*, potentia, inquam, non passiuā vt in
 materia, sed actiuā: causæ enim homonymæ,
 si nescis, dant quod non habent: vinum non
 ebrium, inebriat: cos non acuta acuit. Imò
 verò Aristoteles negat solem actu esse cali-
 dum, sed rapido suo motu calorem excitare,
 motus enim calefacit, & quo velocior est mo-
 tus, mobile maius & densius eo calefacit ma-
 gis. Atqui sol est corpus densum (astrum
 enim est densior pars sui orbis) cēties sexagies
 sexies maior tota terra: mouetur citissimè:
 quia vna die raptū primi mobilis amplissi-
 mum spatium conficit. ergo vicina corpo-

ra, vt aëris sūma regio, non possunt illius motu non incalescere. Hoc argumento Peripatetici negant solem esse calidum: ne cogantur in diuino & sempiterno corpore admittere repugnantiam, mutationis omnis, ortus, interitus & alterationis principium. Nam si natura posuit illic vnum contrarium, posuit & alterum?

Subiungis: *Formales essentias non appellamus prima principia, sed elaboratissimas species, quæ comparatæ crassis dicuntur formæ.* Nonne tu es ille qui contendebas vos in essentiis retinere crassim, nonne essentiæ vestræ quantumuis elaboratæ sunt corpora mixta? videntur enim & gustantur. At ne elementa quidem verè & propriè dixeris principia. Loquor comparatè, inquis: hoc modo quid non erit principium? Omne compositum erit principium compositioris. Pudeat te istarum ineptiarum.

Si principia chymica fiant an educantur: si vbi canus mixtum in illa transmuset, an extrahantur.

Ad pag. 47.

VT oriuntur res naturæ coniunctione materiæ & formæ, sic eorundem separatione, vt animæ à corpore intereunt. Elementa reuera esse in mixtis hoc manifestè conuincit: quod terrena siccitas humore aqueo veluti glutine necessariò continenda sit, alioquin

in pulveres dissipabilis : redditurque tandem terrenum terræ, aqueum aquæ.

Vos aqua, vos tellus cunctos aliquando tenebit.

— Aërem quoque inesse, præter spiritus, ostendit humor oleosus, Ignem verò calor satis indicat. At salem, sulphur & mercurium reuera inesse, concurrere eo modo, quo elementa ad generationem mixtorum; dissolutione mixti reddi sulphur sulphuri, salem sali, mercurium mercurio tam falsum est quàm quod falsissimum. Quid ergo reliquum est, quàm vt potentia tantum seu materialiter insint? Est-ne vestra Alchimia potior naturali? At chylus reuera non est in pane, sed potentia tantum seu materialiter : quia scilicet ventriculus benigno calore secretis heterogeneis materiam homogeneam in chylum transmutat, sic sanguis est in chylo. Hepar portionem chyli generando sanguini conuenientiore benigni sui caloris ministerio heterogeneis secretis in sanguinem transmutat. Vulcanus vester ad imitationem naturæ igneam mixti portionem transmutat in sulfur, aqueam in liquorem mercurialem, terrestrem in salem. Non erant in mixto potius quàm chylus in pane, aut quatuor humores in chylo. Ne dixeris ergo vos extrahere de mixtis sulphur, salem & mercurium, sed mixtum in illa conuertere, seu ex propria & conuenienti materia salem, sulphur & mercurium efficere, ex determinato determinatum. Hanc litem te arbitro dirimamus. *Gramanus, inquis Antigra-manix pag. 395. est mirificus, qui Ventericulo*

culo tribuat separationem: Venter enim non separat, sed ex cibo dissimili efficit uniformem. Mox subiungis: Iterum imperite garris de Venterculo separante. Quoties scripsisti principia chymica non extrahi, sed mixta in hæc tria transmutteri? Adscribam locum vnum qui erit instar omnium Antigramaniam pag. 525. Fuimus, inquis, Paracelsis aequiores: nam de rigore debebamus omnia eorum euertere phantasmata, & ad eductum mercurium, salem & sulphure dicere, quod elementa esse nequeant, cum non actu insint, nec potentia propinqua & naturali, nec naturaliter educantur, sed artis igneæ violentia, qua transmutantur res, non educuntur. Item negare in nobis esse sulphur & mercurium, neque talia vera ab illis educi, sed aliquid parumper simile. Quid aliud potuit dogmaticus, vt demonstret falso à chymicis essentias extracta nominari? Estne credibile in hominem sanæ mentis tantam propositorum inconstantiam cadere potuisse? Potuitne hæc disquisitio contentientiore quàm *Libauimania* titulo inscribi? Si essentia chymicæ essent aliquid, res essent prius quam fierent. Non memini me scripsisse: Si essent aliquid; sed scripsi aduersus Haruærum, qui illas formas appellabat; Si essent formæ, & actu sint in mixtis, res esset prius quam fieret. nihil fieret noui, quia res fit nouæ formæ accessione, præsentem formam iam est. Exempli gratia: si elementa quæ constat reuera inesse, quamuis indefinitè, essent forma mixti, cum ex illis res sit, iam esset, nihilque fieret noui. Simili argumento Peripatetici conuincunt Platonicos,

H

spiritus mundi assertores : nam si sit diffusus per elementa, sitque forma mixti, quid fiet noui? cùm res sit iam erit, neque ortus simplex erit introductio nouæ formæ, sed latentis in apertum eductio. Si vestræ essentiæ sint formæ & actu sint in elementis, quid fiet noui, cùm ortus simplex sit nouæ & essentialis formæ accessio? Si possis pro Platonis, poteris pro tuo cliente respondere : eadem enim est quæstio.

Si non sint mixtorum & elementorum communia, dabitur in natura aliquod corpus illorum expers. Nonne hoc verum, quid respondes? Pari iure obiiciam, inquis, dari in natura aliquod corpus expers contrarietatis. Equidem cælum constat tantum materia & forma, est expers priuationis, quia materiam habet loco tantum mobilem, non transmutabilem, materiam habet ita suæ formæ sociatam, vt non appetat nouam; propterea illic non apparent nouæ generationes, imò ne alterationes quidem insignes. Hoc factum est summi opificis consilio, vt caducum ab æterno regeretur. Æquum erat, vt corpus principio diuinitatis vicinius esset diuiniore essentiæ. De beneficiis istis & diuinis corporibus quàm reuerenter loquendum sit, copiose Plato in Epinomide.

Si quis dicat, &c. Omnis causa est natura prior suo effectu; verum si chymica principia sint elementorum principia, quandoquidem mixta, erit effectus natura prior sua causa, imò erit causa suæ causæ, principium sui principij.

Respödes causam & effectum esse simul tempore. Quid tum? Desinit ne causa esse natura prior suo effectu? Possuntne elementata esse natura priora suis elementis? esse causæ elementorum? Possuntne composita primis & simplicissimis corporibus esse priora? Dixerisne hæc paradoxa ab homine sanæ mentis profecta? Ut defendas Paracelsici Quercetani paradoxa, cogeris ineptire & philosophiæ mille colaphos impingere.

Ad pag. 48.

Quinta ratio inscitia & Bæotici ingenij præbet argumentum. Ita ego aduersus Quercetanum; Ut stabilitas tua, diruis omnia artis physiciæ principia, infinitorum seculorum auctoritate iam approbata. Quod inductione longa illius assertionum demonstraui, ut, *Nullum esse ignem elementarem. Esse tantum tria elementa, ex quibus exurgit quarta seu cœlestis essentia. Cœlum pro sua sapientia nobis calorem & frigus impertiri.* Quo loco argumentis ex Aristotele petitis demonstraui necessario ponendum esse ignem elementarem, de quo sic ille: *διὰ σωματικῶν καὶ ὀσμῶν*, Aliquando ex vulgari cōsuetudine loquendi summam æris regionem appellamus ignem, *ὁ ἀέρας δὲ πῦρ*, reuera tamen non est ignis, sed *πυρρῆσις*, ignis simulacrum, igni elementari aliquid simile. Quatuor elementa Hippocrates primarum qualitatum concretis nominibus valde accommodata ad doctrinam Medicorum appellauit, res eadem, mutata nomina: nam primum calidum est ignis,

H ij

primum frigidum aqua, primum humidum
aër, primum siccum terra. Fernelius vno
fere toto libro demonstravit in viventibus
duos esse calores, vnum elementarem, alterū
caelestem.

Quid respondet ineptiarum Quercetani pa-
tronus, Parisiensis censuræ examinatus ine-
ptissimus? Probat^{ur} pro suo cliente caelum ex
elementis tribus conflatum? Probatne pro sua
sapientia nobis etiam frigus dispensare? Pro-
batne nullum esse ignem elementarem? Pro-
positis ex Aristotele inuictis argumentis putat-
ne illum respondisse? Minimè gentium.

Quid ergo? Audite Bæoticum responsum:
Apage cum istis tuis Vesanijs. Bacchus hoc tibi
suggessit responsum, non Apollo, non Musæ.

Septima, inscitia est non argumentum. Natura
res suas postremò in ea resoluit, ex quibus eas
primum composuit, & contrà. Atqui non
dissoluit postremò res suas in chymica princi-
pia, sed in quatuor elementa, redditque terram
terræ, aquam aquæ; eò denique redeunt om-
nia, vnde primum profecta sunt.

Non perit in toto quidquam mihi credite mundo.

Conquiescit interitus mistorum in elemen-
tis, non resoluuntur à natura elementa in chi-
merica principia, quandoquidem ipsa sunt ele-
mentata & in simpliciora dissolui possunt. Po-
namus plátam aut cadaver via putredinis cor-
rumpi, resoluta sensim vtroque humido cine-
rescent, eorumque interitus erit ortus elemen-
torum. An ortus sulphuris, salis & mercurii?

Hic dum sentis te premi, respondes ignes fa-
 ruos monstrare sulphur, chalinitrum salem,
 liquamen cadaueris, mercurium. At ista quo-
 que tria sunt mista & in elementa solubilia,
 neque potius possunt esse mixtorum omnium
 communia, cœlique & elementorum princi-
 pia, quàm sal, sulphur & mercurius: proinde
 quæstio eodem reuoluitur. Ex hoc tuo respõ-
 so liceat mihi sic argumentari: Ignis fatui, ha-
 linitrum & liquamen sunt prima & mixtorum
 omnium communia principia, ex quibus na-
 тура res suas componit, & in quæ easdem re-
 soluit. Atqui Libauius est corpus mistum:
 ergo natura illum composuit igne fatuo, com-
 posuit halinitro. Quid si non putreret, sed cre-
 maretur, essetne ignis iste fatuus? An tu ipse
 cum tuo igne fatuus? Cato ille ἀγέλασος qui
 semel tantum risissa dicitur legens hæc Liba-
 nii paradoxa potuissetne risum continere? Po-
 nant, inquis, Paracelsici ista principia, dummo-
 do ita amentes non sint vt faciant constitutiuia
 & nutrientia; nonne his verbis manifestè fate-
 ris te esse amentem qui defendis illa esse cõ-
 stitutionis principia Antigramaniæ pag. 524.
Non refert si insint actu an potentia. Imò tantum
 refert vt sit vnum ex præcipuis capitibus no-
 stræ contentionis. Nos enim contendimus
 vestra principia esse tantum potentia in mixtis
 eo modo quo omnia in omnibus non actu, vt
 putabat Anaxagoras; neque enim, vt Aristot-
 teles sapienter obiicit, ὁμοιόμερα, vt caro & os
 sunt in πανσπερμία nisi potentia proxima vel

remota : sanguis est caro potentia proxima, quia leuissima alteratione mutatur in carnem: panis potentia remota; quia non nisi præuiis multis alterationibus in illam mutari potest. Prius enim verti debet in chylum, deinde in sanguinem, postremo in carnem. Materia illa quatuor elementorum communis est omnia potentia; quia ex illa & primis contrariis fieri possunt omnia. Hanc potentiam materiae placet familiariori exemplo declarare. Hepar sanguifica sua facultate ministerio caloris efficit sanguinem, id est, quatuor humores simul: quomodo? Igneâ chyli portionem conuertendo in bilem, acream in sanguinem, aqueam in pituitam, terrenam in melancholiam. Faciamus moderatum illius calorem intendi & degenerare in febrilem; producet bilis non naturalis varias species, porraceam, æruginosam, glasteam, cæruleam, atram. Vna eademque ad numerum materia pro caloris intenzi vel remissi gradibus in tot rerum species mutatur. Dixeris ne omnes actu fuisse in portione chyli inflammabili, an potentia? parumne refert utrū dixeris? ne potentia quidem insunt, inquis, nisi remota, eaque non naturali.

Si in essentis remaneat temperamentum mixti.

Quamuis hæc quæstio ab initio disputata fuerit, nihilominus quia iteratur, reco-

quenda nobis est. Manetne in diuisis eadem crasis quæ erat in coniunctis? Minimè verò: aliud enim est totius, aliud partium temperamentum. Conventus omnium partiū in vnum conspirantium est temperamentum totius, singulæ distractæ à toto suum habent proprium. Serum, caseus & butyrum habent singula suam crasim differentem à crasi lactis, quamuis coniuncta efficiant lac & illius crasim. Essentia magnetis non potest eam vim retinere quam totum: quia ad actionem requiritur materia certo modo temperata & formata, quæ tollitur essentiæ extractione. Si vestræ essentiæ agerent per se sine materiæ adminiculis, vt intellectus humanus, possent extra mixtum eam agendi vim retinere quam habebant iunctæ materiæ sed formæ physicæ egent corporeis instrumentis, quibus destitutæ, aut feriantur, aut aliunde actionis suæ principium mutuuntur. Faciamus igne chymico & artificiali separari posse ab oculo saluum & incolumen spiritum visuum, retinebitne potentiam videndi? Separetur auditorius ab aure, quidni audiet? quia ad audiendum opus habet materia certo modo temperata & conformata. Extrahe de iecore quintam essentiam, retinebitne vim sanguificam? Essentia succini trahitne paleas? Essentia ossis, milui piscis trahetne aurum? De hac questione quid ipse senseris, audiamus. Antigramaniæ pagina 559. *Est in totis quadam crasis & compositio quæ in partibus diremptis esse nequit.*

Nihilominus quia his veluti aculeis sentis te
pungi, respondes conuitiando pro tuo more.
Garrit Censor ebriosorum somniantium modo. Cre-
de mihi nisi philosophia, à qua tu es alienissi-
mus, intra fines modestiæ me retineret, non
abires impunitus. Mirum est quod de tuo fu-
rore nihil remittas. Hoc solùm habes com-
mendabile quod benè noris maledicere.

Ad pag. 49.

Decimum argumentum risu dignum est. Elemē-
ta reuera esse in mixto negari non potest: quia
in ea tandem resoluitur. Verùm quia insunt
refractis viribus, neque enim ignis inest cali-
dissimus, sed à suo contrario temperatus, di-
cuntur potentia seu indefinitè inesse. At ne-
que definitè, neque indefinitè insunt sal, sul-
phur & mercurius, sed eo modo quo quatuor
humores in chylo aut cor in sanguine potentia
scilicet. Quid ergo sibi vult Aristoteles, cùm
scribit secerni primùm cor à natura de mater-
no sanguine? Vult secerni materiam cordis,
non cor. Sic igitur te auctore ratiocinemur:
Quo modo natura secernit cor de menstruo,
eodem Chymici sua principia de mixtis. Atqui
natura non cor ipsum, sed materiam cordis se-
cernit de sanguine materno. ergo chymici non
sua principia quasi iam existentia, sed materiam
suorum principiorum de mixtis excernunt.
Natura suggerit materiam, Vulcanus adiicit
formam. Qualem? Congenerem sibi, hoc est,
violentam, neque naturalem, neque naturali
analogam. Dicam facilius. Id solùm verè &

propriè dixeris secerni quod actu inest : sic propriè secerni dicitur humor morbificus à massa sanguinis per crism, sic renes à sanguine secernunt serum, lien limum, vesicula fel ; sic serum, caseus & butyrum à lacte secernuntur: Impropriè verò dixeris secerni chylum à pane, sanguinem à chylo, cor à sanguine, melius dixeris fieri cor ex sanguine, sanguinē ex chylo, chyū lex pane. Similique modo si verè & propriè loqui velis, dicendum est, Vulcanum portionem mixti inflammabilem mutare in sulphur, Aqueam in liquorem mercurialē. Cuius sententiæ teipsum auctorem citauimus disquisitione ad pag. 47.

Ad pag. 50.

Vt demonstratis vestra principia actu inesse mixtis non tantum potentia, habetis hoc argumentum familiare, quod præ se fert aliquam speciem veri, incautos tamen fallit : *Nos illa separamus, & separata oculis subijcimus, quare ergo tam obstinatè negatis inesse ?* Verum vos ipsi dissoluitis mixta non natura. Videmus quidem naturaliter occidere omnia in elementa, nihil videmus à natura in vestra principia dissolui, siue corrumpatur putredine, siue vstione. si vultis vobis credi, docete sensu aut ratione, vt in elementa, sic in vestra principia mixta abire reddique sulphur sulphuri, salem sali, mercurium mercurio. Nam cum omne finitum de tractione finiti tandem absumatur, nisi elementa reanirentur suis totis, iam pridem ortus defuisset. Dic bona fide, si obseruatis vnquam

in cimeteriis vestris cadauera Germanorum resolui in ignes fatuos, qui reuuantur igni fatuo, dissolui in halinitrum, quod ad primum halinitrum veluti ad suum principium reuertatur; resolui in mercurium, qui toti suo homogeneo restituatur: hoc enim necesse est, alioquin iam pridem vniuersitas periisset. Volo te iudice litem istam dirimere. Tu ipse negas inesse potentia nisi remota, eaque non naturali; defendis nunc nos illis vt principiis constare & nutriri. Cōtra Gramanum affirmas eos desipere qui nos ex illis constitui & nutriri existimant. Ex tua assertionem sic argumentor: Libavius constat igne fatuo & halinitro. actūne? non est verisimile naturam doctissimo Libavio dedisse spiritum fatuum; non credo, etiam si ipse affirmet: tribuo hoc consuetæ hominis modestiæ, qui de se solet sentire & prædicare abiectissimè. Malo igitur quod reliquum est, vt illo constet potentia non actu. potentia inquam remota, eaque non naturali.

Estne spiritus aquæ ardentis idem cum spiritu vini, spiritus pomacii, aut pyracii idem cum pomacii aut pyracii spiritu? Non videtur. Nam vt idem dicitur tribus modis genere, specie & numero, Idem numero rursus tribus modis, accidente, proprietate & essentia seu definitione: Ita res totidem modis à se inuicem differunt: Atqui aqua ardens specie differt à vino; transit enim in aliam speciem liquoris, imò in aliud rerum genus: quia omnes aquæ stillatitiæ sunt aquæ artificiales: neque

enim naturales, quia non sponte nascentes, non minus artificiales quàm cæterarum artium opera, quibus natura materiam suggerit, ars formam. Secundo differunt crasi, quia differunt caloris intensione: neque enim temerè dicuntur ardentes. Pomacium & pyracium refrigerant, eorum spiritus potenter calfaciunt: quia ab igne hanc vim acquirunt. Inde forma, vis, proprietas, quinetiam definitio diuersa, quia genus differens & qualitates differentes. Quid est vini aqua ardens? Est aqua stillatitia à calore potenti facta ex rarefacta in vaporem soluta & concreta vini materia. Tantum differt calor aquæ ardentis à calore eius vini à quo processit, quantum calor ignis à calore aëris. Faciamus ergo aërem aucto illius calore & rarefacta materia conuerti in ignem, & suam formam formæ ignis permutare: nihil erit vtrique commune præter materiam, quæ eadem numero manens à calore potentiori alterata in aliam familiam transiit: eodem modo vinum à calore potentiori rarefactum, & in halitus conuersum veritur tandem in aquam ardentem: quomodo igitur ignis erat in aëre, eo modo aqua ardens & illius spiritus in vino. Atqui ignis non fuit in aëre nisi potentia seu materialiter: ergo neque spiritus aquæ ardentis in vino. Esto tu arbiter istius controuersæ. *Potest-ne, inquis, Antigramaniæ pagina 340. Dicit quidpiam illius essentia cuius corruptione genitum est?*

Atqui de vino destillatę aquę fiunt vini corruptione; ergo non potest te iudice aqua ardens dici essentia seu spiritus vini. Plura Libavius loco dicto.

Si vinum consistentia aqueum, unde illi calor? A cęlo & solo. Cũ sanguis sit aqueus, unde calidus? A multiplici coctione. An coctione quoque secretis heterogeneis calor accedit vino? Empedocles definiebat vinum aquam quę putruit in vite, qua definitione includebat cum materia causam efficientem. Veteres enim $\sigma\epsilon\lambda\iota\upsilon$ pro $\pi\epsilon\lambda\epsilon\iota$ vsurpabant, unde Athenęus scripsit lunę tepore fructus putrere, id est, coqui. Hoc sensu scripsit Hippocrates lienteria alimentum reddi $\alpha\sigma\epsilon\pi\theta\upsilon$ incoctum; est putredo quędam ad corruptelã, quę fit calor alieni victoria; est putredo ad perfectionem, quę fit vi caloris naturalis cęli & soli: quomodo semina humo mandata putrent prius quàm germinent. Hoc modo Empedocles finiebat vinum aquam putrem.

Ad pag. 51.

Reprehendis quod scripserim vinum à calore resolui in vaporem, tamen Medici spiritum naturalem volunt fieri ex vapore sanguinis & euaporationis nomen pro $\alpha\nu\alpha\theta\upsilon\mu\acute{\alpha}\sigma\epsilon\iota$ seu expiratione omni solet vsurpari. Hippocrates vaporem scribit esse materiam ventorum. Volo tamen tecum crassio rem vini partem, quę facessit in aquam resolui in vapores, tenuiorem verò ex qua fit spiritus aquę ardens, dissolui in exhalationem, vt sit vapor materia proxima

aquæ, exhalatio, spiritus, vinum communis v-
triusque materia. Sic aqua est proxima ma-
teria vaporis, vapor pluviæ, nivis, & grandinis.
Non est grando in vapore, sed fit ex vapore:
non est aqua ardens in vino, sed fit ex vino.
Crassior portio vini abit in aquam, tenuior in
spiritum.

Ad pag. 52.

Duodecima ratio talis est: Videmus quoti-
diè aërem mutari in aquam, vicissimque aquã
in aërem: Atqui aër est decuplus ad aquam:
ex vna libra aquæ fiunt decem aëris. Itaque si
elementa consentent sale, sulphure, & mercurio,
quoties aqua mutabitur in aërem, toties ex vna
libra salis aquei fiunt decem salis aërei: ex vna
libra sulphuris aquei fiunt decem sulphuris aë-
rei. Quid respondes Ignis fatui primogenite?
*Iam docui halonitrum inesse in quo aquositas, pingue-
do inflammabilis & sal.*

In vitium ducit culpa fuga si caret arte.

Vt vites scyllam incidis in charybdin: nam
si halonitrum ex tribus principiis (quæ singu-
la mixta sunt) compositum, sit aëris simplicis-
simi principium, ex vna libra halonitri aquei
fiunt decem aërei. Sic,

Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.

Decima-tertia, &c. Tantum aquarum non est
siccò pede transeundum. Hæc quæstio non est
percurranda, atqui, vt dicitur, leui brachio at-
tingenda. Quercetanus constituit Medicinæ
quartam sectam ab Hippocratica principiis,
causis, signis, & remediis differentem. Hippo-

crates vt in elementorum symmetria sanitatis fundamentum constituit ; sic ex eorundem ametria omnes ferè morbos exoriri asseuerat : quia aut sunt intemperies, aut cum aliqua partis aut totius intemperie. Intemperie totius includo febrem ; Intemperie particulari cum materia, quatuor tumorum species, quos totidem humores committunt. Quercetanus mauult ex trium principiorum ametria illos exoriri. Hippocrates pro quatuor humorum varietate instituit remedia, singulaque accommodat suæ causæ, venæ sectionem sanguini, peccanti bili cholagogum, pituitæ phlegmagogum. Quercetanus morbos salis sale, sulphuris sulphure percurat: Libavius de istis morborum causis & remediis quid sentit? Clientes videte, ne præuaricetur, & vestram causam prodat. loquere Libavi. *Quid si deliret physicus? quid si insanit Medicus?* Ecquis bonus genius hoc responsum tibi inspirauit? mentitus es hæctenus cum pro veritate principiorū chymicorū disputassi, quæ tu ridicula & phantastica esse aliàs non semel affirmasti: nunc respiscis, perge isto pede: est enim aliquid serò sapere cū Phrygibus, sicque mecū ratiocinare: Effectus arguit naturā suæ causæ, conclusiones sunt veluti effectus principii; quare si cōclusiones istæ sint falsæ, morbos oriri ex immoderatione salis, sulphuris aut mercurii, eosdemq; similibus, vt morbos salis sale, percurandos, quis vel ex hoc solo nō concludat trium istorum principiorū assertionem esse vanam & fallacē? Quare faues causæ, cuius effectus respuis? Potesne iudicare cōclusiones

falsas, si principium ex quo dependent, sit verū? Schola quartam sectam idcirco reprobavit, quod introduceret insolentes morborum causas, remedia ad hunc diem inaudita. Cur patrocinaris istius sectæ assertori aduersus scholæ celeberrimæ decretum? Finirem hîc, quia extorsit veritas à suo aduersario tacitam retractationē, nisi vt canis redires ad vomitum.

Aristoteles distinguit sophistā à philosopho: quod sophista disputet ad victoriam, philosophus ad veritatē, Imò doctorē distinguit à disputatore, eo quod doctori res sit cū discipulo, quē cupit erudire: disputatori verò cū aduersario, quē conatur etiā ex falsis non tantum ex verisimilibus superare. Agit disputator cū respōdente summo iure: vrget illū aliquo falso concessio tanquā vero, satisq; illi est, si dicat probabilia & quibuscunq; potest artibus in suam opinionē adducat. Hoc discrimen patere potest tuo exemplo: Disputas enim aduersus scholæ Parisiensis iustissimū decretū, nō tam veritatis, quā victoriæ & contradicendi studio. Cæterum hæc crābe non fuit toties recoquenda. Nos sensu & ratione monstramus concurrere quatuor Hippocratis principia ad generationem mixtorum omnium, resoluta à calore alieno vtroque humido, terram permanere, singulaque reddi suis totis. Possisne de chymicis principiis idē ostendere? Quidni, inquis, nonne vinum dissoluitur in spiritum ardentem, aqueum humorē & sallem ex reliquiis crystalli secretū? Agnosco Hippocratis elementa, ignem enim appellas spiritum ardētem: aquam, liquorem mercurialem,

terram crystalli reliquias. Verùm quis resol-
 uit vinum in hæc principia? Arsne an natura?
 Faciamus vinū via putredinis naturaliter cor-
 rumpi, abibitne in aquam ardentem? Dissol-
 uetne in spiritum fragrantem? remanebunt-
 ne crystalli reliquiæ? Cumque sint eadem con-
 stitutionis, quæ dissolutionis principia, natura
 facitne vinum ex aqua ardente, fragrante spiri-
 tu & reliquiis crystalli. Vidi multos deliros ab-
 surda loquentes, qui locutus sit absurdiora,
 vidi adhuc neminem. *Decimum-quintum nugam-
 entum ipsam probro afficit naturam.* Quæsitum
 est magnaue ingeniorum cōtentione pugna-
 tum, si verè à Quercetano sal constitueretur
 primum principium rerum naturalium. Hoc
 paradoxum multis quidem aliis, sed iis potis-
 simùm argumentis refutauit: Vita consistit in
 humore primigenio, fouetur alimentario, v-
 trumque dulce & insulsum: natura enim vt re-
 farciat, acturam humidi primigeni humido
 congenere, triplici coctione sale seu terrestri
 portione alimentum spoliat. Prima coctione
 fecerint fœces, secunda limum, tertia sudorem
 & sordes. Duo principia nostræ constitutionis
 semen & sanguis sunt insulsa; ecquæ potest
 esse necessitas salis ad generationem & nutri-
 tionem viuentium? Respondebat, beneficio
 salis concrefcere omnia. Ego verò demonstra-
 bam sanguinem concrefcere, non vi salis, cuius
 est expers, sed fibrarum, hoc argumento: Quod
 si careat fibris non concrefcit, & quo fibrosior,
 eo citius coaguletur, propterea sanguinem
 tauri

tauri esse præsens venenum, quia mox sanguinem coagulat. Addebam fibras esse prima vitæ lineamenta, ad quas appellens maternus sanguis, mox concrefcit in carnem: pituitam salisam non concrefcere. Quercetanus astrorum, vt Solis, densitatem adscribebat sali: solē quippe concreuisse in tantum & tam solidum corpus beneficio salis. Quærebam ergo: An non ignis quoque constat vestris principiis. Quid respondes pro tuo cliente, examinatore ineptissime? Meministine tot argumentorum, quibus conuicimus neque constitui, neque nutriri sale viuentia? Minime verò. Quid ergo respondes? *Currens olim dicebat etiam in igne esse humidum: habetis vos domi quod disceptetis.* putasne nos curare phreneticorum tibi similium deliramenta? habesne aliud signum quo demonstres vsum salis? quo probes esse principium constitutum viuentium omnium? recita. *Cum in facibus reperiamus salem, quis negabit esse constitutum & conseruatiuum viuentium omnium?* Adeste chymici, & ex hac linea qualis sit Apelles vester patronus, iudicate, qui delitescebat ignis fatuus, nunc sese prodit. Quæstio est, si sal sit principium constitutionis & nutritionis, de quo olim Libavius Antigra-maniæ pag. 524. *Oportet esse dementem qui hoc dixerit.* Paracelsus solum mercurium vult nutrire, salem & sulphur reiciit vt excrementa. Nunc verò alius omnino à semetipso, quasi illum furor transuersum agat. *Nos, inquit, in facibus inuenimus salem.* Imò hoc ipso quod in facibus reperiatur, neque est constitutum, neque nutritiuum

Natura enim faeces ut heterogeneas amandat, retinet tantum homogenea. Velles ne tu nutriri sale faeculento ut sus, aut ex eodem te genitum arbitrari? non inuenitis sales in faecibus, sed facitis sales ex faecibus per adustionem, proinde nec constituunt, nec nutriunt viuentia.

Barbarae quaedam gentes mediterraneae ad occidentem noui orbis plagam, ex faecibus parant salelem quo alimenta conseruant: verum non ita desipiunt ut isto sale se genitos putent: Te vero qui faeculentum & putidum dixerit, nonne ad tuam doctrinam apte & accommodate dixerit, cum te ex faecibus genitum fatearis? qui te Grillum vocarit, nonne ad tuam doctrinam accommodate loquetur quia te nutriri sale faeculento ingenuè confiteris? Ut sunt virtutes quaedam heroicæ quae superant virtutum communem ordinem, ita quaedam vitia, tam horrenda quotidie occurrunt, opinionum tot monstra, ut superent errata vulgaria. Sapientiùs Libavius Antigramanicus pag. 524. *Principia chymica non admodum auersamur, dummodo ita amentes non sint ut nos ex illis constitutos aut ex iisdem nutriri non affirmant: Delige utrum mauis: an disputando aduersus Gramanum esse plane infulsus, an contra Riolanum stercorario sale constitutus & nutritus.*

Decimo sexto delirat Censor. Obiiciebam: Sal non constituit, quia non nutrit; non nutrit, quia solo humido dulci nutrimur, ad eum finem non vana, sed triplici coctione defaecari. Quid respondes domine examinatore? Distinguo: solum quidem,

sal non nutrit, sed alimentis coniunctum: inest enim alimentis qua assumuntur. Verum si nescis, alimentum dicitur actu vel potentia: potentia, inquam, proxima vel remota. Hippocrates & Galenus appellant nutriens, quasi nutriens & nutriturum. Demus nutriturum constare sale, at triplici coctione defæcatur, vt solo dulci nutriamur. Hoc ridiculum responsum demonstrat te, non censorem, delirare: Deliras magis cum scribis Aristotelis speculationes esse otiosas. A doctioribus te iudicatus est semper naturæ genius. Placere non potest fu miuendulis, quorum genius serpit humi conclusus furno.

Decimumseptimum delirium. Refellis meam obiectionem argumento à simili: *Non nutriunt elementa, non nutriunt materia & forma; ergo non erunt principia.* Vtrumque humidum, si nescis, est corpus mistum & quatuor elementis temperatum, quanquam in utroque calidum humidum dominantur: calor enim à frigore temperatur, humor à siccitate; sanguis quanquam aqueus magis & terrestris quam æreus & igneus, constat tamen quatuor elementis: constat sua materia, constat sua forma: vtrumque cum suis elementis per assimilationem permutat naturæ meliori, dum fit pars viuētis. Si in Aristot. philosophia tantum operæ posuisses, quantum in chymica, non obiceres tam ridicula.

Vita in temperie consistit, corrumpitur excessu: propterea caustica neque generant, neque genitum conseruant, nisi fortè vt medicamēta. Atqui sales chymici, non quales in fœcibustū

soles reperire, sed quales facis ex fœcibus per adustionem, sunt caustici: ergo neque generant, neque nutriunt.

Elementa generant & nutriunt, sed à suis cōtrariis temperata: à temperie illa pender vitæ & sanitatis principium. Ponamus sulphuris ardorem à Mercurio temperari, salū quodnam oppones quartum principium, à quo siccitas temperetur? Ponamus ab aliquo contrario temperari; ergo cū Hippocrate & Aristotele fatearis necesse est cōtrarietatem esse primum principium mixtionis. Quod in Aristotele tam acriter reprehendisti; qua de re erit postea disse-
rendi locus opportunior.

Ad pag. 54.

Inueheris in materiam primam: quia eius vim & necessitatem in ortu rerum comprehendere non potes. Scripsi olim aduersus Petrum Ramum pro tribus Aristotelis principiis; cuius operis libro secundo non tantum ratione, sed etiam veterum philosophorum auctoritate demonstravi, quanta sit illius necessitas. Nolo actum agere. Reflecte animum ad mutuam elementorum transmutationem. Videbis vnam eandemque numero materiam, eodem ferè temporis momento aquiescere, aërescere, ignescere & terrescere, quasi nō sit vni addicta formæ, sed ad omnes peræq; affecta, nullam possideat actu, omnes potentia: quasi naturam non habeat definitam, sed indeterminatam, potentia quidlibet, nihil actu. Hanc materiam cum ista potentia, quia elementa afferunt ad constitu-

tionem mixtorum omnium, propterea omnia ortui & interitui sunt obnoxia. Præstitisset te hoc didicisse, quàm humanæ sapientiæ summo magistro tam iuueniliter insultare.

Vbi falsa principia, &c. ἐκ μὴ καλῶς ἔχόντων, χαλεπὸν λέγειν καλῶς, vt ex Epicharmo citat Metaphysicus præceptor. Ex principiis falsis difficile est sequi verum. Disputator quidem ex falsis concludit, sed vi formæ, non materiæ. Nūquam doctor ex falsis gignet scientiam in animo suorum auditorum. Itaq; meam obiectionem sic inuertis: Conclusiones demonstrant principiorum veritatem, quemadmodum opera artificis veritatem artis: Atqui opera chymica sunt vera: Itaque principiorum & artis veritatem demonstrant. Eodem argumento superius vtebar, cūm docerem te ipso iudice falsa esse principia, quorum conclusiones sunt falsæ: Atqui conclusiones quæ necessariò hoc primū Alchymia principium cōsequuntur, nimirum morbos ex chymicorum principiorum immoderatione oriri, & similibus, vt morbos salis sale, curandos, te consentiente sunt falsa: ergo falsum est principium ex quo dependent. Sic effectus prodit suam causam. Opera chymica non aspernamur, sed artis potius quàm naturæ opera esse contendimus, proinde non posse esse rerum physicarum physica principia. Non propterea Alchymia quidquam detrahimus, imò plus laudis illi accedit, si dicamus tot rerum miracula valde solerter & ingeniose quotidie fieri arte spagirica. Quid si dicerē illam plus habere

ingenii & solertiæ quàm utilitatis, plus fuci
quàm veritatis?

19. *Hoc argumentum.* Placet in isto campo paulò liberius expatiari : quia est vnum ex præcipuis capitibus nostræ contentionis. Ex principiis chymicis natura nil potest generare. Illorum vno verius compositio quàm generatio diceretur, verius concretio quàm mixtio. differunt enim synthesis & genesis, vt ars & natura. Natura dat suis rebus naturalem formam, cuius beneficio sunt id quod sunt, & sponte mouentur. Ars verò non potest dare suis rebus insitum principium motus, dat tantùm figuram & delineationem exteriorem. Forma naturalis est substantia, quinetiam præcipua pars totius : Artificialis verò est accidens : constituit quartam speciem qualitatis. Introductio naturalis formæ generatio est ; introductio verò artificialis (si propriè & philosophicè cum Aristotele loqui velis) synthesis. Sola igitur natura propriè generat, hoc est, naturalem formam inducit, inseritque operi suo principium motus : Ars componit inducendo legitimam partium omnium structuram. Natura generat mutatione potentia in actum : ortu enim simplici facit, vt materia sit actu quod poterat esse. Artifex componit, cum iam actu existentia connectit: sic architectus efficit domum ex cemento, ligno & lapidibus, quæ singula iam actu existunt, sunt opera naturæ, ex quibus tanquam ex materia artifex res suas componit: sic Pharmacopœus efficit

suas compositiones multorum simplicium iam actu existentium confectione, diciturque composuisse non genuisse. Quod inde exurgit opus, artis opus dicitur, non naturæ. Atqui principia quæ ostenditis sunt corpora mista & certa forma determinata, non minùs existunt quàm cæmentum, lignum & lapides: ergo quod ex illis consurget opus, compositum non genitum, artis non naturæ opus dici debet, concretum verius quàm mixtum. Nam quæ miscentur, tota totis permisceri necesse est. Atqui corpora iam composita sine penetratione dimensionum καὶ ὅλων misceri non possunt: Itaque melius concreta quàm mixta dicerentur corpora ex vestris principiis composita.

Huc pertinet illa quæstio contra veteres philosophicos ab Aristotele fortiter pugnata: An corpora naturalia fiant confectione, an mixtione, si concreta an mixta dici debeant. Democritus existimabat atomorum cōcretionem & veluti agglutinationem omnia generari. Anaxagoras familiarium, quæ sunt in seminario, vnione. Primus Empedocles docuit generari elementorum mixtione, seu alteratorum vnione, doctius auctore Aristotele, quia non possunt tota totis permisceri atoma neque similia corpora. proinde si cum Anaxagora & Democrito maui sentire quàm cum Aristotele, omnia ex vestris principiis nata concreta dicito, non mixta.

Ad pag. 55.

Radice in semine habent principia nostra. Hoc

I iiij

Dani commentum præ se fert aliquam veri speciem, In seminibus radicaliter inesse principia chymica, quæ sensim cum plantis adoleſcunt, & cum substantia paulatim vires acquirunt. Verum succus ille quo semen nutritur, quem planta fugit de terra ad alimentum & incrementum; constat terra, aqua, spiritu & igne, non aliter quàm succus quo fiunt & nutriuntur animalia: adoleſcunt sensim ista elementa; vos ex terrestri portione tandē efficitis sales, ex aquea stillatitias aquas, ex aërea olea, ex ignea spiritus, quem, si placet, appellabis sulphur, quem admodum aquam mercurialem liquorem, terram salem. Neque enim admodum laboro de nomine, dummodo cōstet de re. non erant hæc tanti, vt debueris Hippocratis & Aristotelis principia excludere, vt tria illa chymica in illorum locum sufficeres. Demonstro tibi in succo plantæ genitiuo & nutritiuo quatuor elementa, demonstra mihi tua radicalia principia. Ad hæc: Debent esse constitutionis eadem quæ dissolutionis principia. Atqui dissolutionis vestræ principia sunt composita: ergo oportet radicalia quæ fingis, esse quoque composita: Sapientius illa phantastica & ridicula aduersus Gramanum nominabas.

20. Cōfusa & apposita possunt à se inuicem facilè separari, perfectè mixta non ita. Apponuntur sicca siccis, vt scobes scobibus, & humore veluti glutine sociantur; quomodo fiebat veterum *σύνκλισις*, concretio, quorum facilis est *διάνκλισις*, secretio. Confunduntur ve-

rò liquida, vt aqua & vinum in cramate, serum, butyrum & caseus in lacte : quæ quidem etiam arte separari possunt. At quæ tota totis ita sunt permista , vt non sit particula quantumuis exigua minus mixta quàm totum , verè à natura sola separantur, arte potius transmutantur. Vt concipias modum mistionis ; terra tota perfundatur humore aqueo, quomodo pistor facit panem, Prometheus ex luto hominem: ecce naturalis ortus primum fundamentum : vtrūque permeet cūcta rerum penetrabilis aër, subeat ista tria quoquouersum ignis, nulla erit particula quantumlibet parua , quæ non constet quatuor elementis exquisitè permixtis. Finge minimam particulam à toto distractam, illa nõ erit minus mista , & quatuor elementorum vniõne constituta quàm totum. resoluetur à natura tandem in quatuor elementa. Calor vaneſcet , vtrumque humidum sensim difflabitur, minimum quod inest terræ, supererit. Illud minimum potestne tribus vestris principiis iam mixtis constare ? Potestis ne illud in tria vestra principia resolueret ?

21 Si principia verè finiuntur, quæ non fiunt ex aliis, neque ex se inuicem, sed ex iis omnia : vestra principia quæ fiunt ex aliis, quia mixta, non possunt dici principia. Obiicis : Elementa constant materia & forma : proinde neque poterunt dici principia. Non dicuntur principia, nisi improprie & cum adiuncto, secunda principia : quomodo vestra, quia elementata, erunt tertia principia? Aristoteles in analyticis de-

monstrat principia debere esse prima; quia si haberent priora, essent illorum conclusiones, non principia. Debent esse ἀναπόδεικτα καὶ ἀπιστά, neque demonstrari debent, neque sciri, sed intelligi: eorum veritas solo intelligentiæ lumine concipienda est, quæ idcirco ab eodem ἀρχὴ ἀρχῶν principium principiorum nominatur.

22. Non potestis ostendere vestra principia in mixtis, quia reuera non insunt, sed potentia tantum eaque remota: Potestis in extractis, quia facitis, dum capacem materiam in illa transformatis. Non possis ostendere chylum in pane, quia non inest, possis in transmutato. Nota hic contradictionem. Contradictio est eiusdem de eodem in eodem significato.

23. Elementa non sunt primæ substantiæ, quia constant materia & forma, sed prima & simplicissima corpora, quæ materia elementorum communis, non est ens logicum, sed physicum: reale, non notionale. physica enim abstractio materiæ à forma similis est abstractioni mathematicarum formarum à materia. Ut Mathematici definiunt suas formas nulla facta mentione materiæ, etiamsi necessario alicui insint subiecto, quia sunt accidentia, ita physici materiam definiunt sine forma; quamuis illi necessario & inseparabiliter cohæreat: quia alia omninò est ratio materiæ, alia formæ. Vnum est agendi, alterum patiendi principium. Excusas Quercetanus quod eo iure chymica principia appellarit principia, quo

Aristoteles elementa, Verum ille etiam cælo & elementis priora esse duobus totis libris cōtendebat : proinde absolutè esse prima. Propterea si vis ad illius mentem disputare, disputationem his finibus circūscribe: doce mixta posse dici principia primorum & simplicissimorum corporum; alioquin ludes operam: quia potissimum aduersus hanc assertionem dirigebatur scholæ nostræ censura. Cùm veritas sit vna & constans, potuitne heri esse verum auctore Libauio tria principia chymica esse phantastica, hodie eodem auctore esse vera?

24 Quia mixtio est mixtilium alteratorum vnio, quæ miscentur, prius alterari necesse est; alterantur dum actione & perpeffione mutua ad temperiem adducuntur: calorem ignis obtundit frigus aquæ, siccitatem terræ, aquæ, & aëris humiditas contemperat. Miscentur autem non secundum substantias, quia tota totis, fieretque penetratio dimensionum, sed secundum qualitates, quæ mutua pugna suas vires obtundunt in cōmuni illo subiecto, quod Aristoteles idcirco primum contrarietatis subiectum definiunt. Miscentur elementa, vt inde mixtum aliquod exurgat: At singula vestra principia iam sunt mixta, proinde ex tribus mixtis nascetur mistum. Quomodo illa alteratione præcedente vniuntur, cùm sint perfectæ substantiæ, substantia autem substantiæ non aduersetur? Respondes de vestris principiis idem dici posse, quod Aristoteles de elementis: misceri *κατὰ ποιότητα & κατὰ σώματα*:

sulphur enim calidum siccum à mercurio frigidum humido temperari; Verùm saliquidnam oppones principium? stabit ne spectator otiosus conflictus sulphuris cum mercurio ipse inalteratus? Scilicet veluti arbiter sedebit & utrūque coagulando litem componet. Rides Aristotelem quod scripserit materiam per se non opponi formæ, sed ratione priuationis; quidni potiore iure ridebit ipse tuum tertium principium inalteratum misceri quia non habet contrarium à quo alteretur? aut alterari sine contrario. Verùm demus vestra principia quamquam mixta posse tamen tota totis permisceri, fateris tamen vt elementa, hoc est, secundum qualitatem misceri, non secundum corpora: quia calidum sulphur Mercurius frigidus temperat. At quod est causa cur quidpiam sit tale, illud magis tale esse necesse est: ex primæ qualitates sunt causæ cur vestra principia misceantur: ergo primæ qualitates calidam, frigidam, humidam, siccam sunt primæ & veræ causæ mixtionis, sunt vera & genuina mistorum omnium principia, quæ vocabis quomodo lubet, nos cum Aristotele primū calidum appellabimus ignem, primum frigidum aquam, primum humidum aërem, primū siccum terram. Sic veritas à suis aduersariis inuitis aut aliud agentibus sui confessionem extorquet.

*Quod formæ physica à materia sint inseparabi-
les, pròinde destructa materia simul
destruantur.*

Sola mens est separabilis, quia sola potest
absque materia suas actiones exercere: in-
telligit enim absque corporeis instrumentis, cæ-
teræ formæ naturales ita sunt alligatæ materiæ,
vt sine illa certo modo temperata & conforma-
ta orientur. Animus priuatus oculo videre non
potest, cerebrum læsum in sua temperie & cõ-
formatione, aut actiones suas omninò nõ edit,
aut malè, hoc est, imperfectè vel deprauatè.
Materiæ, crasis ita coniuncta est, vt differant
sola ratione, quare qui materiam tollit, simul
temperiem & conformationem tollat necesse
est: quæ sunt duo obeundarum functionum
præcipua instrumenta, quibus orbata forma
physica, otatur: At vos cum materia ista duo
principia corrumpitis, vt in illius sinu essentiam
perquiratis: ergo actiones quoque naturales
istorum principiorum consequentes simul cor-
rumpitis; & in earum locum non naturales in-
troducitis. Cæterùm quod inseris ex Aristotele
ignem nutriri fumo & vapore, iam dissolui eo-
dem auctore. Aliquando, inquit, ignem, qui
nutritur, ex vulgari loquendi consuetudine ap-
dellamus ignem, non est tamen ignis, sed
eiusdè igni elementari similis, naturalis ignis si-
mulachrum. Proposui argumenta quibus Ari-
stoteles demonstrat esse ignem elementarem,

cur non soluebas, si putares Aristotelis esse figmentum?

Nota argumentum ex Censore. Opugionem auctū! Succus auctore Censore est anima plantæ: Atqui est separabilis: ergo forma physica est separabilis. Disces domine examinātor, quemadmodum Deus, quanquam vbique, tamen dicitur in cælo sedem posuisse; quia vnūquodque illic potissimum esse dicitur, vbi illius potestas magis relucet: Ita quia vires plantarum potissimum insident succo; propterea illic anima dicitur residere. Hinc illa controuersia inter Peripateticos & Medicos, vtra in parte potius resideat anima, In corde an in cerebro, quamuis per totum corpus sit diffusa. Medici illius præcipuam sedem reponunt in cerebro: quia illic τὸ ἡγμένικόν, physici verò in corde, quia illic τὸ ζοιτικόν.

Destructiones non infirmant nostras artes, vt neque culinaria. Iam tui clientes non semel vsi sūnt hac similitudine: feres idem responsum, vos esse similes malis coquis, qui non elixant, neque assant, sed torrent & vrunt carnes. Secundo coquus reiectis partibus nutriendo ineptis retinet tantum quod est edendo; seruata temperie, nec gloriatur se posse conseruare formam destructa crasi cum materia. Si natura trahit, retinet, excernit ministerio fibrarum discerptis fibris possisne vim trahēdi, retinēdi & excernēdi integram conseruare? Si natura vt bonus coquus beneficio caloris moderati elixat, Immoderato, vt febrili torret,

corrumpit, potestisne immoderato elixare?
assare?

Relinquimus qualitates in elementis. Hanc gratiam vobis non debent elementa: quia si possetis illa ut mixta in vestros furnos proiicere, omnia ignea redderis. Iam pridem *ἐκ τῶν ὁσίων* mundus conflagrasset, arderet totus vestris ignibus.

Humores, &c. Resipiscis tandem & nobiscum fateris vos quidem non extrahere essentias, sed materiam à vobis in istas formas transmutari eo modo, quo natura transmutat pamen in chylum, sanguinem in cor: tandem perdoluit, vir es.

Quis verò est chymicus, &c. Iam monui centies non damnari à schola omnia chymica remedia, sed quartam sectam, quæ Hippocratis doctrinam subuertit.

Ad pag. 58.

Feror quo me rapit tempestas. Sciebamus hoc, quamuis non dixisses, non potes sedere nec vno loco stare, adeò tibi prurit animus. Antigramania sola ingenii tui leuitatem abundè demonstrat, omnibusque conuitiis respondet, quæ in scholam celeberrimam vomuisti. Extat epistola contra Chymistas, qua tota nostram causam agis, cui Michelius pro chymicis respondit. Quo libro te veræ Chymix ignorantissimum profitetur. Consensus auctorum est fidelis testis veritatis, & essentia falsitatis: virtus enim est vna & simple, mendacium multiplex.

Incertus finis. Si chryſopœi & chymiatri ſit idem finis, ipſi viderint. Scio chryſopœos ſuos labores alio quàm ad ſanandos ægros referre. Vocabulorum nouitas in artes tenebras denſas & confuſionem inducit; ſi res eadem, cur mutantur nomina? Verba enim, vt numiſmata, ab vſu vim & valorem accipiunt. Si dixerò febrem ardentem fieri à bile, tu à ſulphure, quando præſcribam pharmacopœo chologogum, vt intelligar, cogar ſcribere ſulphuritrahum: liceat vobis cum iſta verborum nouitate iſanire: interim dum nos vocabuliſ vtemur vſitatis.

Principio fluctuationem. Quæſtio erat, ſi aqua nutrirer. Demonſtrabam primum ratione, deinde Hippocratis, Ariſtoteliſ & Galeni auctoritate non nutrire. Opponebat Bauchinetuſ Scaligeri & Rondeletii teſtimonia. Reſpondi malle me cum ſummis iſtis viris errare, quàm cum Rondeletio & Scaligero benè ſentire: quia peritiſ in arte credendum eſt: nec eſt temeritatiſ certiuſ argumentum, quàm ab illiſ deficere. Probabile eſt quod videtur ſapientibuſ. Nemo eſt qui auctoritate minus moueatur, quàm ego. Vt erubeſcunt Iuriſconſulti ſine lege loqui, ita philoſophi ſine ratione, imò ratio eſt anima legiſ. De Scaligero ſentio & ſenſi ſemper magnificentiſſimè, quinetiam illum inter heroaſ referre ſoleo: pluſ tamen facio Hippocratiſ, Ariſtoteliſ & Galeni iudicia tnt ſeculorum auctoritate comprobata. Si Scaliger viuereſ, & audireſ te ſummum dictatoreſ verita-

veritatis (ita enim solet Aristotelem designare) tot probris insectantem, propriis vnguibus faciem tuam dilaceraret: facile pateretur se postponi Aristoteli, quem toties pro suo magistro agnoscit: cuius iudicio,

ipse sapit solus, reliqui volitant velut umbra.

Ad pag. 59

Quasi licuisset alexipharmaca, &c. Hui! Quantas turbas! quantas rixas ista lana caprina excitauit! Scripsi apologiæ pag. 39. me alexipharmaca ad venena reuocare, quid obiicis post tuos clientes omnium ineptissime? *Imbecillitas quadam iudicij est, aut desuetudo loquendi.* Vbi acumen tuum? Tu ne aliò alexipharmaca reuocas, quàm ad venena? Habentne alium vsum? Quid est Alexipharmacum? Est remediũ venenorum, quemadmodum virtus fuga vitiorum. Qui dixerit virtutis præcepta referri ad fugam vitiorum, alexipharmaca ad depulsionem venenorum, laborabitne mentis imbecillitate? Cur quintò hanc cramben recoquebas, si nihil haberes noui, nisi vt te doctis ridendum propinares?

Ad pag. 60.

Stoici constituebant ignem vniuersi causam continentem, qui esset constans & permanens substantia. Peripatetici hunc ignem iustè explodunt, quia solis opifex calor esset inutilis: nam si sol calore suo generat omnia, quid opus

K

isto igne Stoicorum opifice? Vnus enim alterum excludit.

Aliud aliud. Aristoteles nihil tam odit quam tautologiam. Omnia vult dici semel. Iam mouisti istas quaestiones, illisque est factum satis, cur recoquis, nisi ut excrescat liber tuus in magnam molem?

Pagina 83. Apologia. Remedium hoc ipso, quod hostem naturae depellit, est illi beneficium, sed in quaestione est, si potius deligendum sit contrarium morbo, ut frigidum remedium ad morbum calidum, an simile, ut sal ad morbum salis. Haec quaestio iam proposita & discussa, non fuit recedenda.

Solæcismum committit chymicum, quando constat metalla ab elementis. Quando disces proprie & philosophice loqui? Quercetanus peccauit in grammaticam: leue est peccatum, & in philosophorum schola tolerabile. At doctorem physicum peccare in prima physicae rudimenta, intolerabile. Sunt quatuor causarum genera, quae Aristoteles ita definit, ut materia sit ex quo, efficiens à quo res fit: Ut si dixerò à sole ex elementis fieri metalla, verè & proprie loquar; verum si dixerò ex sole ab elementis fieri, loquar ineptissime: vnum est verum, alterum planè falsum & ineptum. Caterùm mixta omnia etiam imperfectè mixta, ut meteora, quae fiunt ex vapore & exhalatione, constant quatuor elementis, etiamsi vnum aliis manifestè prædominetur, ut aqua in pluuia, aër in vento. Quamuis Theophrastus appel-

let aquam & terram coniuncta metallorum principia, Aristoteles vaporem & exhalationem: tamen quia vapor est aqueus & terrestris, exhalatio ignea & aërea magis, concurrunt ad eorum generationem elementa omnia.

In Aristotelis lectione, &c. Quærebatur si sal chymicum non tantum esset naturale, sed etiam rerum naturalium primum principium, ut placet Quercetano. Sic obiiciebam: Umbri & Chaoniæ incolæ inopia salis naturalis efficiebāt arte sales, quibus loco naturalis utebantur. Subiungebam: Umbrorum sales erunt artificiales vestri naturales? Exposui modum ex Aristotele. Respondes: Faciebant Umbri sales, ut nos, non per coctionem arundinum, sed cinerum, ex crematis collatura decocta. Faciamus ita esse: hic modus meam obiectionem magis confirmabit. Illi suum salem efficiebant chymicè: erat tamen artificialis: quia supplebant arte defectum naturalis. ergo te iudice chymici sales erunt artificiales.

Cæterum scripsi equidem Antiturqueti pag. 30. ex iuncis & arundinibus ab Umbris fieri sales, sed scripseram definitius Apologiæ pagina 53. fieri eorum vstione, sic fit sal Alchali ex decoctione cineris Barillæ. At chaoniæ incolæ longe aliter: Nam certi fluvii aquam exponunt igni, cum efferbuit. deponunt ac refrigerant, tumque aqua, vbi liquor vna cum calore evanuit, in salē se vertit. Similis est fons in Burgundionum comitatu.

Pag. 63. Antiturqueti. Prælo educimus succos quales natura dedit, extracti chymicè redduntur intemperati. Nos tēperamus, inquis, vt spiritū vitrioli multa aqua. Respondet Libavius Antigramanicus: Spoliatis proprio & naturali corpore, vt vestiatis alieno. De spiritu vitrioli quā sit causticus, tu ipse testis es, tangentis digitos erodit, inquis. Vinum etiam dilutissimum, quamuis naturæ amicissimum febrientibus tamen noxium est. Spiritus vitrioli quantumuis dilutus non erit suspectus? Ceterū oleis chymicis nos vti, in externis præsertim affectibus, quis negat? Habent in chirurgia suum vsum non aspernandum.

Pag. 64. Antiturqueti. Quæritur; Si Alchymia vitrioli & aquæ mixtione efficere possit aquas vitriolatas Spadēsibus aut Pucensibus meliores: Tentarunt hoc impostores suo damno, poterisne tu? Non est verisimile: quia pertritum est apud Aristotelem; Natura miscuit, ergo non potuit melius. Demonstratio est, quod facultates naturales pendēt à certo modo mixtionis, qui auctore Galeno soli Deo & miscenti naturæ cognitus est.

Sed nesciebat Galenus nasciturum Libaviū, cui modus iste miscendi notior esset quàm naturæ: quia promittit aquas meliores quàm natura dare possit. Nobis satis laudi est, si dicamur naturæ ministri & imitatores; tu ne illius dominus & imperator? Natura, inquis, multas aquas ita miscet vt sint lethales. Quo fine putas à Deo datam homini prudentiam, nisi vt noci-

tura à letalibus ratione & sensu, gustu potissimum & odoratu, discernat? Aquæ homini funestæ alteri animantium generi sunt salutares. Cicuta homini venenum, sturno & capræ alimentum: sturnus & capra homini alimentum. Proinde cicuta, si non directè, saltem obliquè; si non primo, saltem secundo naturæ instituto dici potest facta à natura in hominis gratiam, Nihil tam amicum naturæ, quàm quod naturale. Potest ars vitrioli & aquæ mistione naturam imitari; melius miscere quàm natura ipsa sine piaculo dici non potest. Quid est aliud Gigantium more bellare cum diis, quàm de perfectione cum natura, id est, Deo ipso contendere?

Pag. 67. Non postulo aliud argumentum tuæ calumniæ, quàm quæ scripsi eiusdem discursus paginis 69, & 71. Quibus demonstro non agi de viuentibus (quanquam Quercetanus etiam mortua putet viuere) sed de inanimatis, quarum actiones naturales, quæ manifestè à temperamento dependent non ab anima absente, à vobis cum materia destruuntur. Si fortè nominavi quæ vixerunt, viuentia, nominavi ad mentem respondentis. Aristoteles etiam in stercorebus animalium putat aliquid caloris vitalis residere, à quo tot insecta, crabrones, scarabei, vespæ. Istæ argutiæ sunt indignæ viro bono.

Ad pag. 62.

Quando cessabis hanc cramben recoquere?
Homogeneum illud quod coquus retinet, vos

K iij

corrumpitis : quia crasim , formam , vires & proprietates illi eripitis. Non conqueror de materia corrupta, sed quod cum materia temperiem, formam & naturales facultates necessario corrumpitis spirituum extractione : quæ omnia retinent nostri pharmacopœi infusione & decoctione.

Natiuus calor. Hæc quoque crambe sapius recocta est. Nos conseruamus naturalem temperiem , quam vos in intemperiem conuertitis : proinde sumus amici, vos hostes naturæ. Nucis muscatæ moderatum calorem retinemus, vos in igneum transmutatis. Si fortè vsus postulet ignea, natura ipsa eorum infinitam copiam nobis suggerit. Possumus pro necessitate quodlibet seligere. Istis tautologiis abuteris patientia lectoris

Aliud vituperium. Cur hætenus tam obstinatè contendisti materiam capacem in mercurium, sulphur & salem non conuerti, sed in se actu non aliter quàm elementa, aut materiam & formam? Nam principia constituentia manere oportet in re constituta. Demonstraui non aliter inesse mixtis quàm chylum in pane, aut cor in sanguine.

Cum modus, &c. Eadem est quæstio cum superiore. Destruit mixta; quia illorum formas, crases & facultates diripitis. Nos vtimur rebus prout à natura exhibentur, id est, seruata naturali temperie, forma & proprietate.

Contra separ
admodum e
ita ortus & i
vel accident
prie & simp
prie & sect
quali
intents
tiz; Dicit
nra plana
niger vel cal
rurru
mixto
perfecto
aer, cu
uocem
humor
genera
& terra
dem res
materia
rei, ut
mestru
dem ma
mixto
zorant
breuit
detra
retra
simp

Ad pag. 62, 63.

Contra separationem Chymicam, &c. Quem-
admodum ens vel est substantia vel accidens,
ita ortus & interitus omnis vel est substantiæ
vel accidentis. Atque vt sola substantia pro-
priè & simpliciter dicitur esse, accidens improp-
riè & secundum quid: *συμλεκτικός* enim dicitur
quasi *σὺν ἄλλω λεκτικός*, Ens in alio. Ita ortus &
interitus simplex est ortus & interitus substan-
tiæ: Dicitur enim absolutè homo natus, ge-
nita planta, cum adiuncto verò homo factus
niger vel calidus. Quemadmodum autem con-
currunt quatuor elementa ad generationem
mixtorum (nam ad generationem animalium
perfectorum concurrunt cum semine ignis &
aër, cum sanguine aqua & terra, ad genera-
tionem plantarum cum succo nutriente terra
humore perfusa spiritu & calore prædita: ad
generationem metallorum cum vapore aqua
& terra, cum exhalatione ignis & aër) Ita in ea-
dem recidunt omnia, reddunturque suæ primæ
materiæ, nisi in alios vsus natura illa transmu-
tet, vt si cadauer aut plâtam putrentem in ver-
mes transformaret, sed vermes tandem in ean-
dem materiam dissoluentur: interitus enim
mixtorum erit tandem aliquando ortus elemē-
torum. Nisi enim illa suis totis reunirentur,
breui cessaret generatio: quia omne finitum
detractione finiti tandem consumitur. In-
teritus hominis est ortus cadaueris, interitus
simplex, quia priuatio essentialis formæ,

K iiij

ortus secundum quid; quia mutatio in accidentariam & ignobiliorem. Cadaver caloris alieni victoria in humido, putrescens, dissipato utroque humido paulatim siccescit, abitque in cineres; eoque modo futura sunt resolutionis ultima eadem quæ fuerunt compositionis prima elementa, quæ in constitutione & dissolutione non tantum ratione, sed ipso sensu sunt conspicua. Neutro veritatis critirio vestra parent. Nos, inquis, colligimus expirationes, & conuertimus exhalationem in sulphur, vaporem in mercurium, fæces in salem. Sed relinque dissolutionem naturæ, dissoluentur ne planta & cadaver in sulphur, mercurium & salem? Doctè ergo superius scripsisti: Nostra principia sunt chymica, non physica.

De magisterio perlarum. Aurum potabile proponitur veluti essentiarum idea: Atqui non fit sine corrosiuis: reliquarum quis vsus esse potest? Malim pulueratum aut foliatum. Cur enim vna gutta in liquore millecuplo exhibetur, nisi vt vis corrodens superetur? Tanti pœnitere: Medicus bonæ notæ illius vsu frequenti elephantiasin induci annotauit, iecore & sanguine exustis.

Pag. 50. Antiarueti. Extant Syluii & Fernelii antidotaria dogmaticis remediis refertissima, sed chymicis nullum dederunt locum. Eorum quidem obiter meminerunt, ne viderentur ea ignorasse, sed tanti non fecerunt, vt ordinariis præferenda esse existimarent. Lege Fernelii cõsilia pro grauissimis & deploratis morbis. Sæpe

describit olea nerualia, non chymica, sed vulgaria; qualia vult parari incoctis nerualibus in oleo & vino ad consumptionem vini. Non prescribit oleum saluæ, caryophyllorum, nucis muscatæ chymicum, sed cum herbis nerualibus illa coquit, addendo nonnunquam loco vini aquam vitæ. In praxi Mesuei nullum reperi chymicum remedium, neque tamen nos ea tam vituperamus, quàm tuus cliens nostra ordinaria. Satis nobis est si ad Pharmaceuticen suo loco & ordine referantur, non constituent quartam sectam ab Hippocratica differentem.

Cum triticum, &c. Quàm tu es importunus coqui & pistoris similitudine: feres idem respõsum: soleo enim (vt olim Socrates) eadem de iisdem. Pistor reiectis superfluis & nutriendo ineptis partibus retinet tritici aut hordei portionem alibilem, in qua manet crasis, cum crassitudine naturales facultates. Argumento est panis hordeaceus, qui etiam triplici coctione alteratus (vide vt calor benignus conseruet mixti temperiem) vniuersum corporis habitum nihilominus refrigerat: panis ex tritico leuiter calefacit; prout ferebat integri tritici temperamentum. Idem faciunt pharmacopœi nostri suis infusis & decoctis, non chymici suis extractis violentis.

Ad pag. 64.

Vim purgatricem. Quando tantologiis statues modum? Hoc iam propositum & discussum. Verum est accidens non posse subsistere sine aliquo subiecto, sed potest de suo in contiguum

migrare; vt calor ignis in aërem interiectum: calor mixti in aquam aut oleum, Immateriales soni internuntio aëre transmittuntur ad aures, odores ad odoratum, etiam si nulla substantia ab odorabili exhalet. Gustus quidem & tactus saporibus & tractabiles qualitates excipiunt immediatè cum materia, visus, auditus, fortassis etiam odoratus mediatè sine materia. Hinc illæ quæstiones: Si vis magnetis ferri-tractrix, transmittatur ad ferrum irradiatione sola an cum effluvio. Si cerebrum suas facultates per nervos tam densos transmittat quoque per modum irradiationis, an vehiculo spiritus animalis. Vix enim probabile est tantam spirituum copiam demitti à cerebro ad singulas partes pro motu & sensu tam vario & tam frequenti: possum enim ad nutum singulos pedum & manuum digitos simul mouere. Præstare sunt vectores spiritus, an facultas vt radius affulget?

Tertij generis cathartica. Memineris decreti summi præceptoris: Omnia semel. Perpetuò eandem cautelenam canis, huius doctrinæ citauit Mesueum auctorem. Voca illum in ius coram tuis Areopagitis.

Pag. 44. discursus. Scripsi equidem nos clysteres & suppositoria acuere sale Gemmæ, sale Indo, & sale communi: sed purgatorios sales à nobis per os non exhiberi: quia purgant tantum irritando. Quæ necessitas est salium cum suppetant meliora? Præsertim salium vestrorum, quos constat esse causticos, & cauteriis

conficiēdis magis aptos quàm humoribus purgandis.

Pag. 52, 53. In disputando non est grauius peccatū, quàm migrare de genere in genus. Schola reprobauit extracta mineralia, quæ tui clientes nostris benignis præferebant. Reprobauit, inquam, extracta, quæ Libauius negat regi posse à natura potius quàm venena. Proponis alterum genus extractorum, quod non reprobatur; quamuis infusum illi à nobis præferatur; quia est operosius, carius, & cæteris paribus minus efficax: quia simplicum in infuso magis purgat quàm duplum in extracto. Adiunxi rationem, quod duplici coctione de vi purgatrice non potest aliquid non deperire, præsertim quando vis purgatrix sita est in spiritu, qui coctione etiam blanda plus minus exhalat. Cæterum duabus causis docui à nobis præferri solidiorem formam spirituali, quando è lōginquo, vt de cerebro trahendum. Priore: quia ad trahendum de partibus à ventriculo longè distitis opus est mora.

Spiritus volatilis citius vanescit quàm operationem absoluerit. Posteriore: quia ad trahendum opus sit contactu: omne enim agēs physicum agit tangendo. Non est verisimile tam paucam essentiam quoquoersum ferri ad vniuersum corporis habitum, vt humorem peccātem attrahat tangendo. Quæris quo modo catharticū in ventriculo subsistēs tangat humore quoties abest longissimè. Respondeo: tangere physicè non mathematicè; vires & qualitatem

potius quàm substantiam transmittere. Quæritur, si vim purgatricem cum sui spiritus vehiculo transmittat, an vectore potius ægrotantis spiritu, qui ministret animæ; procuratque suâ cum totius conseruatione. Sed quæstio ista est physica potius quàm medica, contemplationis potiusquàm actionis; quia non confert ad melius medendum scire quo vectore vis purgatrix ad partem affectam & humorem morbificum deferatur.

Ad pag. 64.

Quas verò nobis, &c. Qui dicit catharticum solidiore forma è remotis partibus potentius purgare; non excludit infusum aut decoctum. Experientia docet colochintidem, scamonium & elleborum data forma solida, vt catapotiorum aut tabellarum è longinquo potētius purgare: quia interim dum morantur in ventriculo vim purgatricem ad humorem purgandum facilius transmittunt, qui attractus ad sentinam excluditur ab excretrice humoris putris copia grauata & acrimonia irritata. Rhabarbari infusi & extracti duæ dragmæ vix præstabunt, quod vna dragma pulueris: Infusio granorum duodecim scamonii clementius quidem, sed minus purgabit, quàm eiusdem grana sex conseruæ alicui permista.

Vexat chymiatros, &c. Paradoxum est Paracelsi illius discipulis, clientibus tuis, vt verisimile est, probatum. Cum Hippocrates scripsit naturam esse medicatricem, non esse intelligendam ægrotantis naturam, sed medicamenti:

quia nouit scientia infusa quid, quantum & quo modo agendum sit. Nos uero in meliori schola instituti, scimus vim medicamenti oriri, nisi à natura uiuentis ad actum excitetur, scimus illius vim tam alteratricem quam purgatricem, ueluti instrumentum ab artifice, à natura gubernari: quæ illius motus & actiones dirigit, ut pictor penicillum. Quemadmodum ergo si dederis artificii instrumenta operationi inepta, suo officio probè defungi non poterit: ita nisi offeratur naturæ catharticum quod conueniat humori purgando, non purgabit, quale oportet: deiectiones autem non sunt quantitate, sed qualitate æstimandæ.

In lapide lazuli. Hæc quæstio, si vis purgatrix transmitti possit in liquorem sine spiritu, non fuit iteranda: nam discussa est etiam te auctore.

Magis paradoxum. Scripsi non sine causa olim disputatum, si odor exhalet ab odoratis, id est, uectore spiritu feratur, an per modum irradiationis, si malis, sitne qualitas immaterialis, ut sonus & color qui oculo & speculo excipitur, an materialis ut sapor. Videtur immaterialis eodem planè argumento quo sonus: nam ut sonus idem à mille millibus simul eodemque temporis momento exauditur, sic odor. Quod si esset materialis, transmittereturque cum spiritu aut alio effluuio, possetne à tam multis idem simul percipi, quamuis à se inuicem distent longissimè? Vultures & canes ex eo vestigio quod qualitas immaterialis reliquit in aëre prædant venantur, non potuisset vehiculum in aëre per-

flato tandiu permanere, neque posset tandiu res odorata perflare integra, si cum aliquo sui effluvio odorem emitteret: quamuis enim à nemine sentiatur, nihilominus continenter odorem emittit. Indignus ne vindice nodus?

Plantæ & animalia eorumque partes vix inquam veniunt in usum medendi, quamdiu viuunt. Remedia tam alterantia quam purgantia, eaque tam simplicia quam composita, quæ prostant in Pharmacopoliis vixerunt magna ex parte, non amplius viuunt. Obiicis vinum in quo vipera extincta est, mederi leprosis. Ad compositionem theriacæ illam expeti viuam. Quid tum postea? An viuut in medicato vino, aut in theriaca assumpra vel admota? Viua vulpes incoquitur oleo vt fiat oleum vulpinum, an viuut in oleo? Animalia rapacia nutriuntur ne viuentibus? Vorantne animam cum corpore? Si esset anima mundi diffusa per vniuersum, si spiritus ille vitalis, quem in sinu materiæ tam studiosè perquiritis, cum alimentis ederetur, nutrireretur viuente: At vanescit soluta temperie, soluta harmonia fugit; tu virentes & viuentes plantas sæpius edisti: virentes quidè edisti non viuentes, si incisoriis dentibus & molaribus illas vetriculo præpararis. Physica præcepta satis est in pluribus esse vera. Cū scripserim viuentia rarò venire ad usum medendi, cur obiicis rara & inepta?

Subiungis sophisma non prætereundum: *In usu medendi sunt operæ quæ homini præstantur ab hominibus.* Declaro: Pharmacopœorum operæ veniunt ad usum medendi: atqui viuunt Pharmacopœi: ergo aliquod viuens venit ad usum me-

dendi. Opifex remedii pro remedio quis elenchus? Si candidati nostri tam ridicula obiicerēt, à foribus nostræ scholæ arcerentur.

Pag. 102. Ita scripsit Riolanus: Da vitrum antimoniæ agrotanti, susque deque vacuabit humores tam difformes, vt spectatoribus admirationem moueant. Hoc tamen fecit natura (legendum, hoc, non hos) à vehementia cathartici conturbata. Conferantur ista cum Libauii Antigræmanici sententia de cathartici mineralibus iam sæpè transcripta, eadem planè erunt.

Ad pag. 66.

Pag. 138. Amicus Hippocrates, sed magis amica veritas. Sūma gratia debetur primis artium inuentoribus, sed facilè est addere inuentis: αὐτὸ ἴξ enim quotidie multa detegit, quæ maiores nostri ignorarunt. Venæ Mesaraicæ desinunt in truncum qui Porta dicitur; quia per hanc portā chylus ingreditur officinam iecoris, vbi facultate sanguifica vertitur in sanguinem, moxq; demittitur in venam cauam, à vena caua citra cōtrouersiam descendit ad nutritionem inferarū partiū: neq; enim necesse est prius ferri ad cor: quia nutriuntur crasso, non spiritali sanguine. Quod si sanguis alimentarius à corde per arterias quoquoetsū distribuatur, sitq; cor fons ἀνοδῶστος, quis vsus venarū? eruntne αἰματῶστος instrumenta? Distinguendus fuit arteriosus sanguis à venoso, alimentarius à vitali: quia verum est vitalem per arterias distribui à corde, alimentarium per venas à iecore.

Claudicat comparatio, &c. Præstat comparare tria vini excrementa cum tribus excrementis

fanguinis, fæces cum fæcibus, serum cum sero, florem cum felle, quàm cum naturalibus & alimentariis partibus massæ sanguinis. Fæcem cum succo melancholico, serum cum pituita dulci, florem cum bile naturali: quia tres humores iuncti sanguini efficiunt vnum corpus, quo singulæ partes nutriuntur, nec minùs sunt nutriendo necessarij, quàm propriè dictus sanguis: excrementa autem vini & sanguinis sunt inutilia, propterea excernuntur à natura: illi verò tres humores conseruantur vt alimenta. Tu obiicis, Quidni vinum merum cum mero, nempe arteriali sanguine comparabitur? quæstio est, Si tria vini excrementa meliùs cum tribus alimentariis humorib. cõparentur à Quercetano, quàm cum tribus excrementis sanguinis à Riolano. Quorsum comparatio meri vini cum sanguine mero, si neutri adsint excrementa?

De opio. Quercetanus affirmat summè frigida, vt cicutam & papauer, non frigore, sed sulphuris fumis somnum conciliare: eademque vñ opium stupefacere. Scribis aliquid simile aliquando tibi contigisse assumptis pillulis de Mezereo. Verùm fumi sulphurei biliosis sunt analogi, à quibus ægri peruigiles: Comatosi enim fiunt à causa frigida, syrups de papauere & de nymphæa, pillulæ de cynoglossa (est opiũ correctum) temperant feruorem bilis suo frigore, à quò somnolentia: Narcotica enim differunt tantum ratione à caroticis. dicuntur autem anodina, quia tollunt sensum doloris: illa enim

enim tam sumpta quàm admota stupefaciunt ; non tollūt omnino dolorem , quia relinquunt causam doloris. Si fumi excitati à pillulis de mezereo tibi somnum conciliarint, idem fecerunt quod vapores vini ; qui quantitate non qualitate somnum conciliant. Humores concitati, vaporibus tuum cerebrum repleuerunt. Cæterùm quomodo opium possit esse amarū , cùm sit frigidum , copiosè disputavi Examini pag. 124, & 125. & discursus pag. 159. Valerola quoque hanc quæstionem aduersus Galenū disputauit: eandem Valesius in contrarias partes exagitaui. Nolo toties actum agere. Vinū & Castoreum esse duo opii correctiua scripsit Conciliator.

Ad pag. 67.

Ad pag. 77. De sapore nugatur. Obiecta sensuum color , sonus, odor, sapor & tractabiles qualitates, quanquam sint actiua, tamen non percipiuntur à suis sensoriis, quia talia, sed quia patibiles qualitates. Sapor, etiam rei calidissimæ aut frigidissimæ non gustatur, quia talis, sed potius, quia humidus: humor enim est qualitas patibilis, cuius causa gustantur sapida, quæ carent humore sunt insipida, imò lingua arida non gustat, Acrida quoque & caustica non gustantur, nisi quia sua acrimonia linguam vellendo saliuam excitant, qua internuntia gustatur sapor. Cliens tuus referebat ad actiuam qualitatem ; ego malo ad patibilem, quia gustatur, quatenus humore participat, non calore aut frigore : Quatenus calidum aut frigidum tactum

L

afficit, non gustum, nisi fortè quia gustus est tactus quidam.

Pag. 29. Forma vel est temperies eo sensu quo à Platone anima dicitur harmonia, aut temperiem proximè sequens essentia. In ea quæstione si fuerit dubius Galenus non est mirum: Fernelius primo de abditis rerum causis ideo nos versari in densis ignorationum tenebris existimat; quod rerum & actionum veram & primariam causam ignoremus. In natura enim finis, forma & efficiens re vnum sunt, sola differunt ratione. Forma est efficiens, id est, principium omnium rerum & actionum naturalium. Prima forma primum efficiens. Atqui non tantum prima illa forma ignoratur, sed etiam rei cuiusque particularis forma qualisnã sit, cuius naturæ, cœlestis ne an elementaris magna physicorum dissensione controuertitur. Scimus quidem ἄρα, quod omnis actio à forma; sed quæ & qualis illa sit diuinamus. Galeno videtur elementaris, quia nihil sit quàm harmonia nata ex mixtione elementorum. Verum quamquam Plato in Timæo scripserit animam esse harmoniam, aliter tamen sentit in Phædone: quia harmonia sit accidens, forma vero substantia cum materia totum constituens. Cùm Aristoteles in metaphysicis demonstraret motus omnis principium pendere à forma: hanc autem esse substantiam exclamauit Aphrodiseus nihil potuisse à natura mortali dici diuinius. Veteres enim physici deferebant principatum materiæ non formæ, quos propterea passim materiales

physicos Aristoteles appellat. Heraclitus igni, Anaximenes aëri, Thales aquæ, Pherecides terræ, Empedocles his quatuor elementis, Democritus vester atomis. Empedocles quidē agnovit concordia & discordia præter elementa, ut efficiētes causas. Verū ut Aristoteles obiicit, sunt accidentia. Non est verisimile accidentia esse substantiarum principia: quia non existunt per se, suntque substantiis quarum beneficio existunt, posteriora. Est igitur forma efficiens, prima forma primum efficiens, à qua primus motus qui est causa vitæ omnibus quæ natura fecit, ut est in libris Cœli. At qui forma substantia est, causa cur vnumquodque sit id quod est, dat cuique suum τὸ εἶναι, quod nobis ignotum ingenue confitemur: vobis autem tam notum est quàm domino sua domus: estis enim formarum si non datores, saltem extractores: Illas abstrusas & in gremio materiæ latitantes eruitis & in apertam lucem euocatis, nec videndas modo, sed etiam gustandas exhibetis. Quid potest vobis esse ignotum hoc cognito principio? Videtur Fernelius fuisse malus chymicus, qui tantopere conquestus sit de ignota forma.

Fingamus ergo. Ignoratio veræ philosophiæ istas quæstiunculas peperit. Aristoteles in libris de motu docet aliud esse formari, aliud formatum esse, quia res formatur in tempore, formata est momento. toto illo tempore quo formatur, materia ad suscipiendam formam præparatur: formationis extremo momento τὸ εἶναι, cum forma finem habet & perfectionē.

Hæc, sua præsentia materiam prius indefinitam definit, innominatam denominat, & in certam speciem adducit : toto tempore formationis qualitas elementi prædominantis materiam præparabat, quæ, introductæ formæ, mox incipit ministrare. Illa vitur crasi, (utpote calore vel frigore) tanquam instrumento. Aristoteles docet contra Empedoclem caloris violentiam regendam fuisse à natura meliore, quia alioquin in agendo nullum teneret modum. Obiectum, ut humidum primigenium, sine modo popularetur, non aliter quam ignis lignum in camino, nisi forma statueret illi modum, eumque in officio retineret.

Præter multa absurda. Hæc crambe frustra recoquitur, quia iam responsum est elementa transmutari ad generationem mixtorum, mixta autem incompleta ad meliorem finem contendere, ideò chylum in sanguinem, & hunc in carnem conuerti. Sed entia perfecta, ut bovem, plantam, metallum non mutari in aliam speciem perfectam. Quò pertinet illa quæstio, Si magi, etiam opera Dæmonū, possint transmutare rerum species, ut virgam in serpentem Apuleum in asinum.

Pag. 42. Apologia. Scripsit Galenus non esse morbum acutum sine febre; ipsemet tres excepit, Apoplexiam, Teranum & cholera morbum, quos recentiores Medici perperacutos veriùs quàm acutos nominant. Atqui essentia chymicæ, quia igneæ, nocent febrientibus, quòd quidem vinum etiam dilutum, quamuis na-

turæ valdè gratum illis est noxium. Sit igitur hic Galeni syllogismus: Essentiæ, quia igneæ, nocent febrientibus, etiamsi temperentur: Quicumque laborant acuto morbo (si excipias Apoplecticos, tetanicos & cholera morbo vexatos) febricitant: ergo, his tribus exceptis, essentiæ chymicæ morbis acutis non conueniunt; quanquam ne hos quidem morbos absolute excipio: quia nocent apoplexiæ sanguineæ: neque conueniunt cholera morbo, si à causa putata nomen habet. Si non conueniant acutis, quibus conueniēt? Leuibus enim morbis vehementissima remedia non sunt apta: quia paruo pedi malè quadrat magnus calceus.

Aristotelem sophisticè allegat. Scripsi ex Aristotele satis esse si physica præcepta in plurimis sint vera: πάντα γὰρ ἀφύσσει, inquit ille, ἢ ἀεὶ οὕτω γίνεται, ἢ ὡς τὸ πᾶν. Apello naturalia quæ vel fiunt semper, vel vt plurimum, quod ita demonstro: Scientiarū ἀκρίβεια potissimum dependet ex constantia subiecti: Metaphysicā idcirco Aristoteles certissimam esse probat, quod in subiecto versetur immutabili non tantum κατ' ἀφαίρεσιν, sed etiam reuera immateriali. Mathematicæ scientiæ idcirco iudicantur physicis certiores, quia res suas abstrahunt à materia & materiæ circumstantiis. Quo enim artis subiectum inclinatur magis in materiam, & qualitates materiam consequentes, eo ars est incertior. Hoc argumento de mathematicarum artium certitudine iudicatur: nam quæ in materiam magis inclinant, vt Optica, Catop-

trica, musica, architectura, habent incertiora præcepta, quàm quæ ab illis circumstantiis res suas abstrahunt, vt Arithmetica & geometria. Eodem argumento artis physicae præcepta, quia communiora, præceptis medicinae iudicantur certiora. Physica versatur in generaliiori subiecto & paucioribus circumstantiis obnoxio. Physicus habet scientiam & veritatem pro fine: contentus est voluptate illa animi quæ percipitur ex cognitione causarum naturalium. At medendi scientia ad vsum veluti ad finem refertur: Medicina est ars practica, cuius theoria refertur ad praxin. Dum artifex ad particulare subiectum generalia præcepta accommodat, sæpè cogitur illa immutare. Sit hoc artis præceptum generale: Febrientibus interdiciendum vino: occurrent circumstantiæ quæ cogent medicum febrienti vinum concedere, vt ætas, si iam habeat pedem in cymba, virium summa imbecillitas, febris cacoethia, ventriculi summa cruditas, consuetudo, &c. Denique tot occurrunt Idiosyncrasia, indiuiduorum particulares naturæ, quibus generalia præcepta accommodari debent. (Curatur enim Socrates non homo.) Tot sese offerunt diorsimi, vt vix sit vllum medicinae præceptum quod sit perpetuo & in omnibus verum; satis est, si plerumque & in pluribus fuerit verum.

Quis est ille magister, &c. Hanc quæstionem variis locis disputavi, diffusius Examiniis pag. 169, 171, 172, 173. Vbi hoc exemplum protuli: Nulla propositio in tota physica est certior,

quàm hominem esse animal rationale: est enim definitio. Hanc tamen refellunt non phrenetici aut melancholici, quia tales sunt accidente, sed idiotæ qui nascuntur fatui.

Pag. 50. Apologia. Vapor est aqueus & terrestri, exhalatio, si spectes substantiam, aëria, si qualitatem, ignea. Mallem disputasses pro tuo cliente, si morbi potius ab immoderatione trium principiorum chymicorum oriantur, quàm ab excessu aut defectu primarum qualitatum. Si vires & proprietates remediorum certius dignoscantur signatura physiognomica quàm sapore aut odore; Aut tuum clientem excusasses, quòd tam ineptè spiritus minerales cum astralibus compararit. Plurimæ tales quæstiones magni momenti sese offerebant, quas intactas reliquisti, & quæstiunculis decies repetitis lectorum animos obruisti.

Sola mens, &c. Quamvis interpreteris mentem animam rationalem, nihilominus verum erit solam mentem cœlitus aduenire, solam esse separabilem & immortalem, ceteras connasci & commori materiæ. Si generationis humanæ modus comparatur cum generatione bouis, uterque videbitur eodem modo formari. nulla forma extrinsecus adueniente, sed ex materiæ crasi à cœlesti calore suscitari; proinde præstat cum Aristotele mentem distinguere ab anima, ut metaphysicam formam à physica, immortalem à mortali.

Pag. 70. Apologia. Explicavi iam qua ratione succus dicatur anima plantæ: explicavi etiam

si temperies, an proximè temperiem sequens
essentia sit principium actionis. Essentia sequens
temperiem est forma physica, quæ utitur tem-
peramento tanquam præcipuo instrumento ad
obeundas functiones naturales: forma est prin-
cipium quod, temperamentum principium
quo.

Ad pag. 68.

Pag. 45. Apologia. Quæ temperamento sunt
calida, non sunt actu sed potentia calida. Hæc
potentia manet otiosa, nisi promoueatur ad a-
ctum à calore viuentis: excitata agit contactu
si non mathematico, saltem physico.

Pag. 78. Platonici mundum appellant ma-
gnum animal, totam infusa per artus mens agi-
tat molem, ut ait Platonicus Poëta. A qua sen-
tentia Aristoteles non videtur recedere, quan-
do scribit in libris Cœli nihil esse pulchrum &
perfectum absque anima, mundum autem esse
numeris omnibus absolutum.

Verùm Plato existimat totum mundum re-
uera esse animatum: Aristoteles cœlum quidè
& astra reuera esse animata, quia mouentur ab
anima intelligente, elementatem verò mundū
potentia duntaxat seu participatione.

Cæterùm aliud est animam rationalem cœli-
tus per aërem in corpus demitti, aliud manere
in aëre; manere oportet quod informat: Im-
materiales formæ, ut Angeli, Dæmones, ho-
minum intellectus, percurrunt aërem non ali-
ter quàm radius solis, à quo simul eodemque
tempore totum hemisphærium illustratur, nō

successiue vna parte prius, altera posterius. Formæ metaphysicæ inquam, vtuntur interiecto aëre tanquam non ente, quia non resistit. Quo modo magis præsto sunt Dæmones, quanquã locorum interuallis valdè deiuncti, eorumque audiunt susurros, & mox concurrunt ac si essent contigui. Motus iste substantiarum incorporearum $\sigma\chi\epsilon\tau\iota\kappa\acute{o}s$ dicitur, seu $\kappa\alpha\tau\grave{\alpha}\ \sigma\chi\epsilon\iota\sigma\iota\nu$, vt corporearum $\kappa\alpha\theta'\ \xi\iota\nu$. Differunt, quod incorporea mouentur momento per medium minimè resistens, quod idcirco habet rationem non entis. Intellectus propter $\sigma\chi\epsilon\iota\sigma\iota\nu$, tam facillè & tam citò excipitur à materia præparata, quã solis imago ab oculo aut speculo inanimato.

Pag. 31. Apologia. Aurum facultatem vitalem roborat vt medicamentum, non roborat vt alimentum, quia assimilari non potest viuenti, propter causas iam sæpè explicatas.

Hæc quæstio disputata est & argumentis infinitis confirmata Antarueti pag. 673. & amplius pag. 141. examinis. Cur non soluis tot argumenta? Obiicis idem planè quod Bauchinetus: Aëre nutriri spiritus, humores aqua. Respondi solas partes verè & propriè nutriri. Nutriri autem mixto non vno & simplici elemento. Earundem quæstionum tam frequens & tam inordinata repetitio, auget suspicionem precarii auxilii, quod absque ordine in hanc farraginem intrusisti.

Pag. 11. Apologia Hippocratica. Quàm tu es importunus tantologiis! Millies inculcatum est penes medicum esse scientiam & imperiũ,

penes chirurgos & pharmacopœos operationē
& obsequium. Cur recoquis hanc cramben,
si nihil habes noui? Reponam tibi quod scri-
psisti aduersus Gramanum pag. 768. *Quod nos
ipsi non præparemus causa est magistratus, qui voluit
in publicum consuli ut sciretur quæ medicamenta con-
ficiant medici: Tu Vstratam conscientiam geris, cum
tua tam arcana seruas, quàm sacra eleusinia.* Aduer-
sus Gramanum laudatur consilium magistra-
tus de distinguendo medico à pharmacopœo,
contra Riolanum vituperatur: Veritas est sim-
plex, mendacium multiplex.

Medicamentum eò melius quò familiarius. Hæc
quæstio disputata quoque fuit pluribus aduer-
sus Bauchinetum, à quo extorsit tandem veri-
tas, cæteris paribus semper esse præferendum
benignum & naturæ amicum remedium: Quã-
diu potero expugnare morbum cassia, manna,
senna, rheo, abstinebo à Diagrediatis; si possim
Diagrediatis, cauebo à mineralibus extractis;
quia omne violentum aduersatur naturæ, cuius
nos ministros esse oportet. Natura melius &
facilius regit motus benigni quàm violenti re-
medii.

Tutissima sunt vulgaria remedia. Obtrudis ite-
rum obseruationes Rulandi: repono tibi meas.
Obseruaui à tringinta quinque annis plusquã
mille agros agarico & senna à magnis morbis
liberatos. Transcripsi non semel Libauii An-
tigramanici iudicium de extractis mineralibus.
Cupio aureis literis Cratonis de illis sententiã
describi: *Abbreuiant vitam, etiamsi ad tempus*

prodesse videantur. Censor iste qui tibi videtur fatuus, quia timidior, mauult peccare in defectu quàm in excessu : quia peccatum in defectu faciliè potest emendari iterato remedio, aucta dosi, aut paulo vehementiore exhibito : At in excessu non licet bis peccare. Hanc tibi debemus gratiam, quòd tuis doctis rationibus reuocaris nos ab vsu mineralium extractorum.

Naturam & animam artificiosè distinguit. Vt duæ sunt primæ differentiæ corporum, ita totidem differentiæ formarum naturalium Anima Aristoteli est forma corporum organicorum, vt animalium & plantarum : Natura similarium, vt lapidum & metallorum. Hinc illa quæstio inter Stoicos & Peripateticos magna dissensione disceptata : Si natura an anima regat plantas. Peripateticis videntur animatæ : Primo : quia sunt organicæ : secundo, quia nutriuntur & accrescunt, non per appositionem, vt lapides & metalla, sed secundum omnes dimensiones simul : tertio quod procreant sibi simile, quod est inanimatis denegatum. Stoici verò & quidam ex Platonice negant plantas potius viuere quàm metalla : quia animata diiudicant *ἀντοκίνητα*, idque solum putant animatum dici debere, quod insito principio potest semetipsum mouere loco. Atqui plantæ radicibus humo affixæ stant immotæ, nec potius quàm lapides semetipsas possunt dimouere : Quercetanus tuus cum Paracelso existimat metalla viuere, proinde animata esse : quia vita est primus actus animæ : cur in isto paradoxo defen-

dendo ingenium tuum non exercebas, potius quàm scriberes hæc ridicula, quæ apud viros doctos te rudimentorum physicæ planè ignarum demonstrant.

Anima est forma corporum similarium. Quomodo hoc probas?

Quis enim procurat videndi facultatem, aliasque sensuum? Anima est forma lapidis, quia procurat illi facultatem videndi. Estne vnquam auditum opinionis tale portentum?

Spectatum admissi risum teneatis amici?

Forma corporum similarium quæ sunt mixta crasis est. Galenus temperamentum aliquando appellat naturam, aliquando formam mixti. Sed Aristoteles temperamētum distinguit à forma: neque enim, inquit, os debet suo temperamēto quod sit os; quia infinita sunt eodem gradu sicca quæ non sunt ossa, sed meliori cuidam & diuiniore essentiæ hoc acceptum debet, cuius causa vnumquodque est id quod est. Forma est quæ dat esse rei, quæ rem alioquin indefinitam definit & denominat.

Totum nihil est quam suæ partes. Vt definitum nihil est aliud quàm definitio explicata, si malis totum in suas partes essentielles diuisum, vicissimque nihil est aliud definitio quàm definitū coniunctis partibus essentialibus absolutum: suntque definitio & definitum reipsa vnum, sola differunt ratione. Ita totum nihil est quam suæ partes vnitæ, ab iisdem tamen diuisis differens.

Ad pag. 69.

Hermetica doctrina paucissimis probatur. Auctores quos hic recenset, aut fuerunt Chrysopeæ, non chymiatræ, aut Hippocratis medicinam chymicorum remediorum accessione illustriorem redde conati sunt, pauci cum Paracelso & Quercetano tuo nouam sectam à dogmatica differentem, nouam medicinam principiis, morborum causis, signis & remediis ab Hippocratica differentem, approbarunt. Neque enim Auicenna, Rasis, Mesueus, Villonouanus, Fernelius, Syluius, Hollerius, quos inter primarios chymiatros enumeras, principia probarunt quæ tu ipse appellas phantastica: neque sanitatem in phantasticorum principiorum mediocritate collocarunt, neque morborum causas ex illorum immoderatione deriuarunt. Quales qui ponunt, etiam te iudice sunt, dementes physici, desipientes medici. Neque remedia illa approbarunt, quæ tu ipse negas potius regi posse à natura, quàm venena. Cum remedia præscribantur morborum causis, vt cholagæga ad bilem morbificam qui negat morbos fieri à bile, potestne iure imperare cholagæga, an non potius sulphur traha aut salitraha, quæ salem & sulphur (si fortè peccant quantitate) vacuent? Vis dicam, quæ fuerit istorum doctissimorum hominum de Alchymia iudicium? Idem quod Libauii in epistola ad Crenandrum, qua retractat quæcunque ebrius aut furiosus in Riolanum vomuit conuitia. Adscribam epistolam, ne recedat lector Libauimania fascinatus.

LIBAVII DE ALCHYMIA
 IUDICIUM, QVO SOBRIVS RE-
 tractat, quæ ebrius eructavit in
 Riolanum conuitia.

Qui naturam destruit, potestne is eius esse amicus? potestne is probare, quod à sapientissimo architecto eâ est instructum facie, qua & optimum esse visum est, & ad omnem humana vitæ rationem commodissimum? Contemplare chymicorum instituta. Integros quasi à matre sua accipiunt interdumque rapiunt partus. Hos satis decore apteque informatos reformans, nativam faciem exuere cogunt, nouaque inducta ita adulterant, ut non agnoscas rem naturæ. Tantâ in hominem cadere proteruitatem? Qui cerussatam miniatamque vulgo ostentant faciem, qualis olim inter scorta sua concubinasque sedisse dicitur proclamatissimû turpissimarum voluptatum mancipium Sardanapalus, suo vitio omnibus bonis sunt inuisi, molesteque inter homines versantur. At extrema saltem cuticula illeuerunt mangonium, facile ad nativum reditura illa. Quo odio illos prosequaris, qui intima cum externis peruertunt?

Imperfectam, dices, in absolutamque naturæ sobolem perficiunt. Sed isto portento scelus scelere cumulabis gradiori. Nego tibi naturam sibi relictam, imperfectum quid parturire nisi vitio alieno.

Nego si quid non perfecit natura, id arte Chymicorum posse absolui. Ab intimo motus perfectionis est.

nisi omnem temperatura vim in manu habeat su
Chymicus, edere perfectius quid nequit.

Sed quid ille perficiat? immo perfectissima quaque
natura opera exquisitissimo congerit studio. In his ela-
borat. Vesania est perfectissimo addere velle perfectio-
nem. In ultimo quies est, nec ullus ei motus accedere
potest alius quam in contrarium. Imperfectum autem
aduersatur perfecto. Corruptit ergo Chymicus, non
perficit amplius. Sed dono tibi aliquid perfectionis.
Cum absolutum est opus, quidnam tandem factum
est? Phantasma nempe hominis Vesani. Coctionibus e-
nim fortuitis dum assidet chymicus, quicquid fortuito
prodit, id eximie effert, id pro essentia ignavis exhibet,
cum non raro effugiente essentia restent stercora.

Malè agitur cum hominum incolumitate cum agro-
tantium mente somnia coguntur pro Veris exoscubari.

Tu ipse iudica an non essentia misti sit mista. At suis
coctionibus misturam perdit ille tam praeclarus artifex.
Craşi destructa quidnam promerit ex olla? Lutum nem-
pe καὶ τὸ κόκρον seu cineres fauillamque ut pronunciat
philosophus. Si ita laborare artis est; quemcunque cor-
ruptorem deprauatoremque naturalium pro artifice ha-
beas. Quicquid in natura destruitur mistum, id simul
perit totum, inque ultima redit. Non enim equi cada-
uer soluitur in truncum & membra, nec haec vicissim
in homogenea & heterogenea, ossa, carnes, cartilagine,
cutem & reliqua. Ita si quid comburas, non exit seor-
sim sanguis, neruus, vena; sed omnia simul eodem at-
teruntur infortunio.

Iam autem quod ad ultimum redactum est, id an-
cipitem habet ad omnia facultatem. Omnium enim
materia est τὸν ἕνατιν Elementa καὶ ὅλα Verè sunt

zavov *aequix* quadam seu omnifeminarium. Quamcum-
 que formam contingit ab aliquo operante immitti, eam
 capit. Si Chymicus formarum esset largitor, creator fo-
 ret, qui novas generare posset rerum species. Omnium
 item motuum naturalium, articulorumque esset con-
 sciens. Sic enim non aliter pro arbitrio formam largire-
 tur. Sed quis tam prodigiose amens sit & impius, ut
 vel sibi istud vel alteri hominum, ne si Prometheus
 quidem ille fabulosus sit, tribuere ausit. Si itaque quid
 procurat, id totum fortuna erit, quo pacto cur non fiant
 omnia ex omnibus, cur non pro alexipharmaco Vene-
 num?

Rectius horae collocantur in natura integritate specta-
 da. Abundantissima hac sylva est. Innumeris ho-
 minum aetatibus non potest considerari percurrique quin
 semper aliquid denuo notandum illa sibi servauerit.
 Hem tibi diuitiarum copiosissimarum mare. Hoc ingre-
 dere. Hic te exerce contemplando. Vita te deficiet prius
 quam omnia lustraveris. Sunt & veterum philosopho-
 rum monumenta tam plena abstrusa cognitionis, &
 solertium inuentorum, ut haec cognosse sit laboris stu-
 diique penè infiniti. Multas vidisti academias Germa-
 nas Italasque & Gallicanas, in qua non laborem il-
 lum laboriosissimum, quo explicantur saltem vete-
 rum sensa & phrases, deprehendisti? Tantum negotij
 est homini studioso, tantumque difficultatis, ut saltem
 sermonem philosophicum discat intelligere & rectè in-
 terpretari. Hinc tot controuersae scriptae; hinc tot cer-
 tamina instituta; hinc tot amplissima enatae sunt lau-
 des, ut si quis interpretem duntaxat agat bonum, ni-
 hil sibi deesse ad omnia summa putet. Quo vultu ergo
 ausit quis posthabitis illis omnibus chymiam irrepere?
 Possit-

Possitne in illa versari sine interprete? An tam delirus sit, ut quæ à mundi exorsu tot anxia ingenia sollicitè inuenerunt, tradideruntque per tot seculorum successiones, se vnum, eumque momentaneæ vitæ sine magistro inuenturum comprobaturumque arbitretur? Sed & finge istud fieri posse, existimatione: Ars enim non est nisi quæ vsu & experientia multorum est constituta compertaque seculorum, & à plurimis sapientissimis commendata. Mitto ista omnia.

Quid opera precium ex sudore chymico te reportaturum opinaris? Hominem (ut antè dixi) obliuisceris: corpori tuo sulphureis & mercurialibus fumis, ignium halituosis spiritibus, & prunarum fauilla, immedicabilem comparaueris noxam. Tempus in super quod corporis debetur quieti perdes. Nam non diu tantum, sed & noctu aduigilandum est flammis. Vsum valetudinis tuæ subtrahes Deo; subtrahes patriæ; intercipientis amicum: surripies filijs, & propinquis, non nisi iam tabe correptus exesusque morbis & sepulchralis factus, manus hominum incurres, nec Deo nisi in lecto seruias. Quo scelere potestne quippiam esse maius? Ingenium à natura accepisti ad omnia præclara natum, quotque laude hominum poterat cælum attingere. Tu chymicus factus illud damnabis, & inimum terra barathrum precipitabis: In Trophony antro & specu plutonico auernoque mineras manium per ignes exagitando frustra. In oculis & admiratione omnium poteras versari. Chymicæ opera eris in contemptissimis. Quid enim vilius rerum decoctore? Quid abiectius chymista? Mendacem & futilem hominem nominare qui volunt. Calendariographum dicunt, at qui sceleratum simul & impostorè, chymicum. Chymico conueniunt, & astrologica menda-

cia, conueniunt adulteria auri, gemmarum & omnium rerum. Chymicus si fuisset nullus, mundus exquisita infamia & facinoribus turpissimis careret.

Qui tonitrua illa humana, pestem perniciemque & stragem non uiuentium tantum, sed & inanimatorum inuenit, chymicus fuit. Execrabile illud omnibus sapientibus inuentum est. Qui chymia suam operam addicit, illorum omnium se approbatorem cultoremque proficitur. Hic sit ne vel vita dignus? Intellexerunt nimirum hoc viri prudentes, & tot cruce chymicorum cervicibus plenas erexerunt, totque compleuerunt carceres. Tollenda ex hominum memoria sunt pestes, non augenda.

In Chymicos impaeta sunt & iureconsultorum sententia. Chymicos imperatorum pratorumque damnarunt decreta. Chymicorum libri Vulcano sunt consecrati. Vbiuis penè gentium male excepti chymici perierunt, adeo ut medicus ille summus Arnoldus post saeuum carcerem mortem sauiorem vix euitarit. Si chymicus fueris, continuo etiam magus audies. Est enim hoc scelus crimini illi affine. Et quia vtrumque exercuit nostro tempore, aut saltem pra se tulit Paracelsus. Et paracelsista simul & omnium deliriorum reus existimaberis titulo chymia. Poeta, Platone censore, ex libera ciuitate est exigendus, nec defuit, qui suo sibi carmine iugulum penè fregit. Quid de chymicis idem statueret viuis, quorum male perditorum exempla extant passim? Non abest à Chymico veneficij suspicio, non abest adulteranda moneta crimen. Quicquid vbiq; scelerum est, id omne congeritur intorqueturque in chymia professorem. Palam est conuiuium hominis perditum prostigatque.

Opes Deus sustentacula humana vita iussit esse. his adiuuatur religio ornaturque. His belli pacisque tempo-

re ad salutem vtuntur humanam. Chymicus vt natura, cui destruenda vnice incumbit, hostis est, ita & opum tabes barathrumque & funus vltimum quicquid habet patrimonij quod contulerūt amici, quicquid fraudium congescit, & expilandis diuitum loculis comportauit, id in fauillam vertit. Pœnitet nimirū ipsam natum esse aurum argentumque. Ad perniciem eorū se studiosissime accingit, & tanto bono miseram mortaliū vitam fraudat. Legibus aliquando cautum fuit, ne quis chrysurgorum monetam poculorum gratia frangat. Qua lege prohibebitur ab integris & fractis chymicus? coruorum. Sunt tamen Chymici ipsi suorum suppliciorum non raro inuectores. Dum enim transmutando hydrargiro inhiant, se ipsos transformant citius in mendicos fauillamque & quisquillas hominum quam mercurium.

Grati sunt principibus, dices. Grati sunt, inquam ego, sed dum spe aurea iucundè demulcentur. Seruantur item & compellantur blandè tanquam multi precij homines, sed aut ad auri maria, aut suppliciorum tormenta. Itaque vbi in principum venerunt manus, aut offa eos explere aurea, nullo sine coguntur, aut vltima quæque expectare. Non sunt amplius sui.

Dicunt se medicinae propagandæ & sanitatis procurandæ nomine extitisse. Sed cuius medicinae? Eius nempe quæ veneficiis hominum minuit numerum, quasi nō sat venenorum produxisset natura, ni chymicus sua professione illam augetet labem. Carnificina faciendæ, non medicinae, quæ omnibus ætatibus mundi honestissimo excepta fuit ornataque hominum sapientissimorum præconio natos arbitraris. Si enim huic inservirent sua certè omnia ad eius amussim instituerent. At Domini

diuina illius artis, quam etiam solis sibi arrogare demer-
 ter non erubescunt, esse quarunt. Tam ergo procul ab-
 sunt à medicine honore, quam quod longissimè. Tantū
 illis est cum hac commercij quantum cum amaracino
 sui. Specta operas eorum, quibus nefariè non restituerūt
 homines, sed necarunt: non adiuuerunt sanitatem, sed
 violarunt. Utuntur stibio furiosissimo & hydrargyro,
 cerebrum & omnia membra lacerante, eaque prabens
 ingerenda in ventriculum, quae certa venena esse con-
 stat. Quidam ex tartaro nitroque senisignibus aquam
 eliciunt, quam aqua regis mistam egrotis magna quan-
 titate propinant. Porrigunt cinabarim tam natiuam
 quā factitiā ex hydrargyro & sulphure confectam:
 calcanshi aquam haurire praecipiant, omnia tanto cum
 cruciatu saepe coniuncta, ut quidam conuulsi interierint:
 alioqui laceratis erosisque faucibus ventriculōque cum
 incredibili ululatu ad inferos discesserint: quibusdam
 cordis vena disrupta sanguinem vitalem cum anima
 profuderint: aliquibus punctura totius corporis exitiales
 extiterint, & omnino tot sunt exempla miserrimè à
 chymicis afflictorum, ut non immerito omnibus bonis
 ad mentionem eorum cutis obrigescat, & veluti ter-
 tiana concutiatur febris. Erasius certè non dubitauit ista
 medicamenta Diabolica nominare, ut quorum vim ne-
 solertissimo quidem usu possis anteuertere. Augent
 crimen istud & flagitium satis atrox mendacio atrocio-
 re. Negant ista sua corrosiua esse, quia ex salibus fiunt,
 & his succis qui à veteribus & recentibus corpori cum
 cibo immittuntur. Sed quis non deprehendat vesaniam?
 Si nihil ab arte illa & ignibus acquirerent acerbitalis
 & acrimonia venenata, ferendi forent. At cum se-
 uissimis exurgant parenturque ignibus, adeo ut nub-

li forti metallo parcāt, lingua corrodant, vitra comminuant, cutem exulcerent & in vesicas attollant, non raro etiam carnes corrodant, quis non agnoscat ex bonis & tutis rebus factas esse aquas nocentissimas? Ipsi suis diffidunt rebus adeo, ut vix seruare eos succos praterquā in vitris densissimis soleant, & non nisi minimam quantitatem porrigere ausing, eamque cū diluto copioso, quares non nisi in certissimis venenis à medicis solet obseruari. Quot tu censes hominum millia sanata olim fuisse sine Chymicis, & adhuc hodiè in vniuerso mundo conualescere?

Si medicina optimè caruit chymicis per tot aetates, & loca, qua intemperia agitent medicum, ut ea in artis usum assumat? Felicius agitur cum his, qui ne nomen quidem chymiae audierunt. A pessimi enim veneni exulant suspitione. Cogita quæso quanta vis veneni sit eius, quod in præsens iuuare creditur, sed postquam à confidentibus & temerarijs assumptum est longo tēpore post incautam naturam odeo opprimis, ut noxa sit inemendabilis.

Hoc modo Paracelsi laudanum infame factum est. Hoc modo & alia. Quid enim potest spei & securitatis inesse illi, quod ante preparationem fuit indubitatum venenum? Finge chymica arte rolli aliquid. Certe si actum in præsens remoratur, aut propinquam potentiam retardat, remotiorem certè non potest auferre nisi re totaliter destructa. Nihil perit totum. Nec quoduis corrumpitur in quoduis, sed omnia in determinatum sibi, quod prioris aliquam & adhuc obtinet potentiam, ex qua potest eluctari & in actum venire. An non animaduertisti scammoniam toties corruptam etiā in lacte purgare? Ne dubites ergo ex venenata re confectam essen-

tiam, chymicorum ignibus non totam exuisse naturam, sed ex proxime veneno saltem factum venenum remouere, quod tandem interficiat, Ita cinabaris primum iuuare creditur, sed tandem emergit pernicies, in his qui improvide copioseque deuorarunt, nec ante noxam inflictam egresserunt.

Philosophos se nominant chymici. in hoc quanta est Vanitas? Si vel Umbra somnium de philosophia chymia inesset, eam ne in descriptione artium philosophicarum putes prateritam? Quò quis philosophus praestantior est, eò se alieniorem à chymicorum cohorte exhibet. Omnibus numeris ea sapientia, quanta cadere in hanc naturam potest, est absoluta à veteribus: omnem est complexus Plàto, Aristoteles, & reliqui. De chymia quid hi? Tantum nempe quantum de carbonaria. Si adueras posteriores philosophos, quibus artificium innotuit, condemnatum deprehendes. Tot sunt academiae in vniuersa Europa. Nullibi valet eius artis professio, nempe indigna iudicata est liberalium & ingenuorum studiorum conditione. Et quis eam in publico sapientia suggesto pulpitisque doceret, ni vellet fraudum & imposturarum magister, imò barbarici buccinator proclamari? Non conueniunt castis scholis portenta illa vocabulorum, Turbith, Mercurius, Elixir, Rebis, Et quae alijs vocibus longè aliud dicuntur indicare, sulphur, elementa, essentia quinta, & his similia, quae quantum habent rei, tantum imposturae & mendaciorum. Non in philosophorum professione chymia est, sed in hominum improbissimorum. Horum collegia admittunt quicquid vbiq; est fugitiuum. In his sunt aurifices nefarij, & adulterati auri argentiue rei: in his flagitiosi & à diuina vocatione desciscentes capellani: Organicines teme-

varij, *vetula putida, barbitonfores olidi, rabula periuri, & ad peierandos Deum, hominesque parati: astrologi mendacissimi, monachi maxime deliri, Iudaei virulenti sceleratique, magi pestilentes, & eius generis multi. Quò enim vesanior quisque est, & Vanitatum studiosior, eò chymia deditior: quò ordinis sui desertor contaminator, eò chymia appetetior, ut ita chymia professio sit proluuius & chaos impuritatis & fecum humanarum, & hominum nefariorum illecebra portusque. Huic tu locum inter philosophos concedas? Cum tali homine tu vel ambulare nauigare ve sustineas?*

Ad authorem Hermetem refertur, quem eximia sapientia præditum fuisse narrant. Si scripta eius intuearis tenebrionem agnoscas, & mundi deceptorem. Si enim bonus fuit, & posterorum cõsulere commodis voluit, non debuit caligine inuolutam doctrinam respergere, & amplissimis promissionibus nihilominus ad inexplicabiles perplexitates lectorem inuitare. quæ res postea camarinam impostorum progeniuit. Passus ille fuit se trismegistum appellari, aut etiam ipse mercurij, qui pro Deo habitus est, nomine arrepto sibi istud imposuit vocabulum. Hic quid non latet arrogantia? Quid non impietatis? à tali arbore potest ne bonus legi fructus? Si consideres successores & totam illam turbam pseudonymon philosophorum ipsam obscuritatem & plusquam Aegyptias, Cymmeriasque, inuenias tenebras.

Semper fuit magia, Idolomania, & similium artium suspecta Aegyptus, matri consentit filia. Itaque nullus erit chymicus, quin tergiuersator sit. Magnus sit, impostor, tenebrio, & falsa pro Veris specie religionis cum magno supercilio proponens, quales homines si nunquam euomisset tartarus, à tartareis medicinis & in-

fidijs, viueremus immuniores. Persuadent simplicibus
 se auri succos, & quintas essentias apparare. Item &
 modum aperiunt nulli. Quis sutor tam est extreme in-
 iuidus aut delirus? Veritas gaudet pro patulo, nec subter-
 fugit peritorum iudicia. In publico opera sua aestimanda
 proponebat Appelles, nec dissimulabat artem. Chimy-
 ci censors ferre non possunt, artemque tam occultant,
 quam sacra Eleusinia. Si discipulum profitearis, oportet
 te silentium iurare, non aliter ac hi qui in improbi-
 simorum nebulonum sicariorumque admittuntur gre-
 gem. Cui bono non est illa res suspecta fraudis? Sanctitas,
 maiestas & bonitas non ita in angusto se premunt, sed
 agnosci querunt. Illi nullam aliam telandi causam ha-
 bent, quam ut omnium rerum imperitissimi, vanissi-
 mique cum sint, nihilominus nescio quam sapientiam
 & maiestatem mereantur, quod studium primitus
 fuit, omnis arrogantia & mendaciorum parentis mali
 genij, cuius naturam id sapit, quod ab eo progenitum
 aut informatum. Et ne dicas me verbis te circumduce-
 re aut circumscribere, considera portentosa ipsorum pra-
 conia. Essentis & medicinis suis singulis ea ascribunt,
 qua nec diuinis nec humanis literis ulli creaturae assi-
 gnata legas, & qua ipsa refellit experientia. Assylua-
 nus, quem nosti, sua cinabari quid non tribuit? Quid us-
 piam est blandimentorum, facilitatis, auxiliij, quod non
 cum maxima nugacitate & precio immenso vili abie-
 ctoque arrogat pulueri? Alius quidam oleo salis, per
 quod sit factum aurum potulentum, aut dissolutum,
 incredibilem ad omnes morbos omnis aetatis, ad passio-
 nes omnes efficaciam assignat. Mentiri tam impudenter
 vir bonus erubescit. Puta ne illos esse bonos? Obrunderem
 te, si tibi faciem disciplinae paracelsicae depingerem. Om-
 nis

nia monstra in vnum congesta cum summa audacia, te-
meritate, inscitia, impietate, vesaniaque audires. Ita-
que desines tandem nimis admirari chymicos, nec facile
te credes arti fallaci. Hac placui tecum hac epistola dis-
serere. Si contextenda foret oratio Ciceroniano genio Phi-
lippica numero longe vincerentur. Tu tibi de imposto-
ria chymia caue, & me monitore ab illa abstine. Vale.

Errata sic corrigito.

Pagina 12. pro strinxere, lege struxere. pag. 14 pro notis
lege nobis. Pag. 21. lege respondebat Pag. 44 pro carnē,
lege canem. Pag. 89. pro egerat, lege egeat. pag. 95 extre-
ma linea, lege excernit. Pag. 96. pro crasis, lege crisis.
Pag. 110. pro vtilius, lege vt illius. Pag. 111, lege non pos-
sunt illius. Pag. 142. lege controuersia. Pag. 143. lege dis-
sensio. Pag. 149. lege Gigantum. Pag. 177. pro πò, lege τò.
ibid. lege τὸ ἔσχατον ἰλή.

N

COLLEGIVM Medicorum in A-
cademia Parisiensi legitimè congrega-
tum Ioannis Riolani responsionem ad Li-
bauimaniam, pro censura Scholæ Parisien-
sis aduersus Alchymiam lata probat, &
luce dignissimam iudicat: Quartam Medici-
næ sectam ab Hippocraticâ principis, mor-
borum causis, signis, & remediis differen-
tem iterum, atque iterum reprobat. Decernit,
vt Riolano publico nomine gratiæ referan-
tur, eique & posteris ad perpetuam tanti be-
neficij memoriam hoc monimento honos ha-
beat. Hortatur Medicinæ studiosos, vt in
Hippocraticâ doctrinâ constanter permane-
ant: prohibetque ne quis ex Medicorum Pa-
risiensium ordine cum istius sectæ fautoribus
Medicinam exerceat. Qui secus fecerit, scho-
læ emolumentis & Academiae priuilegijs pri-
uabitur, & ex Medicorum regentium albo
expungetur. Datum Lutetiæ in scholis su-
perioribus. 6. Idus sextil. anno Dom. 1606.

DV PORT, Decanus.

urum in A.
ne conuaga
nem ad is
la Passio
proba, &
tam Medici
scipis, mor
is differ
Decerni,
referen
tanti be
mas ha
for, in
perman
um Pi
antibus
rit, Scho
gru pr
m 200
in 1-
1006.

